

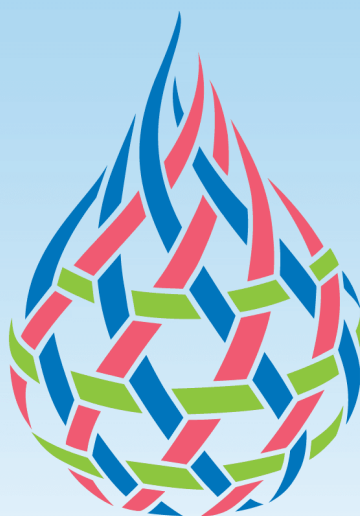

วารสาร การเงินการคลัง

พื้นที่ความคิด เศรษฐกิจการคลัง ของคนทันสมัย

Open. Connect. Balance.

#APEC2022THAILAND

APEC 2022 THAILAND

สถาบันคุ้มครองเงินฝาก

ให้ความมั่นใจ

ทุกครั้งที่คุณฝากเงิน

กับสถาบันการเงินทั้ง

34 แห่ง

เงินฝาก **ได้รับความคุ้มครอง**
ทันทีที่เปิดบัญชี

ได้รับเงินคุ้มครอง

หากสถาบันการเงิน
ถูกเพิกถอนใบอนุญาต

รับเงินคุ้มครองรวดเร็ว

ภายใน 30 วัน ผ่าน PromptPay
ที่ผูกกับหมายเลขบัตรประชาชน

สอบถามรายละเอียดการคุ้มครองเงินฝาก และรายชื่อสถาบันการเงิน
ที่อยู่ภายใต้ความคุ้มครองได้ที่ โทร. 1158 หรือ www.dpa.or.th

Contents

ปีที่ 34 ฉบับที่ 109 ไตรมาสที่ 2 ปี 2565

บทความที่น่าสนใจ

08 การเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเอเปค (APEC Finance Ministers' Meeting: APEC FMM) ครั้งที่ 29 และการประชุมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ปี 2565
โดย อัจฉรา ชิดเครือ
รชยา เกาลวนิชย์

19 นโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว กรณีศึกษา สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป (Digital economy policy from developed countries: case studies of USA and EU)
โดย อัจฉราพร ทองสรรค์
อัญวิณ์ วรารัตน์

30 จากเสรีนิยมใหม่สู่ศักราชเทคโนโลยี ก้าวถอยของเศรษฐกิจโลกที่ควรจับตา?
โดย ธนากร ไพรวรรณ์

42 บทบาทของกระทรวงการคลังต่อสินค้าสิ่งแวดล้อม (Environmental Goods: EGS) ภายใต้กรอบเอเปค
โดย นาริณี คมกฤส
สุธาสิณี แก้วจินดา

48 กลไกทางการเงินในการสนับสนุนความสมดุลทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
โดย ศุภชาติ คล่องเชิงสาร

61 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ (Net-Zero Emissions): มุมมองของอาเซียนและบทบาทของธนาคารเพื่อการพัฒนาพหุภาคี
โดย อภิญญา เจนธัญญารักษ์
ภณิดา ปรัชญกุล

84 CMIM : Financial Safety Net ของภูมิภาคอาเซียน+3
โดย อินทอร หวังประเสริฐ

93 Indo-Pacific Economic Partnership: Understanding New US Position toward the Region
โดย จุฑาทิพย์ ภูมรินทร์
ชุตติกาญจน์ ภาคย์ประเสริฐ

102 นโยบายความมั่นคงทางเศรษฐกิจกับการตั้งหน่วยงานทางเศรษฐกิจใหม่ของญี่ปุ่น
โดย กันตวัฒน์ ธีระวิทยวิทยุโณ

EDITOR

นายพรพัชร์ อัศววัลลภ
บรรณาธิการ

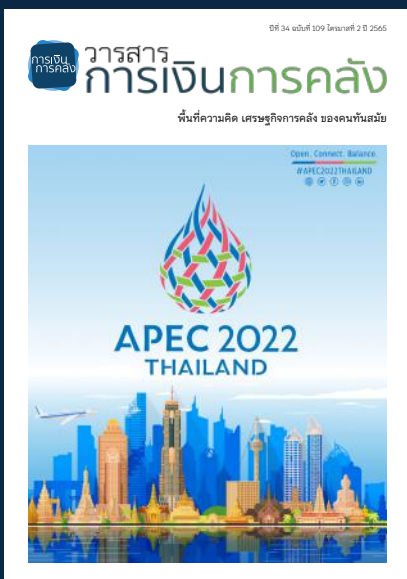
fpojournaleditor@gmail.com

ในโอกาสที่กระทรวงการคลังได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเอเปค ครั้งที่ 29 และการประชุมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในช่วงเดือนมีนาคม - ตุลาคม 2565 วารสารการเงินการคลัง จึงขอเป็นส่วนหนึ่งในการนำเสนอบทความวิชาการเพื่อร่วมสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ครอบคลุม ยั่งยืน และความมั่นคงของประชาชนในภูมิภาค สอดรับกับบรรยากาศความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ในขณะนี้

กรอบการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเอเปค (APEC Finance Ministers' Process: APEC FMP) เป็นการประชุมหารือระหว่างสมาชิกเอเปค 21 เขตเศรษฐกิจ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจมหภาคและการเงินในระดับภูมิภาค รวมถึงกำหนดแนวทางการดำเนินนโยบายการเงินทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค ซึ่งในครั้งนี้นำโดยแนวคิดหลัก “ขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล มุ่งสู่การเงินการคลังที่ยั่งยืน (Advancing Digitalization, Achieving Sustainability)” ประกอบด้วย การประชุมที่สำคัญ 3 การประชุม ได้แก่ (1) การประชุมระดับปลัดกระทรวงการคลังและรองผู้ว่าการธนาคารกลางเอเปค (APEC Finance and Central Bank Deputies' Meeting: APEC FCBDM) (2) การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสกระทรวงการคลังเอเปค (APEC Senior Finance Officials' Meeting: APEC SFOM) และ (3) การประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเอเปค (APEC Finance Ministers' Meeting: APEC FMM)

ข้อมูลเกี่ยวกับความร่วมมือเอเปคในสาขาที่กระทรวงการคลังรับผิดชอบ รวมถึงประเด็นที่ไทยให้ความสำคัญในส่วนของข้อริเริ่มที่อยู่ภายใต้กรอบการประชุม APEC FMP ปี 2565 นี้ นั้น จะมีการหารือและกำหนดประเด็นสำคัญ (Priorities) 2 ประการ คือ (1) การเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Finance) และ (2) การนำเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อมุ่งสู่การเป็นสังคมดิจิทัล (Digitalization for Digital Economy)

เนื้อหาและรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางในการประชุมครั้งนี้ จะเป็นอย่างไร โปรดพลิกอ่าน ได้ในวารสารการเงินการคลัง ปีที่ 34 ฉบับที่ 109 ไตรมาสที่ 2 ปี 2565 (E-Book) ฉบับนี้ ซึ่งเราได้รวบรวมข้อมูลที่มีความชัดเจน และหลากหลาย เพื่อร่วมมุ่งขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล และสร้างสรรค์ภาคการเงินการคลังที่ยั่งยืนไปด้วยกันครับ

คณะที่ปรึกษา

ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
ที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจการคลัง
ที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจการเงิน
ที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
รองผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
ผู้อำนวยการสำนักนโยบายการคลัง
ผู้อำนวยการสำนักนโยบายภาษี
ผู้อำนวยการสำนักนโยบายระบบการเงินและสถาบันการเงิน
ผู้อำนวยการสำนักนโยบายการออมและการลงทุน
ผู้อำนวยการสำนักนโยบายระบบการคุ้มครองผลประโยชน์ทางการเงิน
ผู้อำนวยการสำนักนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
ผู้อำนวยการสำนักนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน
เลขานุการกรม
ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย
ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ
ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร
ผู้อำนวยการศูนย์บริการงานวิจัยและบรรณสารสนเทศ

บรรณาธิการ

นายนรพัทธ์ อัครวัลลภ

รองบรรณาธิการ

นายมยุร บุญยะรัตน์
นางสุมาพร มานะสันต์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวอรณิชา สว่างฟ้า
นายอริก เล้าสกุล
นายกวิณ เอี่ยมตระกูล
นายสันต์หณัฐ เศรษฐศัศาคาศิริ
นางสาวกฤษมา จารุมณี
นางสาวพิมลชญา สุขโข
นายสุขุมภัทร จุฬิวรรณ

เลขานุการ

นางสาวคงขวัญ คีลา

เจ้าหน้าที่การเงิน

นางสาวรัตนา ผิวงาม
นางสาวพรสุรีย์ เชื้อรัฐพงศ์

ติดต่อ: วารสารการเงินการคลัง

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง ถนนพระรามที่ 6 แขวงพญาไท เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400

โทรศัพท์: 02 273 9020 ต่อ 3254 (คุณนรพัทธ์), 3169 (คุณรัตนา), 3236 (คุณคงขวัญ)

โทรสาร: 02 273 9139 E-mail: fpojournaleditor@gmail.com

ใหม่!

ซื้อ-ขาย-ถอนทอง
ได้แล้ววันนี้

สะดวก ครบ ผ่าน Gold Wallet

- ส่งคำสั่งซื้อ-ขาย-ถอนทองแก่บริษัทหลักทรัพย์ 99.99% ออนไลน์แบบครบวงจร
- ซื้อ-ขาย-ถอนทองผ่าน Gold Wallet จะต้องมีบุคคลธรรมดาสัญชาติไทย และต้องมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ ณ วันที่ทำการซื้อ-ขาย-ถอน | หากยืนยันการส่งคำสั่งถอนทองบน Gold Wallet แล้ว จะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงรายละเอียดคำสั่งถอนทองได้
- ส่งคำสั่งถอนทองได้ทุกวัน ตั้งแต่เวลา 01.00 น. - 22.30 น. และรับทองที่ร้านทองแม่ทองสุกทั้ง 5 สาขา**

เงื่อนไข : ผู้ลงทุนต้องทำความเข้าใจลักษณะสินค้า เงื่อนไข ผลตอบแทนและความเสี่ยง ก่อนตัดสินใจลงทุน | ธนาคารเป็นเพียงผู้ให้บริการแพลตฟอร์มส่งคำสั่งซื้อ-ขาย-ถอนให้กับร้านทองเท่านั้น | ผู้ซื้อ-ขาย-ถอนทองผ่าน Gold Wallet จะต้องมีบุคคลธรรมดาสัญชาติไทย และต้องมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ ณ วันที่ทำการซื้อ-ขาย-ถอน | หากยืนยันการส่งคำสั่งถอนทองบน Gold Wallet แล้ว จะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงรายละเอียดคำสั่งถอนทองได้

เงื่อนไขเป็นไปตามที่ธนาคารกำหนด
* ขึ้นอยู่กับอัตราแลกเปลี่ยนค่าเงิน USD ณ วันและเวลาที่ทำการส่งคำสั่งซื้อ-ขาย-ถอน บน Gold Wallet
** กรุณาเข้าบัตรประชาชนตัวจริงและสลิปไปดำเนินการรับทองด้วยตัวเองตามวัน เวลา และสาขาที่เลือกไว้ผ่าน Gold Wallet | สาขาถอนทองที่ร้านทองแม่ทองสุก หลังจากส่งคำสั่งถอนทอง 3 วันเป็นต้นไป (สาขาเซ็นทรัล ปิ่นเกล้า, สาขาเซ็นทรัล เวสต์เกต, สาขาวงเวียนใหญ่, สาขากรมพระ และ สาขาดีไอเอสสยาม)

รอไม่ได้แล้ว

อยากแก้หนี้เสียบัตร!!

คลินิกแก้หนี้ by SAM

ปรับเงื่อนไขใหม่
เป็นหนี้เสีย* ก่อน 1 เม.ย. 65

คุณสมบัติผู้เข้าร่วมโครงการ

- ✓ **หนี้เสีย** ของบุคคลธรรมดา ที่มีรายได้ อายุไม่เกิน 70 ปี
- ✓ **หนี้เสีย** บัตรเครดิต บัตรกดเงินสด หรือสินเชื่อส่วนบุคคล ที่ไม่มีหลักประกันของสถาบันที่เข้าร่วมโครงการ
- ✓ **หนี้เสีย** (NPL) ก่อน 1 เม.ย. 65 (ตามรายงานเครดิตบูโร ณ เดือน มี.ค. 65 ต้องมีสถานะค้างชำระ 91-120 วันขึ้นไป)
- ✓ **หนี้เสีย** รวมไม่เกิน 2 ล้านบาท

สมัครวันนี้
รับดอกเบี้ยเพียง 5% ต่อปี
ตลอดโครงการ

www.คลินิกแก้หนี้.com

📢 **ผ่อนขั้นต่ำ** อยู่ไม่สามารถเข้าร่วมโครงการได้

*หนี้เสียบัตรเครดิต บัตรกดเงินสด สินเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่มีหลักประกัน

เอกสารครบใจ

- ☑ รายงานเครดิตบูโร
- ☑ สำเนาบัตรประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้าน
- ☑ ใบเปลี่ยนชื่อสกุล (หากมี)
- ☑ เอกสารแสดงรายได้
พนักงานประจำ
 - สลิปเงินเดือนย้อนหลัง 1 เดือน
หรือหนังสือรับรองเงินเดือนอาชีพอิสระ
 - รายการเดินบัญชีย้อนหลัง 3 เดือน

สลาก ขาลเพิ่มพูน สลากमितใหม่ “ทำให้คนไทยมีบ้าน”

- เงินต้นครบ พร้อมโอกาสรับผลตอบแทนเพิ่ม*
ได้ลุ้นรางวัลใหญ่ทุกเดือน รวม 36 ครั้ง

สลากออมทรัพย์ รอส. ชุด **ขาลเพิ่มพูน**

- หน่วยละ : 1,000 บาท
- จำนวน : 20,000,000 หน่วย (แบ่งเป็น 2 หมวดๆ ละ 10,000,000 หน่วย)
- อายุสลาก : 3 ปี
- ผลตอบแทนหน้าสลาก : **0.30%** ต่อปี (เมื่อฝากครบ 3 ปี)
- ผลตอบแทนผันแปร : **0.70%** ต่อปี
[รวมรับผลตอบแทนสูงสุด **1%** ต่อปี : เงื่อนไขผลตอบแทนผันแปรเป็นไปตามที่ธนาคารกำหนด จากคุณภาพสินเชื่อดีที่สุดของธนาคาร ที่นำเงินสลากออมทรัพย์ชุดขาลเพิ่มพูนไปปล่อยสินเชื่อ]
- รางวัลใหญ่ : **รางวัลที่ 1** รางวัลละ 2,000,000 บาท จำนวน 1 รางวัล (เสี่ยงหมวด)
รางวัลที่ 2 รางวัลละ 10,000 บาท จำนวน 4 รางวัล / หมวด
รางวัลที่ 3 รางวัลละ 1,000 บาท จำนวน 40 รางวัล / หมวด
- รางวัลเลขท้าย : เลขท้าย 3 ตัว รางวัลละ 70 บาท (หมื่น 1 ครั้ง)
เลขท้าย 2 ตัว รางวัลละ 15 บาท (หมื่น 1 ครั้ง)
- การออกรางวัล : จับรางวัลทุกเดือน มีสิทธิ์ลุ้นรางวัลรวม 36 ครั้ง ออกรางวัลทุกวันที่ 16 ของเดือน
- โอกาสถูกรางวัล : 0.00044% (เฉพาะรางวัลใหญ่)
- ช่องทางการซื้อสลาก : แอปพลิเคชัน GHB ALL และสาขาทั่วประเทศ
- ระยะเวลาการซื้อสลาก : ตั้งแต่วันที่ 25 เมษายน 2565 เป็นต้นไป จนกว่าจะเต็มกรอบวงเงินโครงการ
- หมายเหตุ : หลักเกณฑ์เงื่อนไขรายละเอียดผลตอบแทนเป็นไปตามที่ระบุใน Sales Sheet

ข้อมูล ณ วันที่ 19 เม.ย. 65

รางวัลเกียรติยศ แห่งความภาคภูมิใจ ของธนาคารอาคารสงเคราะห์

EXIM

SOLAR ORCHESTRA

สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำระบบไฟฟ้า (Solar Rooftop)

- ✓ วงเงินกู้ **7** ปี ให้กู้ **100%** ของเงินลงทุน เพื่อชำระผู้รับเหมาเมื่อติดตั้งเสร็จ
- ✓ อัตราดอกเบี้ยต่ำสุด **2.75%** ต่อปี
- ✓ สิทธิขึ้นทะเบียน **คาร์บอนเครดิต**
- ✓ สิทธิ BOI ยกเว้นภาษี 3 ปี **50%** ของเงินลงทุน

EXIM
THAILAND

ธนาคารเพื่อการส่งออก
และนำเข้าแห่งประเทศไทย

ปรึกษาปัญหารุกรักกับ EXIM BANK โทร. 0 2169 9999

เงื่อนไขเป็นไปตามที่ธนาคารกำหนด

www.exim.go.th

EXIM Bank of Thailand

@EXIMThailand

การเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเอเปค
(APEC Finance Ministers' Meeting: APEC FMM)
ครั้งที่ 29 และการประชุมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
ปี 2565

บทความโดย

อัจฉรา ชิดเครือ

รชยา เกาลวณิชย์

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

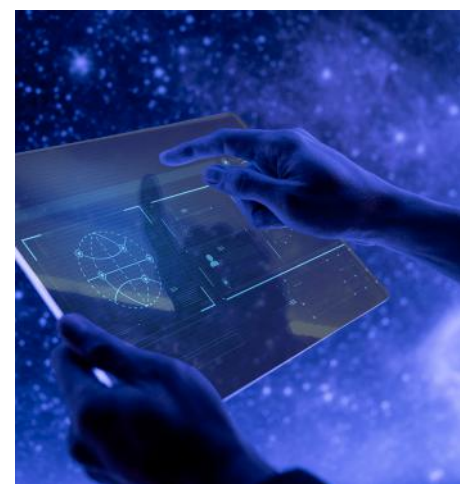
บทคัดย่อ

เอเปคเป็นกรอบความร่วมมือด้านเศรษฐกิจสำคัญที่มีบทบาทอย่างมากต่อเศรษฐกิจโลก โดยมีสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ถึงร้อยละ 62 ของโลก และมีสัดส่วนการค้าเกือบครึ่งหนึ่งของการค้าทั่วโลก โดยในปี 2565 ประเทศไทยได้รับเกียรติในการเป็นเจ้าภาพการประชุมเอเปคอีกครั้งหลังจากที่ประเทศไทยเคยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมระดับรัฐมนตรีเมื่อปี 2535 และการประชุมระดับผู้นำเมื่อปี 2546

ในช่วงที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมเอเปคในปี 2565 นี้ กระทรวงการคลังรับผิดชอบจัดการประชุมภายใต้กรอบการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเอเปค ประกอบด้วย 3 การประชุม ได้แก่ 1) **การประชุมระดับปลัดกระทรวงการคลังและรองผู้ว่าการธนาคารกลางเอเปค** ในช่วงเดือนมีนาคม 2565 มีปลัดกระทรวงการคลังเป็นประธาน 2) **การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการคลังเอเปค** ในช่วงเดือนมิถุนายน 2565 มีผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลังเป็นประธาน และ 3) **การประชุม APEC FMM ครั้งที่ 29** ในช่วงเดือนตุลาคม 2565 มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นประธาน

สำหรับกรอบการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเอเปคประจำปี 2565 กระทรวงการคลังในฐานะประธานการประชุมได้กำหนดประเด็นสำคัญ (Priorities) ที่ต้องการ

ผลักดันให้เกิดความร่วมมือระหว่างสมาชิกเขตเศรษฐกิจเอเปคอย่างเป็นรูปธรรมภายใต้แนวคิด “ขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล มุ่งสู่การเงินการคลังยั่งยืน” ได้แก่ 1) การเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Finance) โดยมุ่งเน้นการหาแนวทางในการจัดหาแหล่งทุนให้ทุกภาคส่วนสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้อย่างเหมาะสมและเพียงพอ รวมถึงการจัดหาแหล่งทุนเพื่อการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 และ 2) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อมุ่งสู่การเป็นเศรษฐกิจดิจิทัล (Digitalization for Digital Economy) โดยพัฒนาแนวทางในการนำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินมาตรการต่าง ๆ ของภาครัฐ การเชื่อมโยงการชำระเงินในภาคการเงิน และการระดมทุนและเข้าถึงแหล่งเงินทุนในตลาดทุนของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and

Medium Enterprises: SMEs)
เพื่อมุ่งสู่การเป็นเศรษฐกิจ
ดิจิทัลร่วมกันของภูมิภาคเอเปค

อนึ่ง การดำเนินการตาม
ประเด็นสำคัญทั้งสองด้านนั้น
จะเป็นประโยชน์ในการขับเคลื่อน
เศรษฐกิจของไทย โดยการเงิน
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจะเอื้อ
ให้เกิดการลงทุนและโครงการ
ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและ
พัฒนาคุณภาพชีวิตของ
ประชาชน ในขณะที่การนำ
เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการ
ด้านการเงินการคลังจะเป็น
การอำนวยความสะดวกใน
การเข้าถึงแหล่งทุนและ
การเข้าถึงบริการของภาครัฐ
ลดต้นทุนการทำธุรกรรม
ทางการเงินข้ามพรมแดน
และพัฒนาการเข้าถึงบริการ
ทางการเงินโดยผู้ประกอบการ
อีกทั้งยังเป็นโอกาสที่ประเทศไทย
จะนำเสนอ (Showcase) ผลสำเร็จ
และแบ่งปันประสบการณ์ใน
การดำเนินการในประเด็นหลัก
ข้างต้นให้เป็นที่ประจักษ์ต่อ
ประชาคมโลกอีกด้วย

ความเป็นมาของเอเปค และกรอบการประชุมรัฐมนตรี ว่าการกระทรวงการคลังเอเปค

(APEC Finance Ministers' Process: APEC FMP)

เอเปคหรือความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC) คือเวทีความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2532 โดยการริเริ่มของนาย Bob Hawke นายกรัฐมนตรีออสเตรเลีย ในขณะนั้นที่ได้เล็งเห็นความสำคัญของการพึ่งพาทางเศรษฐกิจซึ่งกันและกันระหว่างภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก โดยเอเปคมีเป้าหมายหลักคือการส่งเสริมการเปิดเสรีการค้าการลงทุน รวมถึงความร่วมมือในด้านมิติสังคมและการพัฒนาด้านอื่น ๆ เช่น ความร่วมมือด้านการเกษตร การส่งเสริมบทบาทสตรีในเศรษฐกิจ การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ การพัฒนาด้านสาธารณสุข เป็นต้น เพื่อนำไปสู่การสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจที่ครอบคลุม ยั่งยืน และความมั่งคั่งของประชาชน

ในภูมิภาค โดยการดำเนินการของเอเปคจะยึดหลักการฉันทามติ (Consensus) และความสมัครใจ (Voluntarism) ของทุกฝ่าย ความเท่าเทียมกันและผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิก และคำนึงถึงความแตกต่างของระบบเศรษฐกิจและสังคม และระดับการพัฒนาของสมาชิก

เอเปคเป็นกรอบความร่วมมือด้านเศรษฐกิจที่สำคัญของโลก ปัจจุบันประกอบด้วย 21 เขตเศรษฐกิจ รวมถึงมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลก เช่น สหรัฐอเมริกา จีน ญี่ปุ่น แคนาดา เกาหลีใต้ และรัสเซีย โดยไทยเป็นหนึ่งใน 12 เขตเศรษฐกิจผู้ร่วมก่อตั้ง เอเปคมีประชากรรวมกว่า 2,900 ล้านคน หรือร้อยละ 38 ของประชากรโลก มีสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ถึงร้อยละ 62 ของโลก มีสัดส่วนการค้าเกือบครึ่งหนึ่งของการค้าทั่วโลก หรือประมาณร้อยละ 48 มีสัดส่วนการลงทุนโดยตรงเข้ามาในกลุ่มสมาชิกเอเปคถึงร้อยละ 68 ของการลงทุนโดยตรงทั่วโลก และเขตเศรษฐกิจเอเปคยังมีศักยภาพในการลงทุนในต่างประเทศมากถึงกว่าร้อยละ 86 ของการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศทั่วโลก¹ โดยทั้ง 20 เขตเศรษฐกิจในเอเปคล้วนเป็นคู่ค้าที่สำคัญของไทย

1 สัดส่วนดังกล่าวเป็นของปี 2563, Asia-Pacific Economic Cooperation, “APEC in Charts 2021”, https://www.apec.org/docs/default-source/publications/2021/11/apec-in-charts-2021/221_psu_apec-in-charts-2021.pdf?sfvrsn=50537c36_2

ที่มา : รวบรวมโดยผู้เขียน

ผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเปค เมื่อปี 2563 ได้กำหนดวิสัยทัศน์เป็นเป้าหมายการดำเนินการของเอเปคใน 20 ปีข้างหน้า เรียกว่า “วิสัยทัศน์ปุตราจายา ค.ศ. 2040 (APEC Putrajaya Vision 2040)” โดยวิสัยทัศน์ดังกล่าวมุ่งผลักดันปัจจัยขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจใน 3 มิติ ได้แก่ 1) การค้าและการลงทุน 2) นวัตกรรมและการใช้ประโยชน์จากดิจิทัล และ 3) การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง สมดุล มั่นคง ยั่งยืน

การประชุมเอเปคเป็นการสร้างโอกาสให้สมาชิกได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ อันจะนำไปสู่การดำเนินการเพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในภูมิภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยการประชุมเอเปคจัดขึ้นทุกปี ซึ่งเขตเศรษฐกิจจะหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพ และในปี 2565 ไทยได้รับเกียรติในการเป็นเจ้าภาพการประชุมระดับโลกนี้อีกครั้ง หลังจากที่ไทยเคยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมระดับรัฐมนตรีเมื่อปี 2535 และการประชุมระดับผู้นำเมื่อปี 2546

กรอบการประชุม APEC FMP เป็นกรอบการประชุมภายใต้

การประชุมเอเปค ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงการคลัง โดยเป็นการประชุมหารือระหว่างกระทรวงการคลังของสมาชิกเขตเศรษฐกิจเอเปคเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจมหภาคและการเงินในระดับภูมิภาค รวมถึงกำหนดแนวทางการดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจ การเงิน และการคลังร่วมกัน ซึ่งในแต่ละปีประกอบด้วยการประชุมใน 3 ระดับ ดังนี้

1. การประชุมระดับปลัดกระทรวงการคลัง และรองผู้ว่าการธนาคารกลางเอเปค (APEC Finance and Central Bank Deputies' Meeting: APEC FCBDM) เป็นการประชุมครั้งแรกของปีเพื่อกำหนดกรอบและวางแผนการดำเนินงานในช่วงระยะเวลา 1 ปี ของการเป็นเจ้าภาพการจัดประชุมภายใต้กรอบ APEC FMP

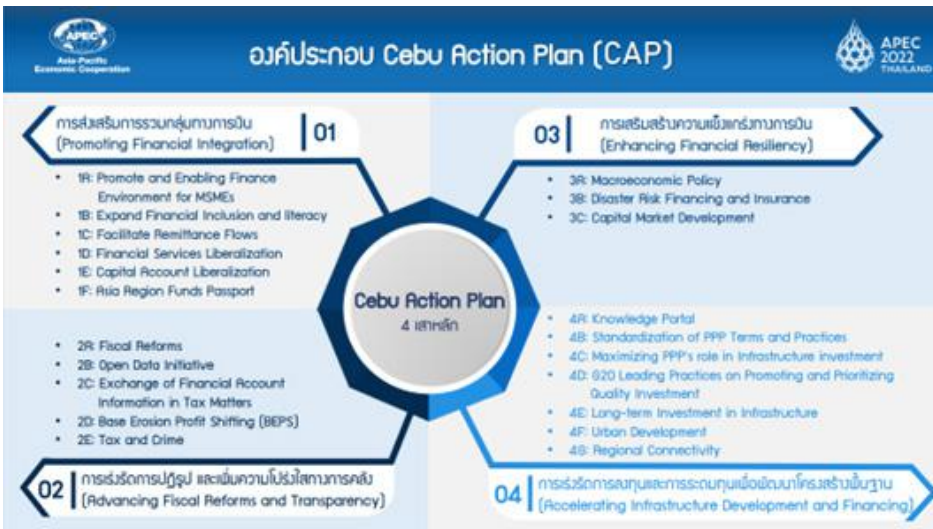
2. การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการคลังเอเปค (APEC Senior Finance Officials' Meeting: APEC SFOM) เป็นการประชุมเพื่อหารือประเด็นด้านการเงินการคลังที่สำคัญ ติดตามประเด็นและดำเนินการตามกรอบที่กำหนดจากการประชุม

ระดับปลัดกระทรวงการคลังและรองผู้ว่าการธนาคารกลางเอเปคเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเอเปค

3. การประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเอเปค (APEC Finance Ministers' Meeting: APEC FMM) เป็นการหารือในระดับนโยบายเพื่อรับทราบถึงผลการดำเนินงานตามกรอบการประชุมที่กำหนดไว้และเพื่อกระชับความสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนแนวคิดและประสบการณ์ในประเด็นด้านเศรษฐกิจการคลังและการเงินที่สำคัญ อาทิ สถานการณ์เศรษฐกิจและการเงินโลก การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การเข้าถึงบริการทางการเงิน การจัดการทางการเงินเพื่อรองรับความเสี่ยงทางภัยพิบัติ เป็นต้น

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การเงินภายใต้กรอบ APEC FMP ที่สำคัญในช่วงที่ผ่านมา

ที่ผ่านมา ความร่วมมือทางเศรษฐกิจการเงินภายใต้กรอบ APEC FMP มีการดำเนินงานที่สำเร็จเป็นรูปธรรมในหลายด้าน โดยเฉพาะเมื่อปี 2558 ที่ประชุม APEC FMM ได้มีมติรับรองแผนปฏิบัติการเซบู (Cebu Action Plan) ซึ่งกำหนดให้เขตเศรษฐกิจดำเนินการในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญเพื่อการพัฒนาด้านการเงินการคลังตามบริบทของแต่ละเขตเศรษฐกิจ โดยแบ่งออกเป็น 4 เสาหลัก (Pillar) ได้แก่ (1) การส่งเสริมการรวมกลุ่มทางการเงิน (Promoting Financial Integration) (2) การเร่งรัดการปฏิรูปและเพิ่มความโปร่งใสทางการคลัง (Advancing Fiscal Reforms and Transparency) (3) การเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางการเงิน (Enhancing Financial Resiliency) และ (4) การเร่งรัดการลงทุนและการระดมทุนเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (Accelerating Infrastructure Development and Financing)

ที่มา : 2015 APEC Finance Ministers' Statement

และในปี 2564 ที่ผ่านมา ได้มีการผลักดันให้มีแผนปฏิบัติการเพิ่มเติมเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ที่ศักราช 2040 และการรองรับสถานการณ์โควิด-19 เพิ่มเติม โดยไทยได้ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการดังกล่าวในหลายด้านที่เป็นประโยชน์และส่งผลกับประชาชน เช่น

• การขยายการเข้าถึงบริการทางการเงินและการให้ความรู้ทางการเงิน (Expand Financial Inclusion and Literacy)/เสาหลักที่ 1 ข้อเสนอมติ 1B

1) การดำเนินการตามแผนพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน พ.ศ. 2560 – 2564 เพื่อกำหนดแนวนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินอย่างทั่วถึงและส่งเสริมการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชนที่มีคุณภาพ โดยมุ่งเน้นโครงการที่ส่งเสริมด้านการออมและการเข้าถึงสวัสดิการ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักบริหารจัดการเงินมากขึ้น เช่น โครงการชีวิตดีมีออมของธนาคารออมสิน โครงการผลักดันการสร้างมาตรฐานในการปฏิบัติงานของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย (Code of Conduct) ของธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นต้น

2) การจัดทำร่างแผนการให้ความรู้พื้นฐานทางการเงิน พ.ศ. 2565 – 2570 เพื่อกำหนดเป้าหมายและแนวทางในการดำเนินงานเรื่องการให้ความรู้ทางการเงินระดับประเทศ เพื่อให้คนไทยตระหนักรู้และเห็นถึงความสำคัญของการบริหารการเงินส่วนบุคคล รวมทั้งให้คนไทยมีความรู้ความสามารถและมีวินัยทางการเงิน

สามารถตัดสินใจวางแผน และบริหารจัดการการเงินของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

• การปฏิรูประบบนโยบายการคลัง (Fiscal Reforms)/เสาหลักที่ 2 ข้อเสนอมติ 2A

มุ่งเน้นการดำเนินนโยบายต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและความยั่งยืนทางการคลัง โดยเฉพาะการจัดทำแผนการคลังระยะปานกลางเพื่อใช้เป็นแผนแม่บทหลักสำหรับการวางแผนการดำเนินการทางการเงินการคลังและงบประมาณของรัฐ รวมทั้งแผนการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีและแผนการบริหารหนี้สาธารณะ โดยกำหนดให้แผนการคลังระยะปานกลางมีระยะเวลาไม่น้อยกว่า 3 ปี

• การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาค (Macroeconomic Policy)/เสาหลักที่ 3 ข้อเสนอมติ 3A

การดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับภารกิจของกระทรวงการคลังในการหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านการพัฒนานโยบายและเศรษฐกิจมหภาคระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศ รวมถึงการประสานการออกแบบนโยบายเศรษฐกิจมหภาคเพื่อรับมือกับความเสี่ยงและความท้าทายทางเศรษฐกิจ

ของภูมิภาคและขับเคลื่อน การเติบโตทางเศรษฐกิจร่วมกัน และเสริมสร้างความเข้าใจ ที่ถูกต้องต่อสาธารณชน ตลอดจนหน่วยงานจัดอันดับ ความน่าเชื่อถือระดับโลกและ ระดับประเทศ เช่น Standard & Poor's, Moody's และ Fitch Rating เป็นต้น เกี่ยว กับ แนวทางการจัดทำนโยบาย เศรษฐกิจมหภาคและการดำเนิน มาตรการสำคัญของรัฐบาล เช่น มาตรการรับมือกับการระบาดของ โควิด-19 การปรับโครงสร้าง ทางเศรษฐกิจไทย การดำเนิน นโยบายเศรษฐกิจตามโมเดล เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจ หมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว เป็นต้น

การประชุมภายใต้กรอบ APEC FMP ในปี 2565

ในปี 2565 ประเทศไทยในฐานะเจ้าภาพจัดการประชุมเอเปค ได้กำหนดหัวข้อหลักของการประชุมเอเปค คือ “เปิดกว้าง สร้างสัมพันธ์ เชื่อมโยงกัน สู่สมดุล” หรือ “Open. Connect. Balance.” ซึ่งจะคำนึงถึงการสร้างภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ในบริบทโลกหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่เข้มแข็ง เปิดกว้าง เชื่อมโยง และสมดุล สนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในทุกมิติผ่านแนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และ เศรษฐกิจสีเขียว หรือ Bio-Circular-Green (BCG) Economy Model โดยกำหนดการประชุมภายใต้กรอบ APEC FMP จำนวน 3 การประชุม ได้แก่ 1) การประชุม APEC FCBDM ซึ่งได้จัดขึ้น เมื่อวันที่ 16 – 17 มีนาคม 2565 ในรูปแบบการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยมีปลัดกระทรวงการคลังเป็นประธานการประชุม 2) การประชุม APEC SFOM มีกำหนดจัดระหว่างวันที่ 21 – 23 มิถุนายน 2565 ณ จังหวัดขอนแก่น โดยมีผู้อำนวยการสำนักงาน เศรษฐกิจการคลังเป็นประธานการประชุม และ 3) การประชุม APEC FMM ครั้งที่ 29 มีกำหนดจัดระหว่างวันที่ 19 – 21 ตุลาคม 2565 ณ กรุงเทพมหานคร โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็น ประธานการประชุม ทั้งนี้ สถานที่และรูปแบบของแต่ละการประชุม จะมีการพิจารณาความเหมาะสมตามสถานการณ์การแพร่ ระบาดของโควิด-19 ด้วย

สำหรับกรอบการประชุม APEC FMP นั้น กระทรวงการคลัง ได้ร่วมหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ เป็นต้น เพื่อร่วมกันกำหนดประเด็นสำคัญ (Priorities) ภายใต้ แนวคิด “ขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล มุ่งสู่การเงินการคลัง ยั่งยืน” หรือ “Advancing digitalization, Achieving sustainability” โดยมีประเด็นสำคัญที่ต้องการผลักดันให้เกิด ความร่วมมือระหว่างสมาชิกเขตเศรษฐกิจเอเปคอย่างเป็นทางการ แบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

1. ประเด็นที่ 1 การเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Finance) ซึ่งมุ่งเน้นการหาแนวทางในการจัดหาแหล่งทุนเพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้อย่างเหมาะสมและเพียงพอ โดยเฉพาะการจัดหาแหล่งทุนผ่านตลาดทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและการออกมาตรการที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 แนวทางหลัก ได้แก่

1.1 การจัดหาแหล่งทุนของภาครัฐ โดยกล่าวถึงการออกพันธบัตรรัฐบาลเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บรรเทาปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และส่งเสริมการเติบโตอย่างยั่งยืน ซึ่งไทยได้มีการออกพันธบัตรเพื่อความยั่งยืน (Sustainability Bond) เพื่อนำไปใช้ในโครงการเพื่อสังคม (Social Project) และสิ่งแวดล้อม (Green Project) เช่น โครงการเพื่อเยียวยาและฟื้นฟูเศรษฐกิจจากผลกระทบของวิกฤตโควิด-19 โครงการพัฒนาพื้นที่ และอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล และโครงการรถไฟสายสีเขียว

ช่วงศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย – มีนบุรี ซึ่งจัดเป็นโครงการเพื่อสิ่งแวดล้อม ประเภทการขนส่งพลังงานสะอาด (Clean Transportation) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อลดการจราจรติดขัดจากการใช้รถยนต์ส่วนบุคคล ลดการนำเข้าน้ำมันเชื้อเพลิง และลดการปล่อยมลพิษและก๊าซเรือนกระจกซึ่งเป็นสาเหตุของภาวะโลกร้อนด้วย

ทั้งนี้ การออกพันธบัตรเพื่อความยั่งยืนดังกล่าว ปัจจุบันมีวงเงินอยู่ที่ 1.97 แสนล้านบาท โดยถือเป็นการออกพันธบัตรเพื่อความยั่งยืนครั้งแรกของประเทศไทยและเป็นพันธบัตรเพื่อความยั่งยืนรุ่นแรกของภูมิภาคอาเซียนที่ออกโดยรัฐบาล อีกทั้งยังได้มีการจดทะเบียนใน Luxembourg Green Exchange (LGX) ของตลาดหลักทรัพย์ลักเซมเบิร์ก (Luxembourg Stock Exchange: LuxSE) ซึ่งเป็นช่องทางที่แสดงข้อมูลตราสารหนี้เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตราสารหนี้เพื่อสังคม และตราสารหนี้เพื่อความยั่งยืน และเผยแพร่ข้อมูลการสนับสนุนโครงการด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมของประเทศไทยสู่นักลงทุนในระดับสากล

1.2 การจัดหาแหล่งทุนของภาคเอกชน โดยรัฐจะสนับสนุนให้รัฐวิสาหกิจและภาคเอกชนออกตราสารหนี้เพื่อสิ่งแวดล้อม (Green Bond) และตราสารหนี้เพื่อสังคม (Social Bond) เพิ่มขึ้นเพื่อเร่งให้เกิดโครงการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและเอื้อต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น รวมทั้งจะออกมาตรการเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสร้างความเชื่อมั่นให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมลงทุน โดยให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการธุรกิจโดยคำนึงถึงหลักการสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (Environmental, Social and Governance: ESG) เพื่อส่งเสริมให้ตลาดทุนไทยมีส่วนร่วมช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกันอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ภาคเอกชนไทยมีความโดดเด่นด้านความยั่งยืนจนเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติและได้รับการคัดเลือกให้อยู่ในดัชนีความยั่งยืนระดับสากล โดยล่าสุดเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2565 S&P Global ได้ประกาศอันดับด้านความยั่งยืน (S&P Global Sustainability Awards) ซึ่งบริษัทไทยผ่านเกณฑ์การประเมินและติดอันดับมากถึง 41 บริษัท สูงสุดเป็นอันดับ 4 ของโลก รองจากสหรัฐอเมริกา

ญี่ปุ่น และเกาหลี อันสะท้อนถึงศักยภาพของธุรกิจไทยในการดำเนินงานด้านความยั่งยืนที่โดดเด่นและความเชื่อมั่นต่อบริษัทของไทยในสายตาผู้ลงทุนทั้งไทยและต่างประเทศ

2. ประเด็นที่ 2 การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อมุ่งสู่การเป็นเศรษฐกิจดิจิทัล (Digitalization for Digital Economy) เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งหมายถึงการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยในการดำเนินนโยบายการเงินและการคลังของภาครัฐ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่

2.1 การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการของภาครัฐ และการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ อาทิ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินการสนับสนุนเศรษฐกิจ

และช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ผ่านการใช้แอปพลิเคชัน “เป๋าตัง” และ “ถุงเงิน” เป็นต้น ซึ่งจะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเขตเศรษฐกิจเอเปค เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีดังกล่าวให้เป็นประโยชน์กับประชาชนอย่างกว้างขวางมากขึ้น

2.2 การหาแนวทางส่งเสริมความร่วมมือในการเชื่อมโยงการชำระเงินในกลุ่มเขตเศรษฐกิจเอเปค (APEC Payment Connectivity) เพื่อให้การทำธุรกรรมทางการเงินระหว่างเขตเศรษฐกิจสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น อีกทั้งมีต้นทุนการทำธุรกรรมทางการเงินลดลง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการทำธุรกรรมของภาคธุรกิจและบุคคลธรรมดาและยังเป็นการอำนวยความสะดวกทางการค้า รวมถึงการค้าผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ระหว่างเขตเศรษฐกิจเอเปค

2.3 การสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) ให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนโดยใช้เทคโนโลยีทางการเงิน (FinTech) และการส่งเสริมภาคธุรกิจในการระดมทุนผ่านตลาดทุน ซึ่งจะเป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนสำหรับ SMEs และเป็นโอกาสที่ให้นักลงทุนรายย่อยสามารถเข้าถึงการลงทุนได้มากยิ่งขึ้น เช่น การระดมทุนจากสาธารณะโดยผู้ประกอบการขนาดเล็กและขนาดย่อมผ่านระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ (Crowdfunding) เป็นต้น

เมื่อวันที่ 16-17 มีนาคม 2565 ที่ผ่านมา ที่ประชุม APEC FCBDM มีผู้แทนจากสมาชิกเอเปคเข้าร่วมทั้งหมด 20 เขตเศรษฐกิจ พร้อมกับผู้แทนจากองค์กรระหว่างประเทศ ได้แก่

หน่วยสนับสนุนด้านนโยบายของเอเปค (APEC Policy Support Unit: APEC PSU) กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) กลุ่มธนาคารโลก (World Bank Group: WBG) และธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) และผู้แทนภาคเอกชนจากสภาที่ปรึกษาทางธุรกิจเอเปค (APEC Business Advisory Council: ABAC) โดยได้เห็นชอบแผนงานความร่วมมือภายใต้กรอบการประชุม APEC FMP 2565 (APEC FMP Work Plan 2022) ซึ่งครอบคลุมประเด็นสำคัญทั้งด้านการเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Finance) และด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อมุ่งสู่การเป็นเศรษฐกิจดิจิทัล (Digitalization for Digital Economy) เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามที่ไทยเสนอสำหรับการเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สมาชิกเอเปคส่วนใหญ่ได้ออกพันธบัตรรัฐบาลเพื่อช่วยฟื้นฟูภาวะเศรษฐกิจภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยที่ประชุมได้แลกเปลี่ยนการใช้

เครื่องมือทางการเงินและการคลังต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายลดการผลิตก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ เช่น การทำประกันภัยเพื่อส่งเสริมการใช้พลังงานสีเขียวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Insurance) การออกพันธบัตรสีเขียว (Green Bond) และการเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม (Green Taxes) เป็นต้น นอกจากนี้ สมาชิกเอเปคเห็นว่าการร่วมทุนระหว่างรัฐและเอกชนยังคงเป็นทางเลือกสำคัญในการดำเนินโครงการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของสมาชิกเอเปค และในส่วนของภาระระดมทุนของภาคเอกชนนั้น ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสภาพแวดล้อม (Ecosystem) ของตลาดทุนทั้งระบบเพื่อให้สอดคล้องกับการฟื้นฟูเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

ในส่วนของ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อมุ่งสู่การเป็นเศรษฐกิจดิจิทัลนั้น ที่ประชุม APEC FCBDM ได้มีการหารือแลกเปลี่ยนความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการนำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ของภาครัฐ การเชื่อมโยงระบบการชำระเงินในภาคการเงิน รวมทั้งการระดมทุนและเข้าถึงแหล่งเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในตลาดทุน ทั้งนี้ สมาชิกเอเปคส่วนใหญ่เห็นพ้องกับข้อเสนอของไทยในการส่งเสริมการชำระเงินและการโอนเงินข้ามพรมแดน (Cross-Border Payment and Remittance) โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมให้พิจารณาประเด็นเกี่ยวกับการจัดการข้อมูล การพิสูจน์ และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (Digital Identification) ความมั่นคงและปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cyber Security) และการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีด้วยเทคโนโลยีด้วย

ทั้งนี้ ที่ประชุม FCBDM ได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการคลังเอเปค (APEC Senior Finance Officials) หารือในรายละเอียดเพื่อกำหนดแนวทางความร่วมมือระหว่างสมาชิกใน 2 ประเด็นสำคัญข้างต้น และดำเนินการตามกรอบที่กำหนดเพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเอเปคในเดือนตุลาคม 2565 ต่อไป

ประโยชน์ที่ไทยจะได้รับจากการเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมเอเปค

ความร่วมมือของเอเปคที่ผ่านมาได้ทำให้เศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกมีความใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น และเป็นเวทีให้เขตเศรษฐกิจได้หารือในประเด็นที่จะช่วยอำนวยความสะดวกด้านการค้าสินค้าและบริการ เสริมสร้างโอกาสในการลงทุน สนับสนุนให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจของสมาชิกเขตเศรษฐกิจและของภูมิภาคเอเปคโดยรวม โดยการเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมเอเปคถือเป็นการเสริมสร้างบทบาทของไทยในประชาคมระหว่างประเทศ มีส่วนช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบเศรษฐกิจไทย ส่งเสริมการค้าและการลงทุน อีกทั้งถือเป็นโอกาสอันดีที่ไทยจะได้ผลักดันความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และนโยบายของไทย ไม่ว่าจะเป็นยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน และด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งยังสอดคล้องกับแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว

การผลักดันความร่วมมือภายใต้แนวคิด “ขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล มุ่งสู่การเงินการคลังยั่งยืน” ของกระทรวงการคลัง ทั้งในด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Finance) และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อมุ่งสู่การเป็นเศรษฐกิจดิจิทัล (Digitalization for Digital Economy) จะเอื้อให้เกิดการลงทุนในโครงการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในขณะที่การนำเทคโนโลยีดิจิทัลจะเป็นการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งทุนและการเข้าถึงบริการของภาครัฐ ลดต้นทุนการทำธุรกรรมทางการเงินข้ามพรมแดน และพัฒนาการเข้าถึงบริการทางการเงินโดยผู้ประกอบการรายย่อย อีกทั้งเป็นโอกาสที่ประเทศไทยจะนำเสนอ (Showcase) ผลสำเร็จและแบ่งปันประสบการณ์ในการดำเนินการในประเด็นหลักข้างต้นให้เป็นที่ประจักษ์ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินมาตรการเพื่อดูแลและเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโควิด-19 และการออกพันธบัตรรัฐบาลเพื่อความยั่งยืน (Sustainability Bond) ซึ่งกระทรวงการคลังจะนำผลการหารือจากการประชุมเอเปคมาพัฒนางานด้านการเงินการคลังและสร้างสรรค์นโยบายเพื่อประโยชน์ของประเทศต่อไป

นโยบายเศรษฐกิจดิจิทัล

ของประเทศในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว
กรณีศึกษาสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป

(Digital economy policy from developed
countries: case studies of USA and EU)

บทความโดย

อัจฉราพร ทองสรรค์

อัญวิณ์ วรารัตน์มรัตน์

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ปัจจุบัน โลกของการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเข้าสู่ยุคดิจิทัล (Digitalisation) ที่มีการพึ่งพาเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัลในการติดต่อสื่อสาร การทำธุรกรรมหรือกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการดำเนินธุรกิจและการลงทุน การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนและนำไปสู่การใช้ชีวิตแบบ New Normal เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโควิด-19 นั้น ก็ยังทำให้เกิดความจำเป็นในการพึ่งพาเทคโนโลยีดิจิทัลมากยิ่งขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น การเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ การประชุมออนไลน์ การสั่งซื้ออาหารและสินค้าต่าง ๆ ผ่านแอปพลิเคชันและช่องทางออนไลน์ รวมถึงการทำธุรกรรมการเงินออนไลน์และการชำระเงินผ่านแอปพลิเคชันของธนาคารแทนการจ่ายเงินสด เป็นต้น ดังนั้น ระบบเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงถูกผลักดันให้ก้าวไปสู่ระบบเศรษฐกิจที่รองรับกิจกรรมและรูปแบบธุรกิจในยุคดิจิทัลอย่างรวดเร็ว และภาครัฐจำเป็นต้องกำหนดนโยบายและเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการนำประเทศเข้าสู่ยุคดิจิทัล

เมื่อสภาพแวดล้อมและรูปแบบเศรษฐกิจโลกเปลี่ยนแปลงไปสู่ดิจิทัลมากขึ้น หลายประเทศทั่วโลกจึงได้ตื่นตัวและหันมาให้ความสำคัญในการดำเนินนโยบาย “เศรษฐกิจดิจิทัล” หรือ “Digital Economy” ซึ่งเป็นนโยบายที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมเพื่อเข้าสู่การเป็นประเทศดิจิทัล โดยปัจจุบันแต่ละประเทศมักจะมีการกำหนดยุทธศาสตร์หรือแผนงานเกี่ยวกับนโยบายดิจิทัลดิจิทัลโดยเฉพาะ รวมถึงการส่งเสริมการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการเข้าสู่ยุคดิจิทัล การส่งเสริมให้มีการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างทั่วถึง การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นต้น บทความนี้จึงขอหยิบยกนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว ในส่วนของ “สหรัฐอเมริกา” และ “สหภาพยุโรป” ซึ่งถือเป็นประเทศ

ผู้นำของโลกในการผลักดันประเทศเข้าสู่ยุคดิจิทัล เพื่อเป็นกรณีศึกษาในการต่อยอดไปใช้เป็นแนวทางพื้นฐานในการออกนโยบายด้านดิจิทัลของประเทศไทยได้

สหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกา (สหรัฐฯ) เป็นประเทศมหาอำนาจของโลกในด้านการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม อีกทั้งยังเป็นที่ตั้งของบริษัทด้านเทคโนโลยีระดับโลกมากมาย ไม่ว่าจะเป็น Google Amazon Facebook Oracle หรือ Apple ดังนั้น การดำเนินนโยบายด้านดิจิทัลของสหรัฐอเมริกาจึงเป็นที่จับตามองของทั่วโลกมาโดยตลอด ซึ่งนโยบายด้านดิจิทัลที่สำคัญของสหรัฐฯ มีดังนี้

1. ยุทธศาสตร์รัฐบาลดิจิทัล (Digital Government Strategy)

สหรัฐฯ เป็นประเทศแรก ๆ ที่มีการเตรียมตัววางแผนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Transformation) โดยเริ่มต้นขึ้นในสมัยรัฐบาลประธานาธิบดีบารัค โอบามา หลังจากโอบามาเข้ารับตำแหน่งในปี 2552 นั้น คำสั่งแรกๆของโอบามาคือการเปิดเผยข้อมูลเปิดภาครัฐในรูปแบบดิจิทัล (Open Government Data) ต่อมาในเดือนพฤษภาคม 2555 สหรัฐฯ ได้ออกยุทธศาสตร์รัฐบาลดิจิทัล (Digital Government Strategy) โดยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการ ประกอบด้วย (1) เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและบริการของรัฐบาลดิจิทัลที่มีคุณภาพสูงได้ทุกที่ทุกเวลาบนอุปกรณ์ใดก็ได้ (2) เพื่อให้รัฐบาลสหรัฐฯ สามารถปรับตัวเข้ากับโลกยุคดิจิทัล และส่งเสริมการบริหารเทคโนโลยีดิจิทัลและข้อมูล ด้วยวิธีที่ชาญฉลาด ทันสมัย และปลอดภัย ในราคาที่เหมาะสม และ (3) เพื่อสนับสนุน Open Government Data เพื่อเพิ่มศักยภาพและกระตุ้นการสร้างนวัตกรรมของประเทศ รวมถึงปรับปรุงคุณภาพของการให้บริการประชาชน ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์รัฐบาลดิจิทัลของสหรัฐฯ ได้วาง 4 หลักการที่ครอบคลุมรูปแบบการใช้งานบริการดิจิทัลทั้งหมดของประชาชน ดังนี้

1.1 หลักการข้อมูลเป็นศูนย์กลาง (Information-Centric Approach) เป็นการเปลี่ยนผ่านจากการบริหารจัดการเอกสาร

(Documents) สู่การบริหารจัดการข้อมูลเปิด (Open Data) ซึ่งข้อมูลเปิดนั้นจะถูกนำไปพัฒนาต่อยอด และนำเสนอในรูปแบบที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้บริโภคข้อมูลนั้น

1.2 หลักการการใช้แพลตฟอร์มร่วมกัน (Shared Platform)

โดยส่งเสริมให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนใช้แพลตฟอร์มการทำงานร่วมกัน เพื่อลดต้นทุน เพิ่มความสะดวก รวดเร็วในการทำงาน และส่งเสริมให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถใช้มาตรฐานเดียวกันได้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบ โดยเฉพาะด้านความปลอดภัยในการรับ-ส่งข้อมูล

1.3 หลักการลูกค้าเป็นศูนย์กลาง (Customer-Centric Approach)

คือการทำความเข้าใจกับผู้ใช้งาน โดยสร้าง จัดการ และนำเสนอข้อมูลผ่านเว็บไซต์ แอปพลิเคชันมือถือ หรือแพลตฟอร์มอื่น ๆ ซึ่งผู้ใช้งานสามารถกำหนดรูปแบบ แบ่งปันเนื้อหา และใช้ข้อมูลได้ทุกที่ทุกเวลาที่ต้องการ

1.4 หลักการแพลตฟอร์มที่ปลอดภัยและมีความเป็นส่วนตัว (Platform of Security and Privacy) สนับสนุนนวัตกรรมที่ส่งเสริมความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (Cyber Security) รวมถึงการใช้บริการดิจิทัลเพื่อปกป้องข้อมูลและความเป็นส่วนตัว

2. นโยบายด้านดิจิทัล

ระหว่างประเทศ

ได้มีการกำหนดนโยบายด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในเวทีระหว่างประเทศ 3 เรื่อง ประกอบด้วย

2.1 สนับสนุน Free and Open Internet ภายใต้ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ (National Security Strategy) ซึ่งสหรัฐฯ สนับสนุนการสื่อสารไร้พรมแดนที่เชื่อมโยงถึงกัน (Open and Interoperable Communication) โดยลดอุปสรรคให้เหลือน้อยที่สุด ซึ่งถือเป็น Internet Rule ฉบับใหม่ของสหรัฐฯ ที่ได้ผ่านสภา Congress และประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 20 พฤศจิกายน 2554 โดยมีคณะกรรมการกลางกำกับดูแลกิจการสื่อสาร (The Federal Communications Commission: FCC) เป็นผู้ควบคุมดูแล ทั้งนี้ หลักการของ

“Open Internet” มีความสอดคล้องกับหลักความเป็นกลางบนอินเทอร์เน็ต (Net Neutrality) โดยจะไม่ควบคุมเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต (Internet Content) หรือการใช้งาน (Application) แต่จะวางหลักเกณฑ์ไว้เป็นกรอบเท่านั้น เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นว่าจะไม่มีสิ่งใดหรือใครมาขัดขวางการสร้างสรรคสิ่งใหม่ ๆ บนอินเทอร์เน็ต โดยหลักเกณฑ์พื้นฐานที่สำคัญของ “Open Internet” กำหนดให้ผู้ให้บริการ broadband ต้องปฏิบัติตามมีดังนี้

- ความโปร่งใส (Transparency) – ผู้ให้บริการ broadband จะต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเครือข่าย และข้อตกลงทางการค้าของบริการ เพื่อให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม
- ไม่มีการปิดกั้น (No Blocking) – โดยผู้ให้บริการ broadband ทั้งเทคโนโลยี broadband โทรศัพท์พื้นฐานที่ใช้กันทั่วไป (Digital Subscriber Line: DSL) การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่านสายเคเบิล (Cable Modem) หรือผู้ให้บริการ broadband ประเภทอื่น จะไม่สามารถปิดกั้นเนื้อหาที่ถูกต้องตามกฎหมายได้
- ไม่มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่สมควร (No Unreasonable Discrimination)

2.2 ยกเลิกกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเทคโนโลยี และส่งเสริมเทคโนโลยีที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน

2.3 ยืนยันการสนับสนุนการปกป้องเทคโนโลยีของสหรัฐฯ ในต่างประเทศ โดยจัดการกับการค้าที่ไม่เป็นธรรม (Unfair Trade Practices) และการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา (IP Theft) รวมถึงมุ่งมั่นให้สหรัฐฯ เป็นผู้นำด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงต่อไป

3. นโยบายการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล

ประธานาธิบดีโจ ไบเดน ได้ลงนามในกฎหมายลงทุนโครงสร้างพื้นฐานมูลค่า 1.2 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2564 โดยแผนการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน American Jobs Plan มีเป้าหมายในการสร้างงานหลายล้านตำแหน่งและฟื้นฟูเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโควิด-19 ทั้งนี้ งบประมาณของรัฐบาลสหรัฐ ในปี 2565 นั้น มีแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล (Digital Infrastructure) จำนวน 13,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลหรือเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง (Broadband Internet) ได้อย่างทั่วถึงเท่าเทียม ค่าบริการไม่สูงกว่าประเทศอื่นในภูมิภาค ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการและธุรกิจดิจิทัลเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ สร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคและผู้ทำงานในระบบเศรษฐกิจดิจิทัล และพัฒนากำลังคน การวิจัยนวัตกรรม ตลอดจนจนระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งแผนการลงทุนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลของสหรัฐ ประจำปีงบประมาณ 2565 มีรายละเอียดดังนี้

3.1 การพัฒนา Broadband Internet หรือบรอดแบนด์ความเร็วสูง – เพื่อให้ทุกคนเร็วสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และลดช่องว่างสังคมทางดิจิทัล (Digital Divide) หรือความเหลื่อมล้ำในสังคมที่เกิดจากโอกาสในการเข้าถึงสารสนเทศที่ไม่เท่าเทียมกัน และป้องกันไม่ให้ประชาชนแบกรับภาระค่าใช้จ่ายอินเทอร์เน็ตที่สูงเกินไป

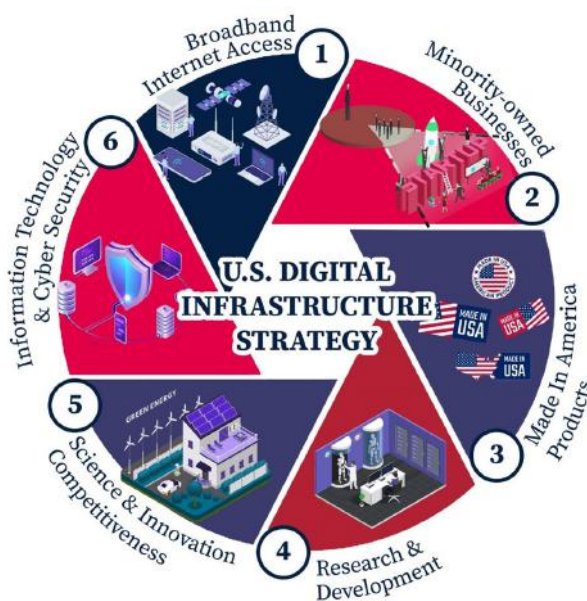
3.2 ขยายโอกาสให้กับธุรกิจของชนกลุ่มน้อย (Minority) – เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาค่าความไม่เสมอภาคทางเชื้อชาติที่มีมาอย่างยาวนาน โดยจัดสรรงบประมาณ 330 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 22.2 จากปี 2564 เพื่อสนับสนุนกองทุนสถาบันการเงินเพื่อการพัฒนาชุมชน (Community Development Financial Institutions Fund: CDFI) ในการให้สินเชื่อแก่สตาร์ทอัพ (Start-up) และธุรกิจขนาดเล็กของชุมชนต่าง ๆ

3.3 สนับสนุนสินค้าที่ผลิตในสหรัฐ (Made in America) – โดย American Jobs Plan ให้ทุนกับสถาบันมาตรฐานและเทคโนโลยีแห่งชาติ (National Institute of Standards and Technology: NIST) ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งของกระทรวงพาณิชย์สหรัฐ ทำให้สหรัฐจะสามารถจัดตั้งสถาบันนวัตกรรมการผลิตแห่งใหม่เพิ่มอีก 2 แห่ง จากเดิมที่มีสถาบันที่เปิดตัวไปก่อนหน้า โดยกระทรวงกลาโหมและกระทรวงพลังงานสหรัฐ

3.4 มุ่งมั่นสู่การเป็นผู้นำระดับโลกในด้านวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) – โดยการเพิ่มทุนสนับสนุนงานวิจัยให้กับหน่วยงานทางวิทยาศาสตร์ เช่น มูลนิธิวิทยาศาสตร์แห่งชาติสหรัฐฯ (National Science Foundation: NSF) องค์การบริหารการบินและอวกาศแห่งชาติ (National Aeronautics and Space Administration: NASA) กระทรวงพลังงานสหรัฐฯ (Department of Energy: DOE) NIST เป็นต้น เพื่อช่วยกระตุ้นและส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมในทุกสาขาธุรกิจ นำไปสู่การฟื้นฟูความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมระดับโลกของสหรัฐฯ

3.5 เพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้วยการลงทุนด้านนวัตกรรมและวิทยาศาสตร์ – โดยวิจัยและศึกษาด้านสภาพภูมิอากาศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กระตุ้นการใช้เทคโนโลยีพลังงานสะอาด และเพิ่มการสังเกตการณ์ การพยากรณ์ และการบริการข้อมูลด้านสภาพอากาศ

3.6 ยกระดับด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology: IT) และความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (Cyber Security) – สหรัฐฯ มีแผนปรับปรุงระบบ IT ของรัฐบาลให้ทันสมัยมากขึ้น พร้อมทั้งพัฒนาศักยภาพด้าน IT ของบุคลากรภาครัฐ โดยใช้งบประมาณ 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อสนับสนุนกองทุน Technology Modernization Fund (TMF) ทั้งนี้ TMF มีหน้าที่เป็นสื่อกลางในการพัฒนาระบบบริการดิจิทัลสาธารณะเพื่อการทำงานร่วมกันระหว่างมลรัฐของสหรัฐฯ

รูปที่ 1 : U.S. Digital Infrastructure Strategy

4. สินทรัพย์ดิจิทัล(Digital Asset)

นอกจากแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลแล้ว แผนการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน American Jobs Plan ยังมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบการทำธุรกรรมและการเก็บภาษีที่เกี่ยวข้องกับสกุลเงินดิจิทัล (Cryptocurrency) ซึ่งได้กำหนดให้โบรกเกอร์หรือแพลตฟอร์มที่เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัลต้องรายงานต่อกรมสรรพากร สำหรับธุรกรรมสินทรัพย์ดิจิทัลใด ๆ ที่มีมูลค่ามากกว่า 10,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ (ประมาณ 300,000 บาท) และเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2565 ประธานาธิบดีโจ ไบเดน ได้ลงนามคำสั่งพิเศษฝ่ายบริหาร กระตุ้นให้รัฐบาลพิจารณาความเสี่ยงและผลประโยชน์ของสกุลเงินดิจิทัล โดยเร่งรัดการวิจัยและพัฒนาดอลลาร์สหรัฐดิจิทัล ทั้งนี้ เอกสารข้อเท็จจริง

ของทำเนียบขาวระบุว่า ตลาดสินทรัพย์ดิจิทัลและสกุลเงินดิจิทัลทั่วโลกมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยตัวเลขมูลค่าจาก 14,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ พุ่งสูงถึง 3 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ (ข้อมูล ณ เดือนพฤศจิกายน 2564) ในระยะเวลาเพียง 5 ปีเท่านั้น

แม้ว่าการที่ประธานาธิบดีสหรัฐฯ ออกคำสั่งควบคุมสินทรัพย์ดิจิทัลนั้น เป็นการแสดงความเป็นผู้นำของสหรัฐฯ ในระบบการเงินของโลก แต่การเติบโตของสินทรัพย์ดิจิทัลยังส่งผลกระทบต่อมิติอื่น ๆ ของประเทศ เช่น การคุ้มครองผู้บริโภค ความมั่นคงทางการเงิน ความมั่นคงของชาติ ความเสี่ยงด้านสภาพอากาศ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม รัฐบาลสหรัฐฯ ได้กำหนดนโยบายระดับชาติเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล เพื่อลดผลกระทบดังกล่าว โดยออก 7 มาตรการสำคัญ ได้แก่

- (1) การคุ้มครองผู้บริโภคและนักลงทุน รวมถึงธุรกิจที่เกี่ยวข้องในสหรัฐฯ
- (2) การรักษาเสถียรภาพทางการเงินของสหรัฐฯ และของโลก รวมถึงลดความเสี่ยงเชิงระบบ
- (3) การบรรเทาความเสี่ยงด้านการเงินและความมั่นคงของชาติที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลอย่างผิดกฎหมาย
- (4) การส่งเสริมความเป็นผู้นำของสหรัฐฯ ในด้านเทคโนโลยีและความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ
- (5) การส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินที่ปลอดภัยและราคาไม่แพงอย่างเท่าเทียม
- (6) การสนับสนุนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและรองรับการพัฒนาและการใช้สินทรัพย์ดิจิทัลอย่างมีความรับผิดชอบ
- (7) การประเมินโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี ศักยภาพ และความเป็นไปได้ของสกุลเงินดิจิทัลที่ออกโดยธนาคารกลาง (Central Bank Digital Currency: CBDC) โดยรัฐบาลสนับสนุนให้ธนาคารกลางสหรัฐฯ ดำเนินการวิจัย พัฒนา และประเมินมูลค่าสกุลเงินดิจิทัลดอลลาร์ต่อไป

ที่มา: United States Digital Service, The White House, United States Chamber of Commerce, United States Bureau of Economic Analysis (BEA), กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

สหภาพยุโรป

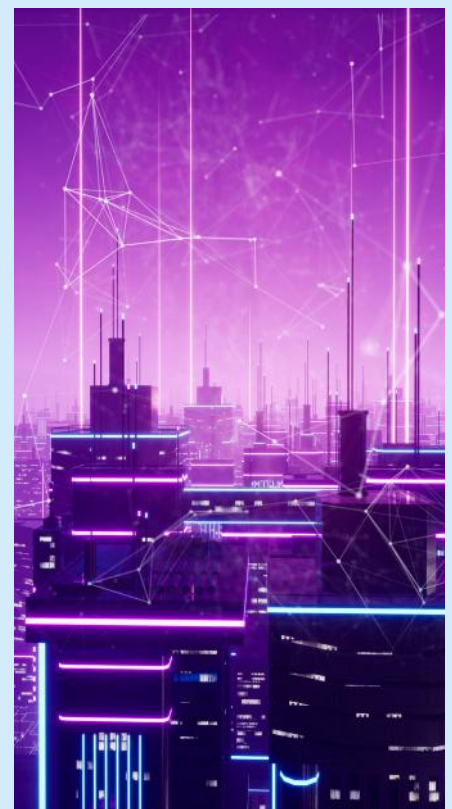
สหภาพยุโรปนั้นก็เป็นผู้นำในการขับเคลื่อนโลกดิจิทัลเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา โดยสหภาพยุโรปต้องการสร้างอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัลของสหภาพยุโรป (Digital Sovereignty) ที่เปิดกว้างและเชื่อมต่อถึงกัน ผลักดันนโยบายดิจิทัลที่เสริมสร้างบทบาทของประชาชนและธุรกิจต่าง ๆ เพื่อสร้างโลกดิจิทัลแห่งอนาคตที่มีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง มีความยั่งยืนและมั่นคงยิ่งขึ้น อีกทั้งจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่นำไปสู่การใช้ชีวิตแบบ New Normal ยิ่งทำให้สหภาพยุโรปเห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลและทักษะที่จำเป็นในการทำงาน การศึกษา และการมีส่วนร่วมต่อสังคม รวมถึงจุดอ่อนที่สหภาพยุโรปต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น ดังต่อไปนี้

1. แผนการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคดิจิทัล

สหภาพยุโรปได้วางแผนพัฒนาแนวทางการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคดิจิทัล หรือ Digital Transformation โดยตั้งเป้าให้สัมฤทธิ์ผลในปี 2573 (ค.ศ. 2030) ในช่วงเดือนมีนาคม 2564 สหภาพยุโรปจึงได้เสนอเข็มทิศดิจิทัลและเป้าหมายดิจิทัลสำหรับ ปี 2573 (Digital Compass 2030) เพื่อระบุแนวทางและเป้าหมายด้านดิจิทัลของสหภาพยุโรปในรูปแบบนโยบายที่เป็นรูปธรรม โดยแบ่งเป้าหมายดิจิทัลได้ 4 ด้าน ดังนี้

1.1 ทักษะ (Skills): ประชาชนที่มีทักษะด้านดิจิทัลและผู้เชี่ยวชาญที่มีทักษะด้านดิจิทัลสูง โดยกำหนดเป้าหมายว่าผู้ใหญ่อย่างน้อยร้อยละ 80 ควรจะมีทักษะด้านดิจิทัลขั้นพื้นฐานและควรมีการจ้างงานผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT) อย่างน้อย 20 ล้านรายในสหภาพยุโรป รวมถึงควรมีการเพิ่มสัดส่วนของผู้หญิงในสายงานด้าน ICT

1.2 โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure): โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่ปลอดภัยมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน โดยกำหนดเป้าหมายว่าทุกครัวเรือนในสหภาพยุโรปควรมีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่ความเร็วสูง 1 กิกะบิตต่อวินาที (Gigabit per second: Gbps) และทุกพื้นที่ที่มีประชากรอยู่อาศัยควรเข้าถึงเครือข่าย 5G ได้ อีกทั้ง สหภาพยุโรปควรผลิตสารกึ่งตัวนำที่ใช้ทำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรือเซมิคอนดักเตอร์ (Semiconductors) ที่ทันสมัยและยั่งยืนให้ได้ร้อยละ 20 ของการผลิตทั่วโลก และติดตั้งจุดเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต (Edge

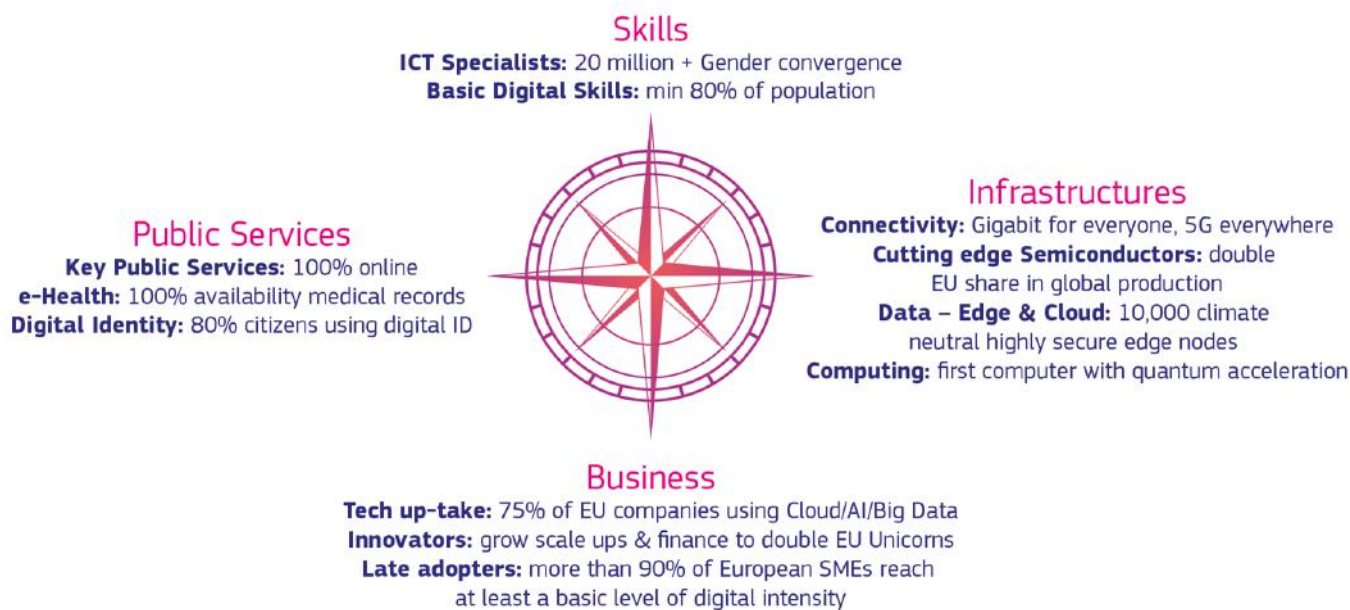

nodes) ที่ปลอดภัยรับโอนและมีความปลอดภัยสูงจำนวน 10,000 ชั้นในสหภาพยุโรป นอกจากนี้ สหภาพยุโรปควรมีคอมพิวเตอร์ที่ทำงานด้วยระบบควอนตัมเครื่องแรก

1.3 ภาคธุรกิจ (Business): การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลของภาคธุรกิจ โดยกำหนดเป้าหมายว่า บริษัทร้อยละ 75 ควรใช้บริการพื้นที่จัดเก็บข้อมูลดิจิทัลอย่างเช่นคลาวด์ (Cloud) และ Big Data รวมถึงควรรนำปัญญาประดิษฐ์ (Artificial

Intelligence: AI) มาใช้ อีกทั้ง สหภาพยุโรปควรเพิ่มจำนวนบริษัท Startup ที่มีมูลค่ามากกว่า 1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณสามหมื่นล้านบาท) หรือที่เรียกกันว่าบริษัทยูนิคอร์นเป็นสองเท่า นอกจากนี้ วิชาธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) มากกว่าร้อยละ 90 ควรมีศักยภาพด้านดิจิทัลในระดับพื้นฐาน

1.4 บริการสาธารณะของภาครัฐ (Public Services): การเปลี่ยนผ่านทางดิจิทัลในองค์กรภาครัฐ โดยกำหนดเป้าหมายว่า บริการภาครัฐที่สำคัญทั้งหมดควรเปิดให้บริการผ่านระบบออนไลน์ และในส่วนของระบบสาธารณสุขอิเล็กทรอนิกส์ ประชาชนทุกคนจะสามารถเข้าถึงเวชระเบียนหรือประวัติการรักษาอิเล็กทรอนิกส์ของตนเองได้ รวมถึงประชาชนร้อยละ 80 ควรใช้ระบบการระบุตัวตนทางอิเล็กทรอนิกส์

รูปที่ 2 : เข็มทิศดิจิทัลและเป้าหมายดิจิทัลสำหรับปี 2573 (Digital Compass 2030) ของสหภาพยุโรป ที่มา : เว็บไซต์ทางการของสหภาพยุโรป (<http://ec.europa.eu>)

2. การส่งเสริมการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล

สหภาพยุโรปได้จัดตั้งโครงการ Digital Europe ขึ้นเมื่อเดือน พฤษภาคม 2564 เพื่อเร่งการฟื้นฟูเศรษฐกิจของสหภาพยุโรป และกำหนดแนวทางการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจและสังคม ดิจิทัลและมีการกำหนดงบประมาณระยะยาว 7,600 ล้านยูโร สำหรับโครงการ Digital Europe ระหว่างปี 2564 – 2570 ใน 5 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ การลงทุนในคอมพิวเตอร์ที่มี ชีตความสามารถสูง (Supercomputer) การพัฒนาเทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ ความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ การพัฒนาทักษะ ด้านดิจิทัลขั้นสูง และการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในอย่างทั่วถึง

3. การดำเนินนโยบายดิจิทัลอย่างเป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อม

สหภาพยุโรปให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงระหว่างดำเนิน นโยบายเป้าหมายด้านดิจิทัลควบคู่กับด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งนอกเหนือ จากเป้าหมายดิจิทัลที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น สหภาพยุโรปยังได้กำหนด เป้าหมายในการเพิ่มอัตราการใช้วัสดุหมุนเวียนในสหภาพยุโรป เป็นสองเท่าในระยะเวลา 10 ปีข้างหน้า เพื่อปรับเปลี่ยนสินค้าใน ตลาดยุโรปให้เป็นสินค้าที่ยั่งยืนและมุ่งสู่การเป็นเศรษฐกิจสีเขียว โดยสหภาพยุโรปได้เล็งเห็นประโยชน์ของการนำเทคโนโลยีและ นวัตกรรมใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงการทำงานของ ภาคธุรกิจและภาครัฐเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจ สีเขียว เพื่อบรรลุเป้าหมายในการลดการใช้วัตถุดิบ (Raw Materials) รวมถึงเป็นการส่งเสริมให้มีการใช้วัสดุหมุนเวียนหรือวัสดุทุติยภูมิ มากขึ้น ตลอดจนการพัฒนากระบวนการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลจะมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้เกิด การเปลี่ยนแปลงสู่เศรษฐกิจหมุนเวียนนี้ โดยจะสามารถช่วย ปฏิรูปภาคการผลิตและการบริโภคให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสะดวกรวดเร็วมากขึ้น และช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียน ที่เป็นมิตรกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมได้ เช่น การใช้เทคโนโลยี

ในการช่วยลดการปล่อยมลพิษ ให้เป็นศูนย์ การใช้เทคโนโลยี ในการเพิ่มมูลค่าขยะโดยรักษา คุณสมบัติของทรัพยากรให้ คงไว้เพื่อให้นำมารีไซเคิลได้ การใช้เทคโนโลยีในการออกแบบ สินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ที่มา: เว็บไซต์ทางการของสหภาพ ยุโรป (<http://ec.europa.eu>) กรม ยุโรป กระทรวงการต่างประเทศ (<https://europetouch.mfa.go.th>) และเว็บไซต์ <http://Thaieurope.net>

จากสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปถึงประเทศไทย

จากตัวอย่างนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลของสหรัฐฯ และสหภาพยุโรปข้างต้น ตอกย้ำให้เห็นความสำคัญของภาครัฐในการดำเนินนโยบายเพื่อสนับสนุนการเข้าสู่ยุคดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมให้มีการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างทั่วถึง ตลอดจนการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมใหม่ๆ เป็นต้น โดยในส่วนของประเทศไทยเอง รัฐบาลก็มีการกำหนดทิศทาง การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนโดยใช้เทคโนโลยี และเข้าสู่การเป็น **ดิจิทัลไทยแลนด์ (Digital Thailand)** หรือ **ไทยแลนด์ 4.0** ที่เน้นการพัฒนาเทคโนโลยี หรือการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญขับเคลื่อนการปฏิรูปกระบวนการผลิต การดำเนินธุรกิจ การค้า การบริการ การศึกษา การสาธารณสุข การบริหารราชการแผ่นดิน รวมทั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน การจ้างงานที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนการส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล โดยมีเป้าหมายเพื่อ **ผลักดันให้ประเทศไทยเป็นประเทศในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว** ที่สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างมูลค่าและขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้ การผลักดันนโยบายด้านดิจิทัลของต่างประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศพัฒนาอย่างสหรัฐฯ และสหภาพยุโรป เป็นสิ่งที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนไทยที่เกี่ยวข้องควรจับตามองเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในเชิงนโยบายของประเทศมหาอำนาจด้านเทคโนโลยีทั้งสองนั้น ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดมาตรฐานสินค้าที่ค้ำประกันถึงสิ่งแวดล้อมและแรงงาน รวมถึงการออกกฎหมายควบคุมเกี่ยวกับธุรกิจดิจิทัลและข้อมูลสารสนเทศ ย่อมจะส่งผลกระทบต่อไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จากเสรีนิยมใหม่ สู่ศักดินาเทคโนโลยี

ก้าวถอยของเศรษฐกิจโลกที่ควรจับตา?

บทความโดย

ธนากร ไพรวรรณ

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อมุ่งสู่การเป็นเศรษฐกิจดิจิทัล (Digitalisation for Digital Economy) เป็นหนึ่งในสองประเด็นหลักที่ประเทศไทยต้องการผลักดันในกรอบการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเอเปค (APEC Finance Ministers' Process: APEC FMP) ในปี 2022 โดยมุ่งนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการดำเนินและส่งผ่านมาตรการของรัฐ การเชื่อมโยงระบบการชำระเงินข้ามพรมแดน และการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งทุนผ่านผลิตภัณฑ์ทางการเงินหรือกลไกการจัดสรรทุนรูปแบบใหม่ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของเทคโนโลยีดิจิทัลในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลก อย่างไรก็ตาม เทคโนโลยีดิจิทัลก็มีลักษณะเป็น “ดาบสองคม” ที่ให้ได้ทั้งคุณและโทษ ซึ่งแนวโน้มหนึ่งที่สังเกตได้จากโลกที่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น คือ การปรากฏตัวของระบอบศักดินาเทคโนโลยี (Techno-Feudalism) ในบทความนี้ ผู้เขียนประสงค์จะอธิบายถึงระบอบดังกล่าว ผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมในระบอบนี้ และแนวทางที่ภาครัฐและประชาชนสามารถใช้ในการรับมือกับระบอบดังกล่าวได้

ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจโลกโดยสังเขป

ก่อนที่จะไปรู้จักกับ Techno-Feudalism ผู้เขียนขอสาธยายให้ผู้่านได้เข้าใจประวัติศาสตร์เศรษฐกิจโลกโดยย่อ เพื่อที่จะได้คุ้นเคยกับแนวคิดทางเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลในยุคต่าง ๆ ก่อนที่จะมาถึงยุค Techno-Feudalism ในปัจจุบัน

1) **สมบูรณาญาสิทธิราชย์** (ประมาณ 4000 ปีก่อนคริสตกาล – คริสต์ศตวรรษที่ 9) นี้เป็นรูปแบบเศรษฐกิจที่อำนาจทางเศรษฐกิจอยู่ในมือของกษัตริย์อย่างสมบูรณ์ เพราะกษัตริย์ซึ่งมีอำนาจเต็มเป็นผู้ถือครองที่ดินและปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ทั้งหมด

2) **ระบอบศักดินา (Feudalism)** (คริสต์ศตวรรษที่ 9 – คริสต์ศตวรรษที่ 15) ระบอบศักดินาเกิดขึ้นจากการกระจายอำนาจของกษัตริย์ไปสู่ขุนนางและอำมาตย์มากขึ้น โดยกษัตริย์ยังเป็นผู้ถือครองที่ดินทั้งหมด แต่ได้มอบอำนาจในที่ดินส่วนหนึ่งให้ขุนนางและอำมาตย์ ซึ่งมีไพร่ (Serf) ที่ถูกเกณฑ์มาให้ทำเกษตรกรรมในที่ดินเหล่านั้น และได้รับผลตอบแทนเป็นเพียงกรรมสิทธิ์ในที่ดินเพียงเล็กน้อยและการคุ้มครองจากอำมาตย์ที่เป็นเจ้าของที่ดินเท่านั้น ทั้งนี้ ระบอบศักดินาเสื่อมอำนาจลงหลังจากการแพร่ระบาดของกาฬโรค (The Black Death) ซึ่งส่งผลให้อุปทานของแรงงานไพร่ลดลงอย่างมาก จนไพร่

มีอำนาจในการต่อรองกับอำมาตย์มากขึ้นและสามารถยกระดับความเป็นอยู่ขึ้นมาได้

3) **ระบอบพาณิชย์นิยม (Mercantilism)** (คริสต์ศตวรรษที่ 15 – ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18) พาณิชยกรรมเป็นระบอบที่แต่ละประเทศมุ่งเน้นให้ประเทศของตนได้ดุลการค้ามากที่สุด จึงใช้การให้เงินอุดหนุนธุรกิจภายในประเทศหรือตั้งกำแพงภาษีต่อสินค้านำเข้าในอัตราสูง โดยในยุคพาณิชย์นิยม อำนาจทางเศรษฐกิจเริ่มเปลี่ยนมือไปอยู่ในกลุ่มพ่อค้าและนี่เป็นยุคที่บริษัทข้ามชาติอย่างบริษัทอินเดียตะวันออก (East India Company) เฟื่องฟูที่สุด

4) **ปฏิวัติอุตสาหกรรมและกำเนิดทุนนิยม** (ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 – ค.ศ. 1920) การปฏิวัติอุตสาหกรรมในสหราชอาณาจักรในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ถือเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญของประวัติศาสตร์ เนื่องจากโครงสร้างเศรษฐกิจโลกที่แต่เดิมพึ่งพาเกษตรกรรมได้เปลี่ยนไปเป็นอุตสาหกรรมเป็นครั้งแรก และในช่วงนี้เองที่ระบบทุนนิยม (Capitalism) ได้ถือกำเนิดขึ้นจากแนวคิดของ

นักเศรษฐศาสตร์ในยุคเรืองปัญญา (The Age of Enlightenment) ไม่ว่าจะเป็นอดัม สมิท หรือเดวิด ริคาร์ดีได้ เป็นต้น และอำนาจทาง เศรษฐกิจได้ตกไปอยู่ในมือของ “นายทุน” ซึ่งเป็นผู้ถือครอง ปัจจัยการผลิตไม่ว่าจะเป็นที่ดิน แรงงาน ทุน และผู้ประกอบการ และนี่เป็นจุดกำเนิดของยุคที่ กลุ่มนายทุนสร้างความมั่งคั่ง ด้วยการผูกขาดและควบรวมน จนได้รับการขนานนามว่าเป็น “จอมโจรผู้ดี” (Robber Barons) อาทิ Andrew Carnegie ใน อุตสาหกรรมเหล็ก J.P. Morgan ในธุรกิจการเงิน หรือนายทุน รายอื่น ๆ ในธุรกิจโครงสร้าง พื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นระบบราง น้ำมัน ถ่านหิน และไฟฟ้า

5) ยุคการต่อสู้กันระหว่าง อุดมการณ์ (ค.ศ. 1920 – 1990) ระบบทุนนิยมได้สร้างความมั่งคั่ง ให้กับนายทุนและผู้ประกอบการ จำนวนมาก แต่ก็ได้สร้างความทุกข์ ให้กับชนชั้นแรงงานที่ต้องทนทุกข์ กับสภาพการทำงานที่ย่ำแย่และ ค่าจ้างที่ไม่เป็นธรรมเช่นกัน ในขณะที่เดียวกันก็ได้มีแนวคิด เศรษฐกิจทางเลือกเช่น ลัทธิมาร์กซ์ (Marxism) และสังคมนิยมกำเนิด ขึ้นมาเพื่อเรียกร้องสังคมและ เศรษฐกิจที่เท่าเทียมกันมากขึ้น

ซึ่งในยุคดังกล่าว บางประเทศเช่น สหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐ ประชาชนจีนก็ได้เปลี่ยนไปสมาทานแนวคิดแบบมาร์กซิสต์และ คอมมิวนิสต์เต็มตัว ในขณะที่หลายประเทศในโลกตะวันตกเช่น สหรัฐอเมริกา ยังเชื่อมั่นในทุนนิยม ซึ่งการต่อสู้เชิงอุดมการณ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของสงครามเย็น (Cold War) ในขณะที่บางประเทศใน ยุโรปเลือก “ทางสายกลาง” และโอบรับแนวคิดสังคมนิยม ประชาธิปไตยและรัฐสวัสดิการ เช่น สวีเดน เป็นต้น

6) ยุคเสรีนิยมใหม่ (ค.ศ. 1990 – 2008) การล่มสลายของสหภาพ โซเวียตในต้นยุค 1990 และความล้มเหลวของการดำเนินนโยบาย เศรษฐกิจตามรูปแบบ Keynesian Economics ซึ่งเน้นบทบาทของ ภาครัฐในการกระตุ้นเศรษฐกิจ ที่ไม่สามารถแก้ปัญหาภาวะ เศรษฐกิจจะงักงันและเงินเฟ้อ (Stagflation) ในกลางยุค 1970 ได้ เป็นเสมือนสัญญาณว่าระบบทุนนิยมแบบเสรีนิยมใหม่ (Neoliberal Capitalism) ซึ่งให้ความสำคัญกับกลไกตลาดและให้ภาครัฐมี บทบาทน้อยที่สุด กลายเป็นระบบเศรษฐกิจที่ดีที่สุด โดยในยุคนี้ การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือเศรษฐกิจโลกที่ขยายตัวอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอดีตคอมมิวนิสต์ที่ทยอยแยกตัวมาจาก สหภาพโซเวียต

7) ยุคการเสื่อมถอยของเสรีนิยมใหม่ (ค.ศ. 2008 – ปัจจุบัน) วิกฤติการเงินโลกใน ค.ศ. 2008 หรือที่มีชื่อเล่นว่าวิกฤติ แสรมเบอร์เกอร์ เปรียบเสมือนภาพสะท้อนความบกพร่องของระบบ เสรีนิยมใหม่ที่รัฐตัดสินใจไม่เข้าไปแทรกแซงและควบคุมระบบ เศรษฐกิจ จนทำให้เกิดการลงทุนที่ไม่ระมัดระวังในภาคอสังหาริมทรัพย์ และเกิดเป็นวิกฤติเศรษฐกิจในที่สุด ซึ่งการเข้าช่วยเหลือภาคธนาคาร ที่ประสบวิกฤติ รวมถึงความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมที่ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลให้มีประชาชนที่ไม่พอใจกับการบริหารงานของ รัฐบาลเริ่มตั้งคำถามกับระบบเสรีนิยมใหม่ จนนำไปสู่การเถลิง อำนาจของรัฐบาลประชานิยม (Populist) เช่นรัฐบาลของโดนัลด์ ทรัมป์ในสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

จาก Digitalisation สู่อภินิหารเทคโนโลยี

ถึงแม้การต่อสู้ระหว่างอุดมการณ์เศรษฐกิจจะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องหลังยุคสงครามเย็น แต่สิ่งหนึ่งที่ไม่เคยเปลี่ยนไปคือการเข้ามาของอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีดิจิทัลตั้งแต่กลางยุค 1990 ซึ่งได้เปลี่ยนภูมิทัศน์ทางเศรษฐกิจของโลกจากแต่เดิมที่ธุรกรรมทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นทางกายภาพเท่านั้น กลายเป็นธุรกรรมที่สามารถกระทำได้ผ่านโลกออนไลน์ ซึ่งถ้ามองกันอย่างผิวเผินแล้ว การเข้ามาของเทคโนโลยีดิจิทัลก็เหมือนจะมีแต่ผลดี เพราะทำให้ชีวิตมนุษย์สะดวกขึ้น ช่วยเพิ่มผลผลิตการผลิต (Productivity) และประชากรโลกมีโอกาสด้านเศรษฐกิจมากขึ้นเพราะมีทั้งตลาดโลกจริงและโลกเสมือนให้ทำการค้าขาย แต่การเติบโตอย่างก้าวกระโดดของบริษัทเทคโนโลยีขนาดใหญ่ (Big Tech) โดยเฉพาะกลุ่มบริษัทกลุ่ม FAANG ซึ่งได้แก่ 1) Facebook 2) Amazon 3) Apple 4) Netflix และ 5) Google รวมถึงการบังคับใช้นโยบายต่อต้านการผูกขาดที่หย่อนยาน โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา ทำให้บริษัทในกลุ่ม Big Tech ดังกล่าวนี้อำนาจผูกขาดเหนือตลาดและมีขนาดใหญ่ เช่น Amazon ซึ่งมีรายรับในปี 2564 ทั้งสิ้น 470,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือเทียบเคียงได้กับขนาดของเศรษฐกิจบางประเทศในกลุ่ม G20 เป็นต้น และเป็นผู้เล่นสำคัญในระบอบที่ Yanis Varoufakis อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังของกรีซขนานนามให้ว่า ระบอบศักดินาเทคโนโลยี (Techno-Feudalism)

ไพร่ดิจิทัล

ในสังคมศักดินาในช่วงยุคกลางนั้น ชุมนางสามารถควบคุมไพร่ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้เนื่องจากขุนนางเป็นเจ้าของที่ดินที่ไพร่เหล่านั้นใช้อาศัยและประกอบอาชีพ โดยเป็นการแลกเปลี่ยนกับการได้อยู่อาศัยและประกอบอาชีพบนที่ดินผืนดังกล่าว ชุมนางจะเรียกเก็บ “ค่าเช่า” ซึ่งมักจะอยู่ในรูปผลผลิตทางการเกษตร โดยพฤติกรรมดังกล่าวเรียกว่าการแสวงหาค่าตอบแทนส่วนเกิน (Rent-Seeking) ที่มุ่งเน้นการสร้างควมร่ำรวยให้กับผู้แสวงหา แต่ไม่ได้ก่อให้เกิดผลิตภาพ หรือที่คำพังเพยไทยเรียกกันว่า “ทำนาบนหลังคน” นั่นเอง พฤติกรรมเช่นนี้ทำให้ขุนนางในยุคศักดินาสะสมความมั่งคั่งได้มากมาย และแทบไม่ตกอยู่ใต้อาณัติผู้ใดเลย เว้นแต่กษัตริย์และรัฐบาลเท่านั้น

ถ้าเทียบเคียงกับระบอบศักดินาเทคโนโลยีในปัจจุบันนั้น บริษัท Big Tech ต่าง ๆ ก็มีความคล้ายคลึงกับระบอบศักดินาในอดีต ดังนี้

- 1) ในขณะที่ระบอบศักดินาในอดีตขึ้นกับการควบคุมที่ดิน ศักดินาเทคโนโลยีก็ขึ้นกับการควบคุมอสังหาริมทรัพย์ดิจิทัล
- 2) ชนชั้นศักดินาเดิมได้รับสิทธิพิเศษและข้อยกเว้นจากชนชั้นกษัตริย์ ในขณะที่กลุ่มศักดินาเทคโนโลยีก็แสวงหาสิทธิพิเศษและข้อยกเว้นด้วยการหลบเลี่ยงภาษีและหลีกเลี่ยงที่จะปฏิบัติตามข้อบังคับการเก็บข้อมูลไว้ในประเทศ (Data Localisation) เป็นต้น
- 3) ระบอบศักดินาในอดีตจะประกอบด้วยขุนนางเจ้าของที่ดินซึ่งแทบไม่ขึ้นตรงต่อใคร ซึ่งคล้ายคลึงกับศักดินาเทคโนโลยีที่มักจะไม่มียอมขึ้นตรงหรือปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของภาครัฐ
- 4) ขุนนางเจ้าของที่ดินในอดีตพยายามจะควบคุมไพร่เพื่อให้ประกอบอาชีพบนที่ดินของตนไปตลอดชีวิต ซึ่งไม่ต่างจากบริษัทกลุ่ม Big Tech ในศักดินาเทคโนโลยีที่พยายามสร้างอิทธิพลควบคุมพฤติกรรมการซื้อขายหรือความชอบต่าง ๆ ของผู้ใช้ผ่านอัลกอริทึม (Algorithm) ที่ทางบริษัทได้เขียนขึ้น

5) ในระบอบศักดินาในอดีต ไพร่ซึ่งเป็นผู้ลงแรงให้ขุนนางเจ้าของที่ดิน แทบจะไม่ได้ค่าตอบแทนใด ๆ เลย ซึ่งคล้ายคลึงกับศักดินาเทคโนโลยีที่เจ้าของแพลตฟอร์มเช่น Facebook หรือ Twitter ได้รับประโยชน์จากการเก็บข้อมูลผู้ใช้และคอนเทนต์ต่าง ๆ ที่ผู้ใช้โพสต์แบบฟรี ๆ ซึ่งเจ้าของแพลตฟอร์มสามารถนำข้อมูลและคอนเทนต์ดังกล่าวไปขายโฆษณาได้ ในขณะที่ผู้ใช้แทบจะไม่ได้ผลตอบแทนจากเจ้าของพื้นที่หรือสังหาริมทรัพย์ดิจิทัลเหล่านี้เลย หรือถ้าเราจะเปรียบเทียบว่าผู้ใช้แพลตฟอร์มเหล่านี้เป็น “ไพร่ดิจิทัล” ก็คงไม่ผิดนัก

ผลกระทบจากระบบ ศักดินาเทคโนโลยี

ในระบบศักดินาสมัยยุคกลางนั้น “ไพร่” คือผู้ที่แบกรับความโหดร้ายของระบบ ไม่ว่าจะเป็นการสูญเสียอิสรภาพ การทำงานหนักที่แทบไม่ได้รับผลตอบแทน และสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่สมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และในระบบศักดินาเทคโนโลยี “ไพร่ดิจิทัล” หรือผู้ใช้บริการบริษัท Big Tech ก็มักจะเป็นผู้รับผลกระทบจากระบบนี้ แต่การแผ่ขยายของระบบศักดินาเทคโนโลยียังส่งผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจในวงกว้างอีกด้วย โดยสามารถสรุปผลกระทบจากศักดินาเทคโนโลยีได้ ดังนี้

1) ทุนนิยมเฝ้าระวัง (Surveillance Capitalism) ศาสตร์ผู้บริโภค (Consumer Science) เป็นแนวคิดที่กำเนิดขึ้นในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยมีจุดประสงค์ในการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคเพื่อใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตรงใจกลุ่มลูกค้า ซึ่งเป็นโจทย์ที่บริษัทในกลุ่ม Big Tech โดยเฉพาะบริษัทโซเชียลมีเดีย (Social Media) สามารถตอบได้อย่างดี เนื่องจากบริษัทดังกล่าวมีข้อมูลของผู้ใช้แพลตฟอร์มของตน ณ เวลาที่เกิดขึ้นจริง (Real Time) และเป็นหมวดหมู่ นอกจากนี้ ความก้าวหน้าด้าน Big Data และ Machine Learning ยังทำให้การประมวลผลข้อมูลของผู้ใช้ที่ยังไม่ได้ถูกจัดเป็นหมวดหมู่ กลายเป็นข้อมูลที่ใช้ในการทำนายพฤติกรรมของผู้ใช้ได้

ข้อมูลผู้ใช้และผู้บริโภคที่บริษัทกลุ่ม Big Tech มีอยู่อย่างมหาศาลทำให้เกิดรูปแบบธุรกิจใหม่ที่เรียกกันว่า **ทุนนิยมเฝ้าระวัง (Surveillance Capitalism)** ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งรวมถึงประวัติการซื้อสินค้า รูปแบบพฤติกรรม และบริษัท Big Tech สามารถนำข้อมูลเหล่านี้ ซึ่งเป็นที่ต้องการสำหรับการโฆษณาและการควบคุมพฤติกรรมออนไลน์ (Online Manipulation) แบบพุ่งเป้า ไปขายต่อได้ อย่างไรก็ตาม มูลค่าของทุนนิยมเฝ้าระวังอยู่ที่การทำนายพฤติกรรมของผู้บริโภคใน

อนาคต ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่มีความลึกลับ (Underlying Asset) รองรับ นอกจากนี้ การขายข้อมูลดังกล่าวยังมีประเด็นที่น่ากังวลว่าจะไปละเมิดความเป็นส่วนตัว (Privacy) ของผู้บริโภคหรือไม่

2) ความรับผิดชอบ (Accountability) และการบริหารปกครอง (Governance) ที่อ่อนแอของบริษัทในกลุ่ม Big Tech ที่เป็นแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นบริษัทที่เก็บข้อมูลของผู้ใช้ทั่วโลก แต่กลับเป็นองค์กรที่ไม่ต้องรับผิดชอบต่อพนักงาน ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่อาจส่งผลให้สังคมประชาธิปไตยอ่อนแอเนื่องจากบริษัทดังกล่าวไม่ได้รับการเลือกตั้งเช่นเดียวกับนักการเมือง แต่สามารถดำเนินการต่าง ๆ ที่มีแนวโน้มจะผิดกฎหมายได้โดยใช้ความเป็นบริษัทข้ามชาติเพื่อหลบเลี่ยงความผิด นอกจากนี้ บริษัทในกลุ่ม Big Tech ยังมีแนวโน้มที่จะหลบเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎหมายระดับชาติและภูมิภาค เช่นในกรณีของ Facebook ที่พยายามต่อสู้กับระเบียบการคุ้มครองข้อมูลทั่วไป (General Data Protection Regulation: GDPR) ของสหภาพยุโรป หรือ

ความพยายามในการหลบเลี่ยงภาษีผ่านการใช้บริษัทนอกชายฝั่ง (Offshore) ของ Netflix เป็นต้น ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว บริษัทที่อยู่ในระบอบศักดินาเทคโนโลยีเหล่านี้พยายามกระทำตัวเสมือนรัฐชาติ โดยการใช้เงินมหาศาลในการวิ่งเต้น ต่อต้านรัฐบาลของประเทศต่างๆ และกำหนดกฎเกณฑ์ด้านการค้าและต่างประเทศของตนเอง รวมถึงการเขียนกฎหมายและแนวปฏิบัติของตน ซึ่งมีตัวอย่างให้เห็นในกรณีของ Elon Musk เจ้าของ Twitter ซึ่งมีทัศนคติในเชิงลบต่อสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ของสหรัฐอเมริกาโดยตลอด

3) การสูญเสียอธิปไตยส่วนตัว Mark Timberlake ได้กล่าวไว้ว่า ระบอบทุนนิยมดั้งเดิมที่มีการเอารัดเอาเปรียบแรงงาน ก็ยังมีขีดจำกัด เนื่องจากนายทุนจะเอาเปรียบลูกจ้างได้เฉพาะในช่วงเวลาการทำงานเท่านั้น โดยลูกจ้างจะได้อธิปไตยส่วนตัวคืนมาในช่วงนอกเวลาทำงาน แต่ในการ “แปลงโฉม” ทุนนิยมโดยแพลตฟอร์มเทคโนโลยีในระบอบศักดินาเทคโนโลยีนั้น แพลตฟอร์มเทคโนโลยีกำลังทำให้เส้นแบ่งระหว่างเวลา

กับเวลาส่วนตัวเลือนหายไป เนื่องจากบริษัทเอกชนหลายแห่ง รวมถึงหน่วยงานราชการบางแห่งเริ่มคาดหวังให้พนักงานต้องพร้อมทำงานตลอดเวลาแม้ในช่วงนอกเวลาทำงาน โดยใช้แอปพลิเคชันเพื่อการสนทนาในการตามงาน ซึ่งนอกจากจะทำงานให้พนักงานเสียสุขภาพจิตแล้ว บริษัทเจ้าของแอปพลิเคชันยังได้ข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้เพิ่มเติม และสามารถนำไปสร้างรายได้ต่ออีกด้วยการขายข้อมูลส่วนตัวของพนักงานถูกลิขิตรอน ไม่ต่างกับการทำให้ตนเองเป็นทาส (Self-enslavement) ซึ่งมีงานวิจัยที่องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organisation: ILO) จัดทำร่วมกับ Eurofound ระบุว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการทำงาน แม้จะทำให้การทำงานมีความยืดหยุ่นมากขึ้นและทำให้สมดุลระหว่างการทำงานกับการใช้ชีวิต (Work-Life Balance) ดีขึ้น แต่ก็มีผลให้เส้นแบ่งระหว่างชีวิตทำงานกับชีวิตส่วนตัวไม่ชัดเจนยิ่งขึ้นเช่นกัน

นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและเจ้าของแพลตฟอร์มยังเป็นไปอย่างไม่เท่าเทียม กล่าวคือ ผู้ใช้ข้อมูลต้องยินยอมเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวของตนเองอย่างโปร่งใสเพื่อให้ได้รับสิทธิในการใช้แพลตฟอร์ม แต่ในฝั่งของเจ้าของแพลตฟอร์มไม่จำเป็นต้องเปิดเผยอัลกอริทึมในการเก็บข้อมูล หรือเปิดเผยว่าข้อมูลดังกล่าวจะถูกนำไปแบ่งปันกับหน่วยงานบุคคลที่สาม หน่วยงานใดบ้าง

4) การลดทอนความเป็นมนุษย์ ความเป็นเจ้าของข้อมูลของผู้ใช้โดยบริษัทในระบอบศักดินาเทคโนโลยี การถูกรุกล้ำความเป็นส่วนตัวโดยบริษัทดังกล่าว และการนำข้อมูลของผู้ใช้ไปขาย เปรียบเสมือนว่ามนุษย์เป็นเพียงสิ่งของที่เจ้าของแพลตฟอร์มสามารถถูกรานดัดแปลง เอาเปรียบ และนำไปขายได้ ถือเป็นการลดทอนความเป็นมนุษย์ของผู้ใช้แพลตฟอร์มโดยนัย

นอกจากนี้ เจ้าของบริษัท Big Tech ไม่น้อยยังมีแนวโน้มที่จะใช้แรงงานลูกจ้างโดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เช่น การติดตั้งกล่องวงจรปิดในรถขนส่งพัสดุของ Amazon เพื่อสอดส่องพฤติกรรมของคนขับรถส่งของ การกำหนดช่วงเวลาในการส่งของที่บีบคั้น

จนพนักงานขับรถส่งของของ Amazon บางรายต้องปีสสาวะลงขวิด น้ำเพื่อรักษาเวลา และความพยายามของ Jeff Bezos เจ้าของ Amazon ในการขีดขวงการตั้งสหภาพแรงงาน Amazon โดยใช้งบประมาณกว่า 4.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐในการจ้างบริษัทที่ปรึกษา เพื่อต่อต้านการจัดตั้งสหภาพแรงงานดังกล่าว

5) ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ถึงแม้ระบบทุนนิยมแบบเสรีนิยมใหม่จะมีแนวโน้มให้เกิดความเหลื่อมล้ำอยู่แล้ว เนื่องจากภาครัฐไม่มีบทบาทมากนักในการแทรกแซงเศรษฐกิจเพื่อสร้างความเท่าเทียม แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้เช่นกันว่าบริษัทต่าง ๆ ในระบอบศักดินาเทคโนโลยี ก็มีส่วนก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในระบบเศรษฐกิจเช่นกัน เพราะเนื่องจากบริษัทเหล่านี้จะมีอำนาจผูกขาดในธุรกิจของตนเองแล้ว บริษัทดังกล่าวยังมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงภาษีโดยใช้วิธีต่าง ๆ เพื่อลดประสิทธิภาพของระบบภาษีที่โดยปกติเป็นแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม เช่น Netflix ซึ่งมีรายได้ก่อนเสียภาษีระหว่างปี 2560 – 2564 ถึง 10,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่กลับเสียภาษีเงินได้รวมกันเพียง 81 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นอัตราภาษีที่แท้จริงเพียงร้อยละ 0.8 นอกจากนี้ บริษัทในระบอบศักดินาเทคโนโลยี ยังใช้ขนาดใหญ่และการผูกขาดตลาดของตนในการต่อรองกับภาครัฐให้ไม่ต้องเสียภาษี เช่นในกรณีของ Amazon ที่ขู่ว่าจะย้ายฐานการผลิตของตนจากเมืองซีแอตเทิลในปี 2561 เพื่อต่อต้านนโยบายการเก็บภาษีของสภาเมืองซีแอตเทิลที่จะนำไปใช้ในการสร้างที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้ไร้บ้าน เป็นต้น

เราจะรับมือกับศกดินาเทคโนโลยีได้อย่างไร?

ถึงแม้ระบบบศกดินาเทคโนโลยีจะมีผลกระทบเชิงลบไม่น้อย แต่ผู้เชี่ยวชาญยังไม่สายเกินไปที่ภาครัฐและประชาชนจะได้ตระหนักถึงผลกระทบดังกล่าว และร่วมกันรับมือกับระบบบศกดินาเทคโนโลยี โดยผู้เชี่ยวชาญว่ามีแนวทางในการรับมือกับระบบบศกดินาเทคโนโลยี ดังนี้

1) ปฏิรูประบบภาษี โดยปกติแล้ว ข้อเสนอแนะจากสถาบันการเงินระหว่างประเทศมักมุ่งเน้นให้รัฐบาลลดภาษี เพื่อสร้างแรงจูงใจและเพิ่มความสะดวกในการทำธุรกิจ แต่คำแนะนำดังกล่าวส่งผลให้รัฐบาลขาดรายได้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและลดความเหลื่อมล้ำ ดังนั้น รัฐบาลอาจต้องปรับวิธีคิดและเริ่มเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลในอัตราที่เหมาะสม นอกจากนี้ รัฐบาลอาจพิจารณาเก็บภาษีประเภทใหม่ เช่น ภาษีความมั่งคั่ง และอาจพิจารณานำรายได้จากภาษีดังกล่าวในการพัฒนาสวัสดิการให้แก่คนในชาติ

นอกจากนี้ ควรมีความร่วมมือในระดับนานาชาติเพื่อป้องกันการหลีกเลี่ยงภาษีของบริษัทข้ามชาติ โดยเฉพาะบริษัท Big Tech ในระบบบศกดินาเทคโนโลยี ซึ่งเป็นที่น่ายินดีที่ได้มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ในเวทีโลกผ่านองค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organisation for Economic Co-operation and Development: OECD) เช่น การกำหนดอัตราภาษีนิติบุคคลขั้นต่ำทั่วโลก (Global Minimum Tax) และการจัดตั้งภาคีกรอบความร่วมมือเพื่อป้องกันการถูกกัดกร่อนฐานภาษีและการโอนกำไรไปยังประเทศที่มีอัตราภาษีต่ำ (Inclusive Framework on Base Erosion and Profit Shifting) ซึ่งประเทศไทยเป็นสมาชิกในภาคีดังกล่าวด้วย

2) บังคับใช้กฎหมายต่อต้านการผูกขาดอย่างจริงจัง หนึ่งในสาเหตุการถือกำเนิดของระบบบศกดินาเทคโนโลยีคือการกำกับที่หละหลวมของภาครัฐ ซึ่งส่งผลให้บริษัทกลุ่ม Big Tech ขยายขนาดจนมีอำนาจ

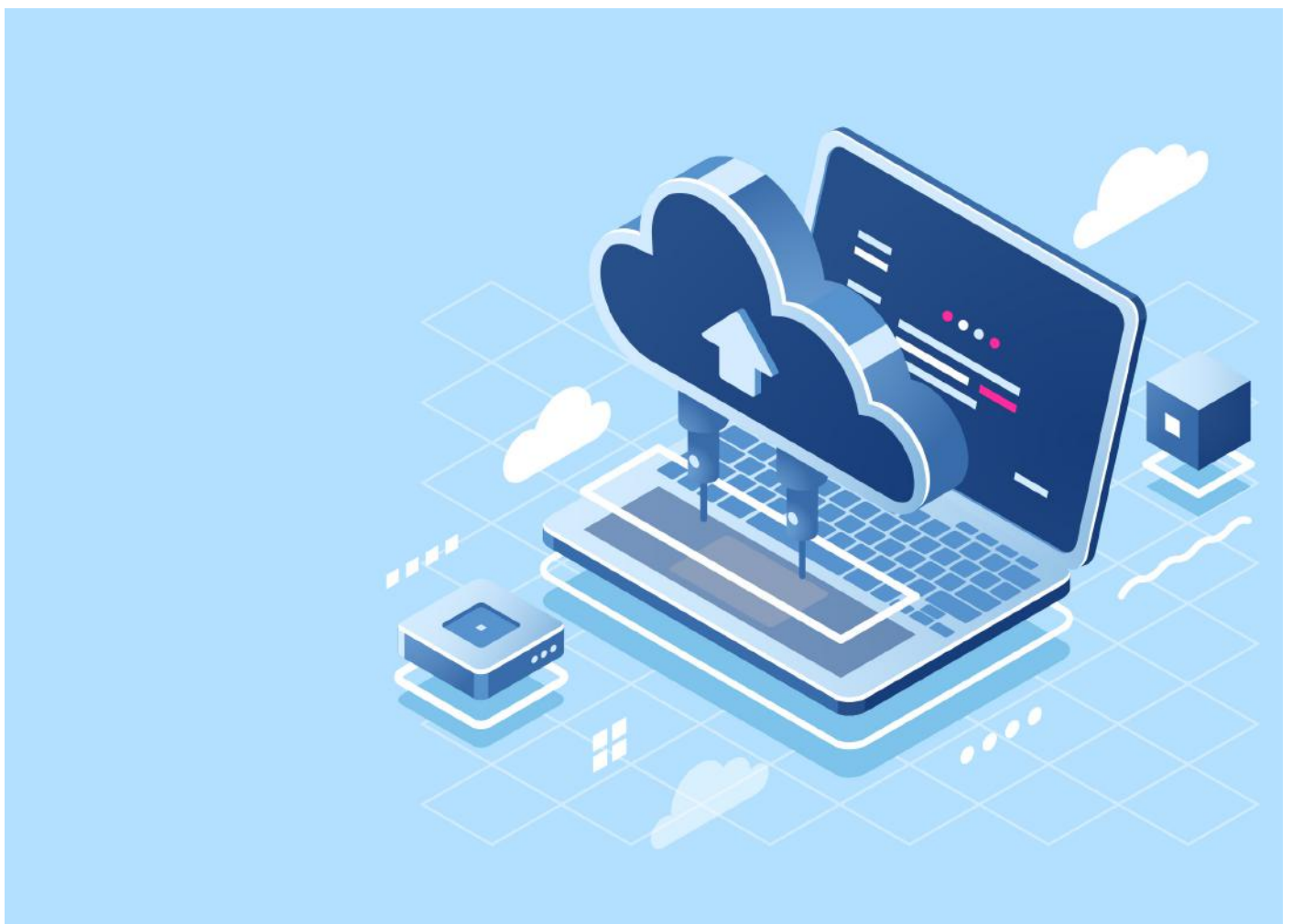
ผูกขาดเหนือตลาดได้ แตกต่างจากความพยายามในช่วงปลายทศวรรษ 1990 ที่กระทรวงยุติธรรมของสหรัฐอเมริกาได้มีการดำเนินคดีกับบริษัท Microsoft อย่างจริงจังในกรณีละเมิดกฎหมายป้องกันการผูกขาด (Antitrust Law) ดังนั้น หากเจ้าหน้าที่รัฐในประเทศมหาอำนาจ เช่น สหรัฐอเมริกา และประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป กลับมาเอาใจจริงเอาใจจ้กกับการบังคับใช้กฎหมาย Antitrust อีกครั้ง ก็มีโอกาสที่ภาครัฐจะกลับมามีอิทธิพลเหนือบริษัท Big Tech ดังกล่าว และสร้างความรับผิดชอบให้บริษัทเหล่านี้ได้

3) ส่งเสริมการจัดตั้งสหภาพแรงงาน การเอาใจเอาเปรียบแรงงานจากบริษัท Big Tech รวมถึงการสูญเสียอิทธิพลส่วนตัวของลูกจ้างผ่านการคุกคามชีวิตส่วนตัวโดยเทคโนโลยีดิจิทัล มักจะเกิดขึ้นในประเทศที่มีกฎหมายคุ้มครองแรงงานที่อ่อนแอ เช่น สหรัฐอเมริกา หรือประเทศไทย เป็นต้น ซึ่งตรงข้ามกับในสหภาพยุโรปที่มีการคุ้มครองสิทธิแรงงานที่ดีกว่า ดังนั้น วิธีหนึ่งที่ลูกจ้างหรือ

คนทำงานสามารถลุกขึ้นต่อสู้กับการจ้างงานและสภาพการทำงานที่ไม่เป็นธรรม คือการจัดตั้งสหภาพแรงงาน ซึ่งปัจจุบันเป็นวิธีที่ลูกจ้างเลือกใช้ในการต่อสู้กับ Big Tech เช่นพนักงานของ Amazon ซึ่งสามารถจัดตั้งสหภาพแรงงานได้สำเร็จแม้จะเผชิญแรงต้านมหาศาลจาก Jeff Bezos

นอกจากนี้ อีกหนึ่งความพยายามในการคุ้มครองสิทธิและอธิปไตยส่วนตัว โดยเฉพาะในช่วงที่มีการทำงานจากที่บ้าน (Work from Home) อย่างแพร่หลาย คือสิทธิในการปฏิเสธการคุ้ยเขี่ยข้อมูลนอกเวลา (Right to Disconnect) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างมากในยุโรป โดยหลายประเทศในยุโรปเช่น ฝรั่งเศส อิตาลี สาธารณรัฐไอร์แลนด์ เบลเยียม โปรตุเกส เป็นต้น ได้มีการตรากฎหมายเพื่อสนับสนุน Rights to Disconnect เช่น กฎหมายแรงงานของโปรตุเกสที่ระบุไว้ว่า “นายจ้างมีหน้าที่ในการงดเว้นการติดต่อกับลูกจ้างในช่วงพักพักผ่อน เว้นแต่จะมีเหตุสุดวิสัย” และนายจ้างที่ละเมิดกฎหมายดังกล่าวมีสิทธิ์ที่จะโดนโทษปรับ เนื่องจากการติดต่อกานนอกเวลางานถือเป็นการละเมิดความเป็นส่วนตัวของลูกจ้าง

ทั้งนี้ ผู้เขียนมองว่าเทคโนโลยีดิจิทัลจะยังคงอยู่คู่โลกต่อไป และจะยังคงเป็นพันธมิตรสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลก แต่การเข้าใจถึงระบอบศักดินาเทคโนโลยี จะช่วยให้ผู้อ่านตระหนักถึงผลกระทบของระบอบดังกล่าวต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคม และสามารถอยู่ร่วมและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลโดยไม่ตกเป็นทาสของเทคโนโลยีหรือบริษัท Big Tech (ไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม) ครับ

<https://diem25.org/techno-feudalism-taking-over/>

<https://www.jagranjosh.com/general-knowledge/explained-what-is-techno-feudalism-and-how-it-causes-inequality-in-the-society-1625207524-1>

<https://medium.com/predict/the-rise-of-techno-feudalism-6bdfe499130a>

<https://researchrepository.rmit.edu.au/esploro/outputs/doctoral/When-tech-disrupts-democracy-the-institutionalisation-of-populist-social-movements-during-the-transition-to-Techno-Feudalism/9921902011901341>

<https://itep.org/netflix-posts-record-profits-federal-tax-rate-of-just-1-percent/>

<https://www.theguardian.com/technology/2018/may/15/amazon-threatens-to-move-jobs-out-of-seattle-tax-council-vote-homelessness>

https://www.huffpost.com/entry/amazon-anti-union-consultants_n_62449258e4b0742dfa5a74fb

https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_544108/lang--en/index.htm

<https://www.forbes.com/sites/jackkelly/2022/02/03/belgium-portugal-and-other-european-countries-are-ahead-of-the-us-prohibiting-managers-from-contacting-employees-outside-of-working-hours/?sh=412b44201d00>

<https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2020/regulations-to-address-work-life-balance-in-digital-flexible-working-arrangements>

บทบาทของกระทรวงการคลัง ต่อสินค้าสิ่งแวดล้อม (Environmental Goods: EGS) ภายใต้กรอบเอเปค

บทความโดย

นารีณี คมกฤษ

สุธาสินี แก้วจินดา

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

เป็นที่ทราบกันดีว่าในปี 2565 ไทยได้เป็นเจ้าภาพการจัดประชุมเอเปคที่มีสมาชิกเขตเศรษฐกิจรวมกันถึง 21 เขตเศรษฐกิจ จึงทำให้ทั่วโลกหันมาจับตามองการประชุมดังกล่าว ซึ่งแน่นอนว่าผลลัพธ์ของการประชุมย่อมส่งผลสำคัญต่อเศรษฐกิจและการเมืองโลก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ยังไม่คลี่คลาย เศรษฐกิจทั่วโลกซบเซา ไทยในฐานะเจ้าภาพการประชุมเอเปค จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะช่วยผลักดันความร่วมมือทางเศรษฐกิจให้เป็นรูปธรรมและเกิดประโยชน์ต่อเขตเศรษฐกิจมากที่สุด ทั้งนี้ ไทยจะหยิบยกประเด็นสำคัญ (Priorities) ในการเป็นเจ้าภาพการประชุมเอเปคในปี 2565 จำนวน 3 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่

(1) การเจริญเติบโตที่ยั่งยืนและครอบคลุม โดยให้มีการจัดทำ Bangkok Goals on Bio-Circular-Green (BCG) Economy เพื่อย้ำเจตนารมณ์ในการผลักดันการฟื้นตัวหลังการแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่ยั่งยืน สมดุล และครอบคลุม และบรรลุเป้าหมายระยะยาวด้านสิ่งแวดล้อมและภูมิอากาศของเอเปค

(2) การอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน โดยให้มีการขับเคลื่อนการจัดทำเขตการค้าเสรีเอเชีย-แปซิฟิก (Free Trade Area of Asia-Pacific: FTAAP) เป็น Key Deliverables

(3) การฟื้นฟูความเชื่อมโยง โดยเฉพาะการเดินทางและการท่องเที่ยว โดยให้มีการรื้อฟื้นการเดินทางข้ามพรมแดนในเอเปค เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง และฟื้นฟูเศรษฐกิจจากผลกระทบของ COVID-19

จากประเด็นสำคัญดังกล่าว เห็นได้ว่าไทยได้เล็งเห็นความสำคัญต่อการฟื้นตัวของเศรษฐกิจภายหลังการแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมพร้อมไปกับการอำนวยความสะดวกด้านการค้าการลงทุน ดังนั้น เพื่อสนับสนุนการดำเนินการตาม Priorities ของไทยในปี 2565 และเพื่อสนองตอบต่อแถลงการณ์ร่วมของสมาชิกเขตเศรษฐกิจในปี 2555 ที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีการค้าและการลงทุนด้านสินค้าและบริการที่รักษาสิ่งแวดล้อม การผลักดันการลดอัตราภาษีสิ่งแวดล้อม (Environmental Goods: EGS) ในกลุ่มเขตเศรษฐกิจเอเปคจึงนับเป็นการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมที่ไทยสามารถดำเนินการให้สำเร็จระหว่างการประชุมเอเปค

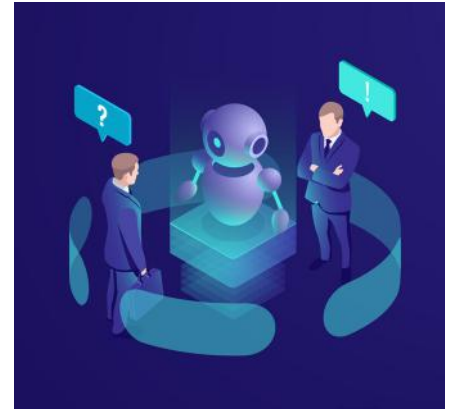
ความเป็นมา ในการลดภาษีสินค้า สิ่งแวดล้อม

ย้อนกลับไปในปี 2555 เขตเศรษฐกิจเอเปคได้ออกแถลงการณ์ร่วมในประเด็นที่เกี่ยวกับการเปิดเสรีการค้าและการลงทุนด้านสินค้าและบริการที่รักษาสิ่งแวดล้อม และให้มีการกำหนดรายการสินค้าสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลโดยตรงและในทางบวกต่อการเติบโตสีเขียวและการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของเขตเศรษฐกิจและไม่กระทบท่าทีการเจรจาของเขตเศรษฐกิจภายใต้กรอบองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) และมอบหมายให้คณะกรรมการว่าด้วยการค้าและการลงทุนหรือ Committee on Trade and Investment (CTI) ในกรอบความร่วมมือเอเปค พิจารณาดำเนินการจัดทำรายการสินค้าสิ่งแวดล้อม

ต่อมา ในการประชุมผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเปค ครั้งที่ 20 ระหว่างวันที่ 8-9 กันยายน 2555 และการประชุมรัฐมนตรีเอเปค ครั้งที่ 24 ระหว่างวันที่ 5-6 กันยายน 2555 ที่สหพันธรัฐรัสเซีย ผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเปคได้ให้การรับรองรายการสินค้าสิ่งแวดล้อมของเอเปคจำนวน 54 รายการ โดยจะลดภาษีศุลกากรเก็บจริงจากสินค้าในรายการดังกล่าวให้ไม่เกินร้อยละ 5 ภายในปี 2558

การดำเนินการของไทย

ในการพิจารณาช่วงแรกนั้น กระทรวงการคลังได้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหารือถึงรายการสินค้าสิ่งแวดล้อมของเอเปคทั้ง 54 รายการ พบว่า มีสินค้าจำนวน 43 รายการของไทยที่มีอัตราภาษีร้อยละ 0-5 อยู่แล้ว และมีสินค้าอีกจำนวน 11 รายการที่ยังมีอัตราภาษีสูงกว่าร้อยละ 5 การพิจารณาลดภาษีจึงมุ่งเน้นไปที่การพิจารณารายการสินค้าจำนวน 11 รายการดังกล่าว จนกระทั่งในปี 2559

ไทยได้ปรับลดอัตราภาษีขาเข้ารายการสินค้าสิ่งแวดล้อมจำนวน 8 รายการ ลงเหลือร้อยละ 0-5 ได้แก่

- (1) แผงไม้ปูพื้นที่ประกอบแล้ว (ระบุเฉพาะแผ่นปูพื้นทำจากไม้ไผ่)
- (2) เครื่องทำน้ำร้อนแบบทำน้ำร้อนชั่วคราวหรือแบบทำน้ำร้อนเก็บสะสมที่ไม่ใช้ไฟฟ้า (ระบุเฉพาะเครื่องทำน้ำร้อนพลังงานแสงอาทิตย์)
- (3) เครื่องกำเนิดไฟฟ้ากระแสสลับที่ให้กำลังเกิน 750 กิโลวัตต์
- (4) เครื่องกำเนิดไฟฟ้าขับเคลื่อนกำลัง
- (5) เครื่องกำเนิดไฟฟ้าอื่น ๆ (ระบุเฉพาะ Biogas generator sets, Gas generator sets และ Small hydro, Ocean, Geothermal and Biomass gas turbine generating sets)

(6) ส่วนประกอบที่เหมาะสมสำหรับใช้เฉพาะหรือส่วนใหญ่ใช้กับเครื่องจักรตามประเภท 85.01 หรือ 85.02 ได้แก่ ส่วนประกอบของมอเตอร์ไฟฟ้าและเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (ไม่รวมถึงชุดเครื่องกำเนิดไฟฟ้า) ส่วนประกอบของชุดเครื่องกำเนิดไฟฟ้าและเครื่องเปลี่ยนไฟฟ้าชนิดหมุน (โรตารีคอนเวอร์เตอร์) เป็นต้น

(7) กลอุปกรณ์ เครื่องใช้ และอุปกรณ์อื่น ๆ (ระบุเฉพาะระบบความร้อนเฮลิโอสแตต)

(8) ส่วนประกอบและอุปกรณ์ประกอบ (ระบุเฉพาะส่วนประกอบและอุปกรณ์ประกอบของระบบความร้อนเฮลิโอสแตต)

จึงทำให้ขณะนั้นไทยยังเหลือรายการสินค้าที่ยังมีอัตราภาษีเกินร้อยละ 5 จำนวน 3 รายการ

อุปสรรคและปัญหา ที่ไทยต้องเผชิญ

ปฏิเสธไม่ได้ว่ากว่าที่ไทยจะสามารถดำเนินการลดภาษีสินค้าสิ่งแวดล้อมได้นั้น ไทยต้องเผชิญ ปัญหาและอุปสรรคสำคัญ ได้แก่

(1) นิยามของสินค้าสิ่งแวดล้อมไม่มีความชัดเจนจึงทำให้การพิจารณาความเป็นสินค้าสิ่งแวดล้อมของแต่ละรายการสินค้าเป็นไปได้ยาก

ประเด็นสำคัญที่ทุกเวทีการหารือเกี่ยวกับสินค้าสิ่งแวดล้อมยังไม่สามารถหาข้อตกลงได้ก็คือ การกำหนดนิยามของสินค้าสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนและสามารถตีความได้ตรงกัน แม้แต่การเจรจาความตกลงว่าด้วยการค้าสินค้าสิ่งแวดล้อมภายใต้องค์การการค้าโลก

(Environmental Goods Agreement: EGA) ที่ค้างคามานานก็มีปัญหาดังกล่าว จนกระทั่งภายหลังเริ่มมีความพยายามกำหนดแนวทางในการเจรจา โดยแบ่งสินค้าสิ่งแวดล้อมออกเป็น 10 กลุ่มตามประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การควบคุมมลพิษทางอากาศ (Air Pollution Control) การจัดการขยะที่เป็นพิษ (Hazardous Waste Management) การจัดการขยะ (Waste Management) และ

การบริหารจัดการน้ำ (Water Management) เป็นต้น การจัดทำรายการสินค้าสิ่งแวดล้อมภายใต้กรอบเอเปคก็ประสบปัญหาเดียวกัน เนื่องจากไม่มีนิยามสินค้าสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน รายการสินค้าทั้งหมดเป็นการเสนอจากเขตเศรษฐกิจสมาชิกเอเปค และมีการเห็นชอบรายการสินค้าผ่านการเจรจาซึ่งดูเหมือนว่าจะมุ่งเน้นที่ประโยชน์ของการส่งออกและนำเข้าของเขตเศรษฐกิจเป็นหลักมากกว่าการพิจารณาความเป็นสินค้าสิ่งแวดล้อมที่แท้จริง จึงทำให้การพิจารณาการลดภาษีสินค้านี้ของไทยเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก เนื่องจากบางรายการสินค้าไม่มีความเป็นสินค้าสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน จึงยากต่อการชี้แจงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยรายการสินค้าสิ่งแวดล้อมที่ไทยเสนอมักเป็นสินค้าที่มีการใช้เทคนิคที่มีความซับซ้อน และสามารถนำไปใช้งานได้หลายประเภท

และหลายอุตสาหกรรม (Multiple Use) จึงเป็นการยากที่จะตัดสินใจว่าสินค้าชนิดใดเป็นสินค้าสิ่งแวดล้อมที่แท้จริง

(2) ภาคเอกชนและเจ้าหน้าที่ศุลกากรของไทยไม่มีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีด้านสิ่งแวดล้อมบางอย่าง

โดยปกติการระบุรายการสินค้าขณะดำเนินพิธีการนำเข้าหรือส่งออกกับกรมศุลกากรนั้นจะระบุโดย “พิกัดศุลกากร” ซึ่งจะมีสมาชิกองค์การศุลกากรโลก (World Customs Organization) ร่วมกันกำหนดพิกัดตัวเลขระดับ 6 หลัก และคำอธิบายรายการสินค้าเพื่อเป็นมาตรฐานให้ทุกประเทศที่เป็นสมาชิกใช้ร่วมกัน ซึ่งพิกัดศุลกากรระดับ 6 หลักนี้ แต่ละพิกัดศุลกากรอาจหมายรวมถึงสินค้าหลายชนิด เช่น พิกัด 441872 ระบุคำอธิบายว่า แผงไม้ปูพื้นที่ประกอบแล้วจึงอาจประกอบด้วยแผงไม้ปูพื้นที่ทำด้วยวัสดุชนิดใดก็ได้ เป็นต้น ดังนั้น แต่ละประเทศจึงสามารถระบุพิกัดตัวเลขที่มีความละเอียดมากขึ้นเพื่อใช้สำหรับประเทศตนเอง ซึ่งสมาชิกอาเซียนรวมทั้งไทยเองก็มี

การกำหนดพิกัดศุลกากรระดับ 8 หลัก ที่เป็นการระบุสินค้าที่ละเอียดขึ้นภายใต้พิกัดศุลกากรระดับ 6 หลักอีกชั้นหนึ่ง

สำหรับรายการสินค้าสิ่งแวดล้อมของเอเปคนั้น เป็นการกำหนดโดยใช้พิกัดศุลกากรระดับ 6 หลักดังนั้น แม้จะบอกว่ารายการสินค้ามีจำนวนรวม 54 รายการ แต่หากดูในรายละเอียดแล้วจะพบว่าใน 1 รายการสินค้าประกอบด้วยรายการสินค้ามากกว่า 1 รายการ ซึ่งบางรายการอาจไม่ใช่สินค้าสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการลดภาษีสินค้าจำนวนมากที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อสิ่งแวดล้อมอาจส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการของไทย ทำให้กระทรวงการคลังต้องร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพยายามระบุเฉพาะสินค้าสิ่งแวดล้อมที่แฝงอยู่ในรายการสินค้าสิ่งแวดล้อมของเอเปคให้ได้ แต่ผลจากการกำหนดนิยามหรือเกณฑ์การคัดเลือกสินค้าสิ่งแวดล้อมที่ไม่ชัดเจนตั้งแต่แรกตั้งที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้า ทำให้การระบุเฉพาะสินค้าสิ่งแวดล้อมที่แฝงอยู่ในรายการสินค้าสิ่งแวดล้อมของเอเปคต้องอาศัยความรู้

จากหลายฝ่ายเพื่อช่วยกันพิจารณาว่าสินค้าใดเป็นสินค้าสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้เนื่องจากสินค้าสิ่งแวดล้อมในไทยยังไม่เป็นที่นิยมและผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในแต่ละสาขาด้านสิ่งแวดล้อมมีอย่างจำกัด ทำให้เป็นอุปสรรคในการพิจารณาลดภาษีสินค้าสิ่งแวดล้อมของเอเปคมาโดยตลอด

(3) เนื่องจากในการกำหนดรายการสินค้าสิ่งแวดล้อมของเอเปคบางรายการ ผู้ส่งออกเป็นผู้ระบุและเขียนรายละเอียดสินค้าสิ่งแวดล้อม รายละเอียดของสินค้าจึงอาจไม่ถูกต้องตามหลักการเขียนรายละเอียดสินค้าของศุลกากร รวมถึงการระบุพิกัดศุลกากรของสินค้าบางรายการอาจไม่ถูกต้องเช่นกัน ทำให้ยากต่อการพิจารณาความเหมาะสมในการลดภาษีและการนำมาใช้ในการสำแดงสินค้าขณะนำเข้า

ความสำเร็จของไทย

แม้ว่าไทยจะต้องเผชิญอุปสรรคต่าง ๆ ในความพยายามลดภาษีสินค้า สิ่งแวดล้อมตามกรอบเอเปค โดยการดำเนินการนั้นต้องคำนึงถึงผลกระทบต่ออุตสาหกรรมในประเทศภายหลังดำเนินการลดภาษีด้วย ทำให้กว่าจะการดำเนินการเพื่อลดอัตราภาษีสินค้าสิ่งแวดล้อมทั้งหมดได้นั้นใช้ระยะเวลาานาน แต่ด้วยความมุ่งมั่นของกระทรวงการคลัง ซึ่งเล็งเห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยีด้าน สิ่งแวดล้อมซึ่งจะช่วยนำไปสู่เป้าหมายการเติบโตอย่างยั่งยืนและสมดุล และด้วยความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ในปี 2564 ไทยได้ดำเนินการพิจารณารายการสินค้าสิ่งแวดล้อมที่เหลืออีก 3 รายการสำเร็จ โดยได้มีการออกประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การลดอัตราอากรและยกเว้นอากรศุลกากรตามมาตรา 12 แห่งพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2564 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2565 โดยได้ปรับลดอัตราภาษีสินค้าสิ่งแวดล้อมที่เหลืออีก 3 รายการ เป็นร้อยละ 5 แล้ว ดังนี้

(1) ประเภทย่อย 9032.89.39 (07) ระบุเฉพาะอุปกรณ์และ เครื่องอุปกรณ์สำหรับควบคุมโดยอัตโนมัติที่ใช้ไฟฟ้าจากแหล่ง พลังงานแสงอาทิตย์ ที่ไม่ประกอบรวมกันกับแหล่งพลังงานอื่น

(2) ประเภทย่อย 9032.90.90 (02) ระบุเฉพาะส่วนประกอบ และอุปกรณ์ประกอบ

ของอุปกรณ์และเครื่องอุปกรณ์ สำหรับควบคุมโดยอัตโนมัติที่ใช้ ไฟฟ้าจากแหล่งพลังงานแสง อาทิตย์ ที่ไม่ประกอบรวมกันกับ แหล่งพลังงานอื่น

(3) ประเภทย่อย 9033.00 (01) ระบุเฉพาะอุปกรณ์บริหาร จัดการด้านพลังงานที่มีการวัด ก๊าซ ของเหลว และไฟฟ้า ที่ประกอบอยู่ในเครื่องเดียวกัน

ปัจจุบันไทยจึงได้ดำเนินการ ลดอัตราภาษีสินค้าสิ่งแวดล้อม ของเอเปคครบถ้วนแล้วทั้งสิ้น จำนวน 54 รายการ ณ พิกัด ศุลกากรที่ระดับ 6 หลัก เป็นผล สำเร็จก่อนที่ไทยจะเป็นเจ้าภาพ การประชุมเอเปคในปี 2565 นับเป็นผลงานชิ้นสำคัญอย่าง หนึ่งของกระทรวงการคลังที่ สอดคล้องกับประเด็นสำคัญ ของการเป็นเจ้าภาพการประชุม เอเปคของไทยในปี 2565 ในการสนับสนุนการเจริญเติบโต อย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อม และการอำนวยความสะดวก การค้าการลงทุน ระหว่างเขตเศรษฐกิจเอเปค

กลไกทางการเงิน ในการสนับสนุนความสมดุล ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

บทความโดย

ศุภชาติ คล่องเชิงสาร

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ความเหลื่อมล้ำทางการพัฒนาคืออะไร

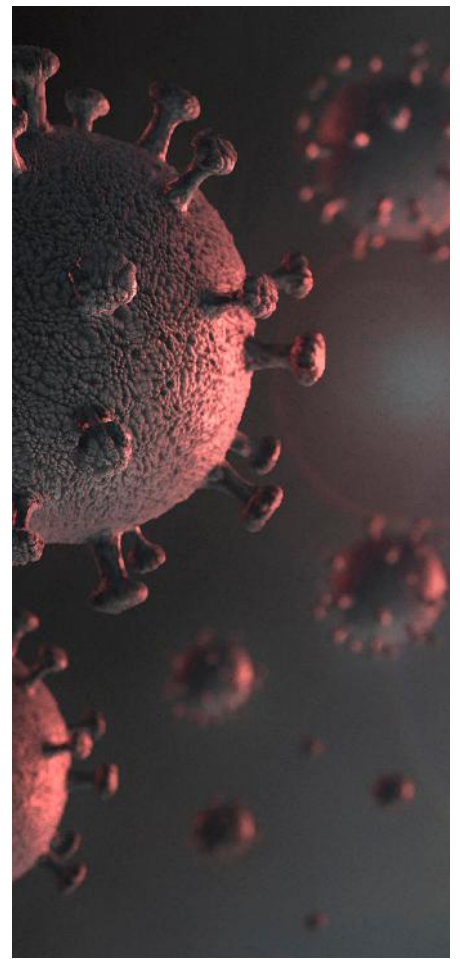
แต่ละประเทศในโลกมีระดับการพัฒนาที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เศรษฐกิจโลกมีความไม่สมดุลอย่างชัดเจน ความเหลื่อมล้ำทางการพัฒนาสะท้อนได้จากตัวชี้วัดหลายประการ เช่น ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) รายได้ประชาชาติ (Gross National Income: GNI) ความหนาแน่นของประชากร การขยายตัวของเมือง การกระจายรายได้ โครงสร้างพื้นฐานในประเทศ ระดับการศึกษา การเข้าถึงไฟฟ้าและระบบสาธารณสุขคุณภาพชีวิต เป็นต้น การที่แต่ละประเทศมีระดับการพัฒนาที่แตกต่างกันก็เปรียบเสมือนรถยนต์ที่มีคุณภาพเครื่องยนต์แตกต่างกัน ประเทศที่พัฒนาแล้วก็เปรียบเสมือนรถยนต์ที่มีเครื่องยนต์คุณภาพสูง ทำให้สามารถที่จะขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง ในขณะที่ประเทศด้อยพัฒนาและมีรายได้น้อยก็เปรียบเสมือนเครื่องยนต์ที่มีกำลังน้อย และมักมีข้อจำกัดในการขับเคลื่อน ส่งผลให้การเดินทางไล่ตามประเทศที่พัฒนาแล้วไม่ทัน เกิดเป็นความเหลื่อมล้ำระหว่างประเทศและประชากรโลก

ตารางข้างต้นแสดงให้เห็นถึงข้อมูลตัวชี้วัดของธนาคารโลกที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในปี 2561 จำแนกตามระดับรายได้ของประเทศ จะเห็นได้ว่าประเทศที่มีระดับรายได้สูงหรือประเทศที่พัฒนาแล้วมีความแตกต่างกับประเทศรายได้น้อยหรือประเทศด้อยพัฒนาแล้วเป็นอย่างมาก และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศรายได้น้อยหรือประเทศด้อยพัฒนาแล้วจะพบว่าช่องว่างยิ่งห่างขึ้นไปอีก โดยหากประเทศต่าง ๆ ไม่รวมมือกันแก้ไขปัญหาคือความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมดังกล่าว

	ทั่วโลก	ประเทศรายได้สูง	ประเทศรายได้ปานกลาง	ประเทศรายได้น้อย
GDP ต่อหัว (ดอลลาร์สหรัฐ)	11,347.3	45,240.6	5,401.5	674.4
รายได้ประชาชาติสุทธิต่อหัว (ค่าคงที่ของเงินดอลลาร์สหรัฐในปี 2015)	10,842	42,829.8	5,235.7	731.4
การเข้าถึงไฟฟ้า (%ของประชากร)	89.4	100	92.7	39.8
การเข้าถึงเชื้อเพลิงสะอาดและเทคโนโลยี ในการประกอบอาหาร (%ของประชากร)	65.1	100	63.4	13.9
สาขาราชการพาณิชย์ (ต่อผู้ใหญ่ 1 แสนคน)	11.5	20.1	11.4	2.8
ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพต่อหัว (ดอลลาร์สหรัฐ)	1,103.4	5,628.8	283.9	34.7

ข้อมูลจาก : World Bank, DataBank World Development Indicators สืบค้นเมื่อ 18 มีนาคม 2565
จาก https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#selectedDimension_DBLList

อนาคตข้างหน้าช่องว่างเหล่านี้ก็จะยิ่งขยายออกกว้างขึ้นเรื่อย ๆ ประเทศที่ร่ำรวยและมีรายได้สูงก็จะมาพร้อมกับโอกาสและความก้าวหน้า รวมถึงความสามารถในการดึงดูดและใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็ นทรัพยากรธรรมชาติหรือทรัพยากรมนุษย์ และหากปล่อยให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำนี้เรื้อรังต่อไป ในท้ายที่สุดแล้วประเทศด้อยพัฒนาเหล่านี้ก็จะถูกทิ้งไว้ข้างหลัง และผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดก็คงหนีไม่พ้นประชากรของประเทศด้อยพัฒนาเหล่านี้

โควิด-19 ยิ่งซ้ำเติมปัญหา

Amina Mohammed รองเลขาธิการแห่งองค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ได้กล่าวว่า “การระบาดใหญ่ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ซึ่งได้แพร่กระจายไปทั่วโลกทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา ได้เปิดเผยให้เห็นถึงความอ่อนแอและความไม่เท่าเทียมกันในสังคมของเรา” ซึ่งเป็นคำกล่าวที่ชัดเจนในการบรรยายถึงความรุนแรงของวิกฤตโรคระบาดในครั้งนี้ โดยโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อโลกในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านสาธารณสุข ด้านมนุษยธรรม และด้านการพัฒนา ซึ่งส่งผลให้ความไม่เท่าเทียมกันของโลกขยายออกกว้างขึ้น ในประเทศที่พัฒนาแล้วเราจะเห็นถึงการเสียชีวิตของกลุ่มคนชายขอบที่พุ่งสูงขึ้น และในประเทศกำลังพัฒนาประชาชนในกลุ่มเปราะบางเองก็อยู่ในภาวะวิกฤติ ยิ่งเมื่อมองในภาพที่แคบลง ความเหลื่อมล้ำภายในประเทศเองก็ทวีความรุนแรงขึ้น คนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าและมีรายได้น้อยกว่าจะได้รับผลกระทบมากกว่าคนที่ร่ำรวยและมีการศึกษาสูง เราจะเห็นได้ว่าการผ่านพ้นวิกฤติในครั้งนี้ จำเป็นต้องเกิดจากความร่วมมือกันในหลายภาคส่วน ทั้งภายในประเทศเองก็ต้องมีความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ส่วนในระดับโลกไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ประเทศกำลังพัฒนา หรือประเทศด้อยพัฒนา ก็จำเป็นที่จะต้องมีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดเพื่อผ่านพ้นวิกฤติในครั้งนี้ไปได้อย่างมั่นคง และไม่มีประเทศไหนถูกทิ้งไว้ข้างหลัง

การเข้าถึงโอกาส แหล่งเงินทุน และองค์ความรู้ คือทางออก

การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรจำเป็นที่จะต้องใช้ทรัพยากรมหาศาล ทุนหรือเงินตราที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง การจะลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน การจะพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน หรือแม้แต่การกระตุ้นเศรษฐกิจในประเทศ ต่างก็จำเป็นต้องมีทุนทั้งสิ้น หากไม่มีเงินทุนแล้วต่อให้มีนโยบายที่ดีแค่ไหน หรือมีวิสัยทัศน์ที่กว้างขวางเพียงใด การจะลงมือทำอะไรให้สำเร็จ ก็คงจะไม่ง่ายตายนัก ประเทศที่กำลังพัฒนาหรือประเทศด้อยพัฒนาจำนวนมากมักจะติดปัญหาที่เกี่ยวกับเงินทุน เมื่อประชาชนในประเทศขาดการศึกษา ก็ส่งผลให้ประชากรไม่มีคุณภาพ ค่าจ้างแรงงานต่ำ การบริโภคในประเทศน้อย รัฐบาลเองก็เก็บเงินภาษีไม่ได้มาก ส่งผลให้ไม่มีเงินทุนหรืองบประมาณในการพัฒนาประเทศที่เพียงพอ วนเวียนกันเป็นวัฏจักรเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ ส่งผลให้สุดท้ายแล้วประเทศด้อยพัฒนาเหล่านี้ก็ไม่อาจที่จะก้าวพ้น “กับดัก” นี้ไปได้ จากปัญหาในข้างต้น การจะยกระดับประเทศด้อยพัฒนาจากภายในด้วยตนเองนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก ความช่วยเหลือและการส่งเสริมจาก “ภายนอก” จึงมีความจำเป็น และ “องค์การระหว่างประเทศ” เองก็เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในเรื่องนี้

องค์การระหว่างประเทศมีบทบาทอย่างมากในเรื่องของการลดความเหลื่อมล้ำ โดยองค์การสหประชาชาติได้กำหนดให้การลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ เป็นหนึ่งในเป้าหมายหลัก 17 ประการของเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งตั้งเป้าที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายภายในปี 2573 เมื่อมองในภาพกว้างประเทศที่กำลังพัฒนาและประเทศด้อยพัฒนาเมื่อรวมกันแล้วมีจำนวนมากกว่า

ประเทศพัฒนาแล้วอยู่พอสมควร โดยข้อมูลจากธนาคารโลกในปี 2565 ประเทศที่พัฒนาแล้วมีจำนวนทั้งสิ้น 80 ประเทศ ประเทศกำลังพัฒนามีจำนวน 110 ประเทศ และประเทศด้อยพัฒนามีจำนวน 27 ประเทศ การช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาและประเทศด้อยพัฒนาให้มีรายได้และยกระดับขึ้นไปเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วจะมีส่วนช่วยให้ความเหลื่อมล้ำของโลกลดลงอย่างมีนัยสำคัญซึ่งการจะทำแบบนั้นได้จำเป็นต้องมีการพัฒนาในหลากหลายมิติ ทั้งเชิงเศรษฐกิจและสังคม ในขณะที่การมอบเงินช่วยเหลือหรือการมอบสิ่งของอาจเป็นเพียงการช่วยเหลือในระยะสั้น ๆ ซึ่งเมื่อเงินช่วยเหลือหรือสิ่งของเหล่านี้หมดลง ประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้ก็ยังไม่สามารถที่จะหลุดพ้นจากกับดักความเหลื่อมล้ำได้ การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน การขยายการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และการมอบองค์ความรู้จึงเป็นสิ่งที่จะสามารถเติมเต็มการบรรลุเป้าหมายในส่วนนี้ได้

กลุ่มธนาคารโลก (World Bank Group) จัดตั้งขึ้นภายหลัง

สงครามโลกครั้งที่ 2 มีวัตถุประสงค์แรกเริ่มคือการช่วยเหลือประเทศสมาชิกที่ได้รับความเสียหายจากสงคราม โดยให้สมาชิกกู้ยืมเงินไปเพื่อบูรณะซ่อมแซมและพัฒนาประเทศ ต่อมาได้ขยายขอบเขตการบริการออกเป็นการสนับสนุนการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและเพิ่มผลผลิตให้กับประเทศกำลังพัฒนา การให้บริการด้านความรู้และเชิงวิชาการและการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนด้านการลงทุนและการบริหารการเงินเพื่อยกระดับชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศสมาชิก ซึ่งกลุ่มธนาคารโลกและกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) ได้มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน โดยกลุ่มธนาคารโลกจะให้ทุนและความรู้แก่ประเทศสมาชิกเพื่อสนับสนุนการลดความยากจนและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ส่วน IMF จะให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประเทศสมาชิกเพื่อแก้ปัญหาดุลการชำระเงิน

ในเวลาต่อมาธนาคารเหล่านี้ได้ร่วมกันก่อตั้งธนาคารเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศขึ้นมาหลายแห่ง ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาประเทศหรือเน้นการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานโดยเฉพาะ ทั้งในระดับความร่วมมือเพียงไม่กี่ประเทศ และในระดับภูมิภาค ซึ่งประกอบด้วยความร่วมมือจากหลายประเทศ โดยในประเทศไทยจะเรียกธนาคารเหล่านี้ว่า “ธนาคารเพื่อการพัฒนาพหุภาคี”

ธนาคารเพื่อการพัฒนาพหุภาคี คืออะไร

ธนาคารเพื่อการพัฒนาพหุภาคี (Multilateral Development Banks: MDBs) เป็นสถาบันการเงินที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาในแต่ละภูมิภาคที่แตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งธนาคาร ไม่ว่าจะเป็นสหภาพยุโรป ลาตินอเมริกาและแคริบเบียน อดีตประเทศภายใต้สหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออก (Eastern Bloc) แอฟริกา และเอเชีย

ธนาคารจะมีธุรกรรมทางการเงิน โดยการให้เปล่า (Grants) หรือปล่อยกู้ (Loans) ให้กับประเทศสมาชิก เพื่อสนับสนุนการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนา ด้านเศรษฐกิจและสังคม การให้ความช่วยเหลือทางด้านงานวิจัย และการให้ความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคในการจัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อให้ประเทศสมาชิกสามารถบรรลุเป้าหมาย

ภาพ : Multilateral Development Bank
ที่มา : <https://www.brinknews.com>

ในการพัฒนาประเทศของตนเองและเชื่อมโยงความเจริญอย่างสมดุลและเท่าเทียมกันระหว่างประเทศสมาชิกในภูมิภาค โดยเงินทุนในการดำเนินกิจการของธนาคารส่วนใหญ่จะเกิดจากการลงเงินของประเทศสมาชิกผ่านการซื้อหุ้นจากธนาคาร การออกพันธบัตรของธนาคาร และการลงทุนของธนาคารเอง โดยจำนวนหุ้นที่สมาชิกมีก็จะแสดงถึงสิทธิในการออกเสียงของแต่ละประเทศสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินการของธนาคารนั้น ๆ

ปัจจุบัน MDBs เรียงลำดับได้ตามขนาดของสินทรัพย์จากขนาดใหญ่ที่สุด ได้แก่ 1) กลุ่มธนาคารโลก (World Bank Group) 2) ธนาคารเพื่อการลงทุนของยุโรป (European Investment Bank: EIB) 3) ธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) 4) ธนาคารเพื่อการพัฒนาระหว่างอเมริกา (Inter-American Development Bank: IDB) 5) ธนาคารยุโรปเพื่อการบูรณะและ

พัฒนา (European Bank for Reconstruction and Development: EBRD) 6) ธนาคารเพื่อการพัฒนาแอฟริกา (African Development Bank Group: AfDB) 7) ธนาคารเพื่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB) 8) ธนาคารเพื่อการพัฒนาอิสลาม (Islamic Development Bank: IsDB) 9) ธนาคารกลางอเมริกาเพื่อการบูรณาการทางเศรษฐกิจ (Central America Bank for Economic Integration: CABEL) 10) ธนาคารเพื่อการพัฒนาใหม่ (New Development Bank: NDB) โดยประเทศไทยเป็นสมาชิกของ MDBs ได้แก่ กลุ่มธนาคารโลก ADB และ AIIB

MDBs

มีกลไกในการช่วยเหลืออย่างไร

ในการดำเนินการของ MDBs จะมีเครื่องมือในการให้ความช่วยเหลือประเทศสมาชิก ดังนี้ 1) ธนาคารจะปล่อยกู้ให้กับประเทศสมาชิกโดยคิดอัตราดอกเบี้ยตามปกติ 2) การปล่อยเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำหรือไม่มีดอกเบี้ย 3) การมอบเงินแบบให้เปล่า (Grants) และ 4) การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ (Technical Assistance: TA) สำหรับประเทศสมาชิกที่มีระดับการพัฒนาน้อยและไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยตามปกติที่ธนาคารเสนอนั้นยังคงเป็นภาระทางการเงินที่สูงเกินไปสำหรับประเทศด้อยพัฒนาเหล่านี้ MDBs จึงได้มีกลไกทางการเงินเพื่อช่วยเหลือประเทศด้อยพัฒนาเหล่านี้ ได้แก่ สมาคมพัฒนาการระหว่างประเทศ (International Development Association: IDA) ของกลุ่มธนาคารโลก และกองทุนพัฒนาเอเชีย (Asian Development Fund: ADF) ภายใต้ ADB

IDA

ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2503 มีวัตถุประสงค์ในการให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่ประเทศกำลังพัฒนาที่ยากจนที่สุดจำนวน 74 ประเทศ ซึ่งไม่มีศักยภาพที่จะกู้เงินภายใต้เงื่อนไขของธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและวิวัฒนาการ (International Bank for Reconstruction and Development: IBRD) โดย IDA จะมีการให้เงินทุนในรูปแบบเงินให้เปล่าและการปล่อยกู้โดยไม่มีดอกเบี้ย แต่จะเก็บค่าธรรมเนียมในอัตราร้อยละ 0.75 ของจำนวนเงินกู้ มีระยะเวลาผ่อนชำระ 25 - 40 ปี มีระยะเวลาปลอดหนี้ (Grace Period) 5 - 10 ปี รวมถึงมีการให้คำปรึกษาเพื่อบรรเทาปัญหาความยากจน พัฒนาการบริการพื้นฐาน เสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจ และทำให้เกิดการเจริญเติบโตแบบยั่งยืน เงินทุนของ IDA จะมาจากการบริจาคของประเทศสมาชิก โดยประเทศไทยเป็นสมาชิกของ IDA และมีอำนาจการออกเสียงใน IDA ร้อยละ 0.34 ทั้งนี้ IDA จะมีการระดมทุนจากประเทศสมาชิกทุก ๆ 3 ปี โดยปัจจุบัน IDA อยู่ระหว่างการดำเนินการระดมทุนสำหรับ IDA ครั้งที่ 20 (IDA20)

ADF

ADF เป็นกองทุนพิเศษ (Special Fund) ที่มีขนาดใหญ่และเก่าแก่ที่สุดภายใต้การบริหารงานของ ADB จัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2516 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินแบบมีเงื่อนไขผ่อนปรน (Concessional Lending) แก่ประเทศสมาชิกที่มีฐานะยากจนในรูปแบบเงินกู้ที่ไม่มีดอกเบี้ย แต่คิดค่าบริหารจัดการ (Service Charge) เท่านั้น และมีความช่วยเหลือแบบให้เปล่าและความช่วยเหลือทางวิชาการแก่ประเทศสมาชิกผู้รับความช่วยเหลือโดยมีเงื่อนไขที่ผ่อนปรน Concessional Assistance-only Countries (CA-only Countries) โดยเงินทุนของ ADF มาจากการบริจาคของประเทศสมาชิก และตั้งแต่ปี 2560 เป็นต้นไป (ช่วงกองทุน ADF 12) ได้มีการปรับโครงสร้างการดำเนินงาน โดยโอนส่วนของความช่วยเหลือทางการเงินในรูปแบบสินเชื่อที่มีเงื่อนไขผ่อนปรนไปไว้ที่แหล่งเงินทุนสามัญ (Ordinary Capital Resources: OCR) ของ ADB และ ADF

จะเหลือเพียงความช่วยเหลือแบบให้เปล่าและความช่วยเหลือทางวิชาการเท่านั้น ความช่วยเหลือทางการเงินของกองทุน ADF ที่ผ่านมามีส่วนใหญ่นำไปใช้ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ภาคการเงิน และภาคการศึกษา เพื่อลดปัญหาความยากจนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในภูมิภาคเอเชียกลาง เอเชียตะวันออก เอเชียใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ให้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

โดยส่วนใหญ่แล้วความช่วยเหลือของทั้งสองกองทุนจะเป็นในรูปแบบเงินให้เปล่าหรือเงินกู้ที่ไม่มีดอกเบี้ยแต่จะมีการคิดค่าธรรมเนียมหรือค่าบริการเงินทุนของกองทุนเกือบทั้งหมดจะมาจาก การบริจาคของประเทศสมาชิก ซึ่งเป็นภาระทางการคลังต่อประเทศสมาชิกผู้บริจาค และประเทศสมาชิกอาจมีข้อจำกัดทางด้านงบประมาณหากต้องบริจาคเงินให้ MDBs หลายแห่ง ดังนั้น การสร้างความสมดุลระหว่างการให้ความช่วยเหลือประเทศด้อยพัฒนา และการบริหารเงินทุนของประเทศสมาชิกผู้บริจาคเพื่อช่วยเหลือประเทศด้อยพัฒนาให้ได้จำนวนมากที่สุดจึงเป็นโจทย์ที่สำคัญ

AIIB จึงได้เริ่มต้นแนวคิดการให้ความช่วยเหลือในอีกรูปแบบหนึ่งเรียกว่า**กรอบกองทุนพิเศษสำหรับสมาชิกด้อยพัฒนา (Special Fund Window for Less Developed Members: SFW)** โดยปัจจุบันยังอยู่ระหว่างการขับเคลื่อนแนวคิดนี้ให้เกิดผลเพื่อช่วยเหลือประเทศสมาชิกของธนาคารที่เป็นกลุ่มประเทศด้อยพัฒนา โดยเงินทุนของ SFW จะมาจากการบริจาคของประเทศสมาชิก และ SFW จะนำเงินที่ประเทศสมาชิกบริจาคไปชดเชยส่วนต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยจากการปล่อยกู้ปกติของธนาคารและอัตราดอกเบี้ยพิเศษของประเทศด้อยพัฒนา โดยหากเงินทุนที่ได้จากการบริจาคหมดลงก็จะกลับมาคิดอัตราดอกเบี้ยตามปกติซึ่งไม่ก่อให้เกิดภาระกับธนาคาร ทั้งนี้ การชดเชยส่วนต่างอัตราดอกเบี้ยโดย SFW จะทำให้ประเทศด้อยพัฒนาสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำได้ง่ายขึ้น ธนาคารเองก็มีลูกค้าเพิ่มขึ้น และสามารถใช้จ่ายเงินทุนตรงนี้ช่วยเหลือประเทศสมาชิกด้อยพัฒนาได้หลายประเทศขึ้นเนื่องจากใช้ต้นทุนน้อยกว่ารูปแบบการให้เปล่า

ความแตกต่างระหว่าง IDA ADF และ SFW ของ AIIB

	IDA	ADF	SFW ของ AIIB
ขนาดของกองทุนในส่วนที่มาจาก การบริจาค	23,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2563 - 2566	2,341 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2564 - 2567	อยู่ในระหว่างการดำเนินการ แต่คาดว่าจะมีเงินจากการบริจาคประมาณ 60 - 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปีแรก
สถานะ	กองทุนพิเศษ	กองทุนพิเศษ	กองทุนพิเศษ
ประเภทของการให้เงิน	การปล่อยกู้แบบไม่มีดอกเบี้ยแต่เก็บค่าธรรมเนียมและเงินช่วยเหลือแบบให้เปล่า	เงินช่วยเหลือแบบให้เปล่า	เงินช่วยเหลือที่จะนำไปชดเชยส่วนต่างอัตราดอกเบี้ย
แหล่งเงินทุน	บริจาคเป็นรอบทุก 3 ปี	บริจาคเป็นรอบทุก 4 ปี	เป็นการบริจาคโดยสมัครใจ
การบริหาร	ตัดสินใจโดยคณะกรรมการธนาคารหรือคณะกรรมการผู้ว่าการธนาคารโลก ซึ่งอำนาจในการตัดสินใจจะมาจากจำนวนของการบริจาค	ประเทศผู้บริจาคมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายการให้ความช่วยเหลือ	ตัดสินใจโดยคณะกรรมการธนาคาร
คุณสมบัติ	ประเทศยากจนซึ่งพิจารณาจากรายได้ประชาชาติต่อหัว ต่ำกว่า 1,205 ดอลลาร์สหรัฐ (ปีงบประมาณ 2565) และประเทศที่ขาดความน่าเชื่อถือในการกู้ยืมเงินตามเงื่อนไขของตลาด	จำแนกกลุ่มประเทศในการให้ความช่วยเหลือตามเกณฑ์รายได้ต่อหัวและความน่าเชื่อถือทางการเงิน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ A B และ C โดยประเทศกลุ่ม A เท่านั้นที่จะมีสิทธิ์ได้รับ ADF Grants	สมาชิกที่มีสถานะตามคุณสมบัติของ IDA
เกณฑ์การคัดเลือก	คัดเลือกจากประเทศผู้รับสิทธิจำนวน 74 ราย กำหนดโดยจำนวนประชากร รายได้ต่อหัว และผลการปฏิบัติงานตามนโยบายที่ส่งเสริมเศรษฐกิจและขจัดความยากจน	คัดเลือกจากประเทศกลุ่ม A บนพื้นฐานของผลการดำเนินงานของแต่ละประเทศ (Performance-Based Allocation: PBA) และความต้องการได้รับความช่วยเหลือ (Need-based Approach) ตามยุทธศาสตร์ 2030 ของ ADB	ขับเคลื่อนโดยกลยุทธ์และกระบวนการลงทุนของ AIIB โดยการลงทุนอัตราดอกเบี้ยจะดำเนินการให้สอดคล้องกับการกู้ยืมเพื่อการลงทุนต่าง ๆ

ข้อมูลจาก :

- ADB. “Enhancing ADB’s Financial Capacity by Up to 50% for Reducing Poverty in Asia and the Pacific: Combining ADB’s ADF OCR Resources”. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 18 มีนาคม 2565 จาก www.adb.org/news/features/frequently-asked-questions-enhancing-adbs-financial-capacity-50-reducing-poverty-asia, 2558.
- World Bank. “The World Bank Annual Report 2020 : Supporting Countries in Unprecedented Times”. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 18 มีนาคม 2565 จาก <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/34406>, 2564.
- AIIB, “Special Fund Window for Less Developed Members,” Sec 2022-042 Special Fund Window for Less Developed Members-N. (มีนาคม 2565): 32.

บทบาทของประเทศไทย ในการสนับสนุนความสมดุล ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วในตอนต้น ประเทศไทยเป็นสมาชิกของธนาคารเพื่อการพัฒนาพหุภาคี ทั้งกลุ่มธนาคารโลก ADB และ AIIB ซึ่งธนาคารเหล่านี้ต่างก็มีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือประเทศด้อยพัฒนาผ่านกลไกทางการเงินของธนาคาร เช่น IDA และ ADF เป็นต้น โดยประเทศไทยได้เปลี่ยนสถานะจากประเทศผู้รับบริจาคเป็นประเทศผู้บริจาค และมีส่วนร่วมร่วมกับกองทุนเพื่อประเทศด้อยพัฒนา ดังนี้

IDA

ประเทศไทยได้บริจาคในการเพิ่มทุน IDA มาแล้วทั้งสิ้น 3 ครั้ง โดยประเทศไทยได้ตกลงร่วมเป็นผู้บริจาคครั้งแรกในการเพิ่มทุน IDA ครั้งที่ 17 (IDA17) เมื่อปี 2556 คิดเป็นวงเงิน 150 ล้านบาท ครั้งที่สอง คือการเพิ่มทุนใน IDA18 เมื่อปี 2560 คิดเป็นวงเงิน

150 ล้านบาท และครั้งล่าสุดในการเพิ่มทุน IDA19 เมื่อปี 2563 คิดเป็นวงเงิน 159.91 ล้านบาท โดยล่าสุดในปี 2565 คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบในการบริจาค IDA20 เป็นจำนวน 327.70 ล้านบาท

ADF

ประเทศไทยได้เปลี่ยนสถานะตัวเองจากประเทศผู้รับบริจาคเป็นประเทศผู้บริจาคของกองทุน ADF ในปี 2540 โดยเข้าร่วมการบริจาคเงินเพิ่มทุนใน ADF ตั้งแต่การเพิ่มทุนครั้งที่ 6 ที่ประเทศไทยเข้าร่วมการบริจาคในวงเงิน 4,000,000 ดอลลาร์สหรัฐ หรือเทียบเท่าประมาณ 101 ล้านบาท โดยประเทศไทยได้เข้าร่วมบริจาคใน ADF มาแล้วทั้งสิ้น 7 ครั้ง ซึ่งครั้งล่าสุดเป็นการบริจาคเงินเพิ่มทุนครั้งที่ 12 สำหรับปี 2564 – 2567 คิดเป็นจำนวนเงิน 71.2 ล้านบาท

การเป็นผู้บริจาคเงินให้กับ IDA และ ADF เป็นการรักษาจุดยืนของประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศเป็นการแสดงบทบาทของประเทศผู้นำในการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนแก่ประเทศด้อยพัฒนา ซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้ โดยเฉพาะประเทศในอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขง เช่น ประเทศเมียนมา ประเทศลาว ประเทศกัมพูชา เป็นต้น จะทำให้ประเทศไทยได้ประโยชน์ทางอ้อมจากผลของการพัฒนาผ่านช่องทางการค้า การลงทุน และการเชื่อมโยงภูมิภาค และเป็นการส่งเสริมบทบาทภูมิภาคอาเซียนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก

สรุป

จะเห็นได้ว่าการให้ความช่วยเหลือประเทศด้อยพัฒนาผ่านทางกลไกทางการเงินมีส่วนเป็นอย่างยิ่งในการช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความสมดุลในเศรษฐกิจโลก เมื่อประเทศที่ด้อยพัฒนาเหล่านี้ได้รับความช่วยเหลือ ไม่เพียงแต่การให้ความช่วยเหลือทางการเงินแบบให้เปล่าเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงความช่วยเหลือทั้งทางด้านความรู้และเทคนิค และการให้ความช่วยเหลือโดยการปล่อยเงินกู้ที่มีดอกเบี้ยต่ำเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ หากเปรียบเทียบประเทศด้อยพัฒนาเป็นบุคคลคนหนึ่งแล้ว การให้ความช่วยเหลือเหล่านี้ก็เปรียบเสมือนการช่วยเหลือให้เขามีพื้นฐานความรู้และทักษะทางอาชีพเพื่อพัฒนาตนเอง เมื่อประเทศด้อยพัฒนาสามารถพัฒนาตนเองจนเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วได้สำเร็จก็จะสามารถส่งต่อความสำเร็จและโอกาสเหล่านี้ไปให้ประเทศด้อยพัฒนาอื่นที่ยังคงขาดโอกาส ให้พวกเขาได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเอง เป็นการพัฒนาร่วมกันในภูมิภาค

สุดท้ายนี้ กลไกทางการเงินที่จะช่วยให้ประเทศด้อยพัฒนาสามารถเร่งให้ทันกับประเทศที่พัฒนาแล้วผ่านธนาคารเพื่อการพัฒนาพหุภาคียังคงต้องมีการพัฒนาต่อไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งในแง่ของการเพิ่มประสิทธิภาพการลงทุน การแสวงหาแหล่งเงินทุน และกลไกทางการเงินในรูปแบบใหม่ ๆ ที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อภาระทางการคลังของประเทศผู้บริจาคมามากจนเกินไป ประเทศไทยเองในฐานะผู้ให้ทุนหรือผู้บริจาคจะยังคงแสดงจุดยืนเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศในภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง ทั้งบนเวทีในประเทศและเวทีระหว่างประเทศ เพื่อเน้นย้ำถึงความตั้งใจจริงที่จะพัฒนาตนเองและพัฒนาประเทศในภูมิภาคให้เติบโตเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างมั่นคง มั่งคั่ง เสมอภาค และยั่งยืนร่วมกันในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

วรรณพงษ์ ดุรงคเวโรจน์. (2561, 27 ธันวาคม) เหลือมล้าแล้วยังไง? ความไม่เท่ากันส่งผลแค่ไหนกับคนในสังคม. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2565, จาก <https://thematter.co/thinkers/how-inequality-effects-people/67927>

วรรณพงษ์ ดุรงคเวโรจน์. (2564, 4 สิงหาคม) ความเหลื่อมล้ำโลก (Global Inequality) และการเปลี่ยนแปลงหลังโควิด. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2565, จาก <https://www.the101.world/global-inequality-covid/>

Asian Development Bank. (2022, November) Asian Development Bank and Thailand: Fact Sheet. Retrieved March 19, 2022, from <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/27802/tha-2020.pdf>

Asian Development Bank. (2022) ADF: Overview. Retrieved March 19, 2022, from <https://www.adb.org/what-we-do/funds/adf/overview>

Asian Infrastructure Investment Bank. (2022 March 24) AIIB Offers New Facility to Reduce Cost of Infrastructure Loans. Retrieved March 18, 2022, from <https://www.aiib.org/en/news-events/news/2022/AIIB-Offers-New-Facility-to-Reduce-Cost-of-Infrastructure-Loans.html>

International Development Association. (2022) What We Do. Retrieved March 20, 2022, from <https://ida.worldbank.org/en/about/what-we-do>

International Development Association. (2022) How Does IDA Work. Retrieved March 20, 2022, from <https://ida.worldbank.org/en/about/how-does-ida-work>

United Nations. (2022) Goal 10: Reduce inequality within and among countries. Retrieved March 19, 2022, from <https://www.un.org/sustainabledevelopment/inequality/>

WILL KENTON. (2021, April 25) Multilateral Development Bank (MDB). Retrieved March 19, 2022, from https://www.investopedia.com/terms/m/multilateral_development_bank.asp

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก สุทธิเป็นศูนย์ (Net-Zero Emissions): มุมมองของอาเซียนและบทบาทของ ธนาคารเพื่อการพัฒนาภูมิภาค

บทความโดย

อภิญา เจนธัญญารักษ์

ภณิดา ปรัชญกุล

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

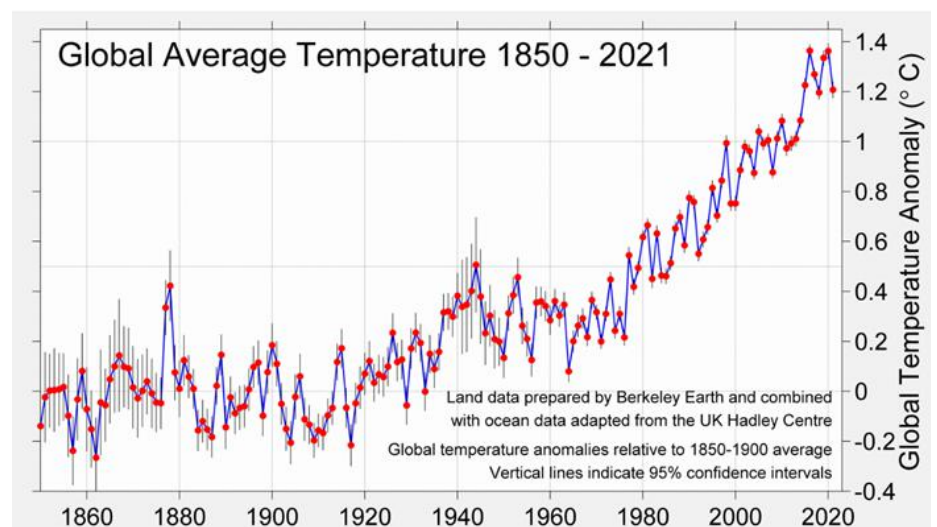
ปัจจุบันความแปรปรวนและการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักของการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติที่มีความถี่มากขึ้นและมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้นกลายเป็นปัญหาใหญ่ของโลก ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศคือการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยเฉพาะก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) ซึ่งการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เข้าไปในชั้นบรรยากาศในปริมาณที่เกินกว่าระบบนิเวศตามธรรมชาติจะดูดซับได้ส่งผลให้อุณหภูมิเฉลี่ยโลกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สาเหตุหลักของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากที่สุดมาจากการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล ถ่านหิน และเชื้อเพลิงในภาคพลังงานและภาคคมนาคม คิดเป็นร้อยละ 70 – 80 ของการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ทั้งหมด รองลงมาเป็นภาคเกษตรกรรม และการใช้ประโยชน์จากที่ดิน ร้อยละ 15 – 20 และผลพลอยได้จากกระบวนการอุตสาหกรรม

อาทิ อุตสาหกรรมซีเมนต์หรือ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี รวมทั้งการย่อยสลายของขยะอีกประมาณ ร้อยละ 5 – 10

ภาพรวมของทั้งโลก

การปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้เพิ่มความเข้มข้นของก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศของโลกทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและอุณหภูมิโลกมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากรูปที่ 1 จะเห็นได้ว่าก่อนปี 2473 อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกเพิ่มขึ้นในระดับต่ำกว่า 0

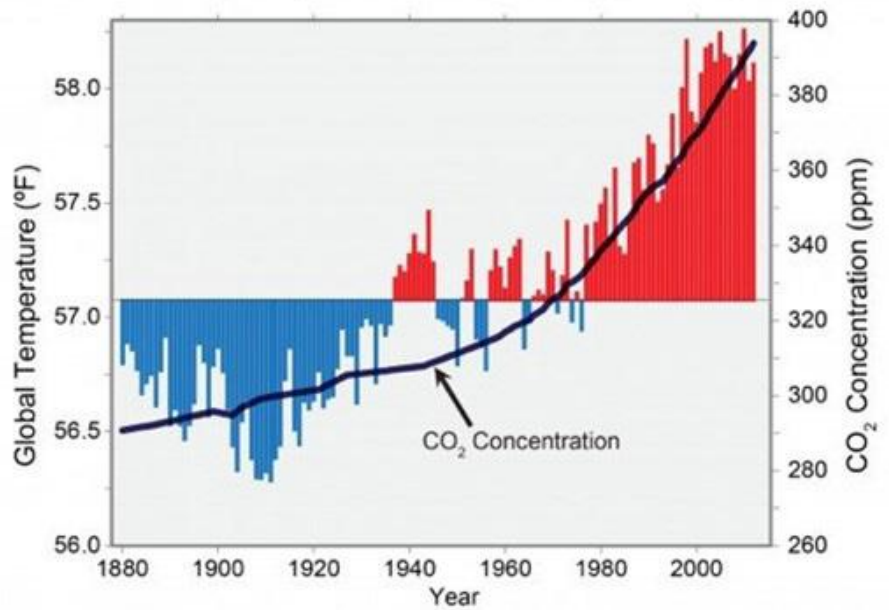
องศาเซลเซียส แต่หลังจากนั้นเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยเพิ่มสูงถึง 1.4 องศาเซลเซียสในปี 2563 จึงนำไปสู่ผลกระทบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการละลายของน้ำแข็งขั้วโลก การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเล ภัยแล้ง ปริมาณน้ำฝนมากกว่าปกติ อุทกภัย สภาพภูมิอากาศแปรปรวน และจากรูปที่ 2 จะเห็นได้ว่าอุณหภูมิโลกที่เพิ่มขึ้นนั้นเป็นไปตามความเข้มข้นของคาร์บอนไดออกไซด์ในชั้นบรรยากาศ

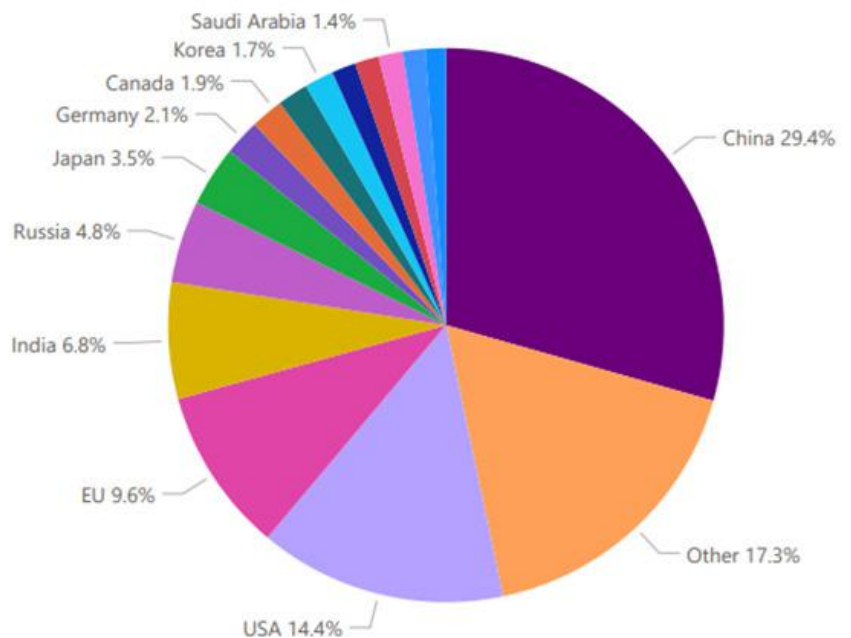
รูปที่ 1 : ค่าเฉลี่ยของอุณหภูมิโลก
ที่มา : Berkeley Earth (2022)

ผลสำรวจจาก World Resource Institute (2021) จากรูปที่ 3 พบว่า สาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นประเทศที่ปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์มากเป็นอันดับ 1 ของโลก คิดเป็นร้อยละ 29.4 ของทั้งโลก รองลงมาคือสหรัฐอเมริกา คิดเป็นร้อยละ 14.4 ของทั้งโลก สหภาพยุโรปคิดเป็นร้อยละ 9.6 และประเทศที่มีการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จำนวนมากอื่น ๆ เช่น สาธารณรัฐอินเดีย สหพันธรัฐรัสเซีย ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น จึงเห็นได้ว่า ปัญหาการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในภูมิภาคเอเชียและเอเชีย-แปซิฟิก เป็นส่วนสำคัญที่นำไปสู่ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น

Global Temperature and Carbon Dioxide

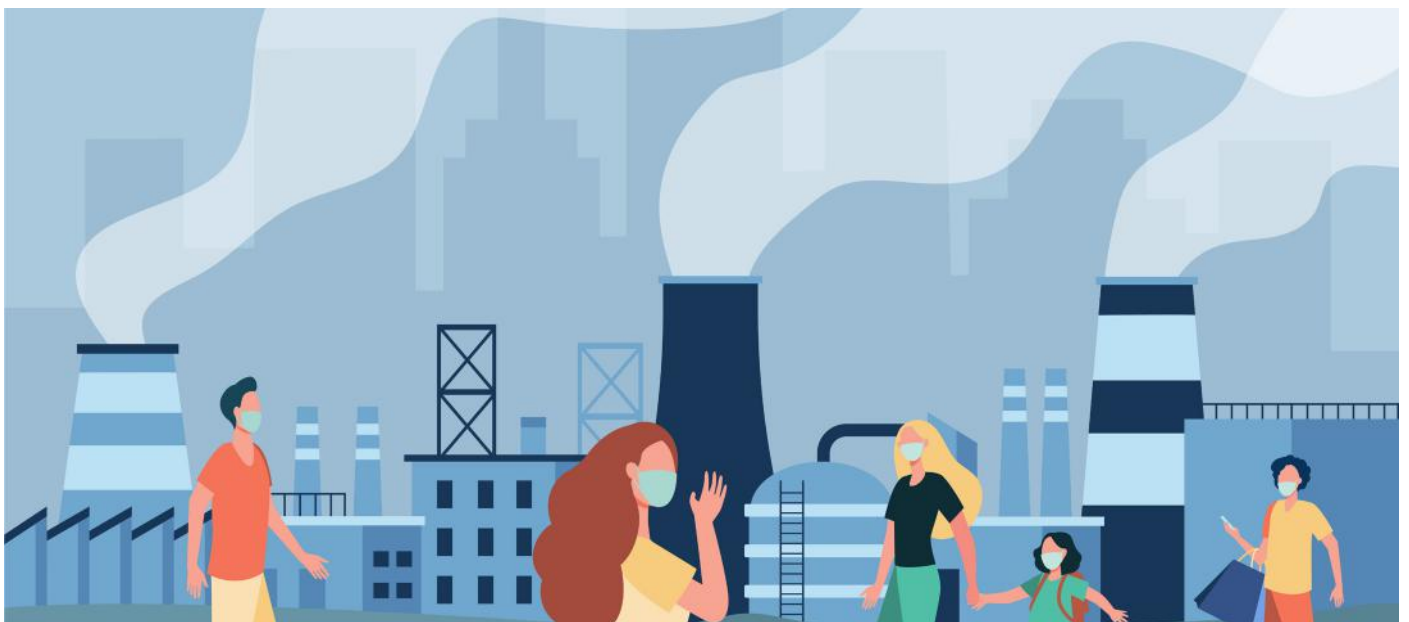
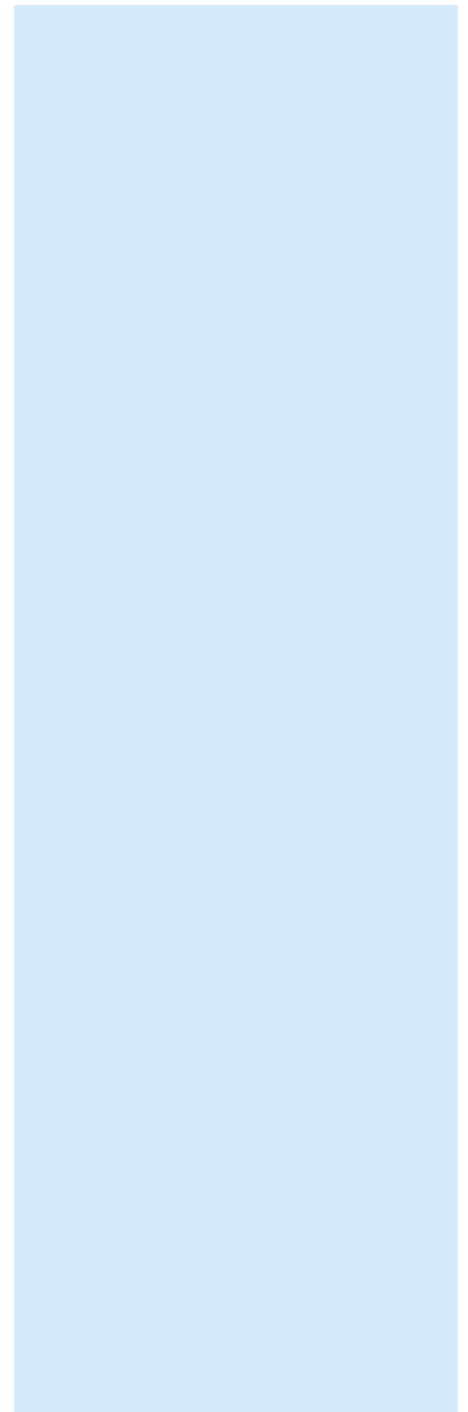
รูปที่ 2 : ความสอดคล้องของอุณหภูมิโลกกับปริมาณคาร์บอนไดออกไซด์
ที่มา : U.S Global Change Research Program (2022)

รูปที่ 3 : การปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์แบ่งตามประเทศหลัก
ที่มา : U.S Global Change Research Program (2022)

ภาพรวมของภูมิภาคเอเชียและอาเซียน

จากปัญหาการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของภูมิภาคเอเชียและอาเซียน พบว่า ความท้าทายด้านพลังงานในภูมิภาคเอเชีย ได้แก่ (1) **การเข้าถึงพลังงาน** โดยภูมิภาคดังกล่าวไม่สามารถเข้าถึงพลังงานที่ทันสมัยและยังใช้พลังงานดั้งเดิม เช่น ถ่านหิน น้ำมัน ก๊าซ เป็นต้น ซึ่งนำไปสู่ปัญหามลภาวะเป็นพิษ (2) **ปัญหาการใช้พลังงานอย่างยั่งยืน** พบว่าภูมิภาคดังกล่าวมีปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติจากการใช้พลังงานที่มีการเผาผลาญเชื้อเพลิงฟอสซิลจำนวนมาก การใช้พลังงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ และการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในระดับสูง (3) **การขาดความมั่นคงทางพลังงาน** คือ ความจำเป็นในการพึ่งพาพลังงานและเชื้อเพลิงฟอสซิลจากตลาดภายนอก โดยต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านห่วงโซ่อุปทานและราคาพลังงานที่ผันผวน และ (4) **ปัญหาการเปลี่ยนผ่านสู่พลังงานสะอาด** ต้องมีมาตรการ อาทิ การเปลี่ยนผ่านเชื้อเพลิงฟอสซิลไปสู่เชื้อเพลิงคาร์บอนต่ำ การลงทุนในพลังงานไฟฟ้า การสร้างงานในภาคพลังงานสะอาด การดึงดูดเม็ดเงินการลงทุนเข้าสู่การลงทุนพลังงานที่สะอาดและยั่งยืน เป็นต้น ภูมิภาคเอเชียจึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนและความช่วยเหลือเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี ให้สามารถเข้าถึงแหล่งพลังงานที่มั่นคง เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีความยั่งยืน

การแก้ไขปัญหา การเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ

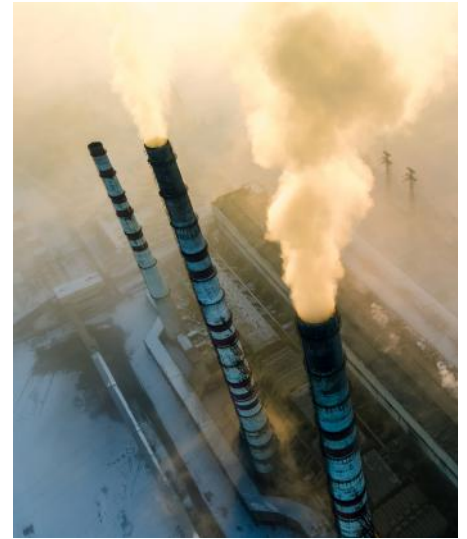
การแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกประเทศช่วยกันแก้ไข โดยประเทศต่าง ๆ ในโลกได้เริ่มจัดทำกรอบความร่วมมือในระยะแรกขึ้นในปี 2535 ได้แก่ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC) โดยกำหนดให้ประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นผู้นำร่องในการลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และส่งเสริมให้มีการสนับสนุนประเทศกำลังพัฒนาในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก รวมทั้งมีการจัดการประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Conference of Parties of United Nations Framework Climate Change Convention: COP) ต่อมาได้มีการจัดทำพิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol) ภายใต้กรอบ UNFCCC ในปี 2540 เป็นการกำหนดกลไกการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอันเป็นข้อผูกพันตามกฎหมายอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมสำหรับประเทศที่พัฒนาแล้ว จากนั้นได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดฮา (Doha Amendment) ในปี 2555 จนกระทั่งล่าสุดได้มีการจัดทำความตกลงปารีส (Paris Agreement) ในปี 2558 ที่จะมุ่งไปสู่การจำกัดอุณหภูมิโลกไม่ให้เกิน 1.5 องศาเซลเซียส และได้มีแนวคิด Net-Zero ซึ่งหมายถึง การไม่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกสู่ชั้นบรรยากาศเพิ่มขึ้น พร้อมกับมีวิธีการกำจัดก๊าซเรือนกระจกในปริมาณที่เทียบเท่ากับการปล่อยก๊าซดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันได้มีการตรวจพบระดับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สูงถึง 420 ส่วนในล้านส่วน (Parts Per Million: PPM) (ข้อมูลปี 2021) สูงสุดในรอบหลายล้านปี และหากยังคงเพิ่มสูงขึ้น จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั่วโลก รวมถึงประเทศ

สมาชิกอาเซียนจึงมีความตั้งใจที่จะไปสู่เป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

ทั้งนี้ เพื่อเป็นการดำเนินการตามข้อตกลงดังกล่าว ประเทศต่าง ๆ ได้มีการกำหนดแนวทางเพื่อจัดการปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหลากหลายวิธี โดยวิธีการที่เป็นที่นิยม คือ การค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงกิจกรรมที่สร้างก๊าซเรือนกระจกปริมาณมาก โดยเฉพาะในภาคพลังงานไปสู่กิจกรรมที่สร้างก๊าซเรือนกระจกน้อย หรือไม่มีเลย (Mitigation) เช่น การยกเลิกการใช้พลังงานจากถ่านหินหรือน้ำมัน มาสู่การพัฒนาพลังงานประเภทใหม่ พลังงานหมุนเวียน การเพิ่มประสิทธิภาพพลังงาน เป็นต้น และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Adaptation) เช่น การป้องกันภัยน้ำท่วม การรับมือกับภัยพิบัติ เป็นต้น

การจัดการปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นเรื่องยากที่จะดำเนินการให้เกิดผลสำเร็จ เนื่องจากต้องมีการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure Reform) จะต้อง

ใช้เงินลงทุนเป็นจำนวนมาก รวมทั้งต้องการความรู้และเทคโนโลยีในการเปลี่ยนผ่าน ซึ่งอาจไม่เป็นปัญหาสำหรับประเทศที่มีระดับการพัฒนาสูง และมีระดับเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง แต่สำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่ยังมีแหล่งเงินทุนไม่เพียงพอและไม่มีเทคโนโลยี การแก้ไขปัญหาก็เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจึงจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก ทั้งในด้านแหล่งเงินทุน และความช่วยเหลือทางวิชาการ รวมถึงเทคโนโลยี เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

บทบาทของธนาคารเพื่อการพัฒนาพหุภาคี (Multilateral Development Banks: MDBs) กับการแก้ปัญหาก็เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

การจัดการกับปัญหาก็เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต้องอาศัยเงินทุน องค์ความรู้ และเทคโนโลยี เพื่อปรับโครงสร้างพื้นฐานของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะด้านพลังงานและคมนาคม ซึ่งประเทศกำลังพัฒนามักมีทรัพยากรไม่เพียงพอ องค์การระหว่างประเทศ รวมถึงธนาคารเพื่อการพัฒนาพหุภาคี (Multilateral Development Banks: MDBs) จึงจำเป็นต้องเข้ามาสนับสนุนการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดย MDBs มีบทบาทในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในด้านการเป็นแหล่งเงินทุนที่มาพร้อมกับความช่วยเหลือทางวิชาการ

MDBs เป็นองค์การระหว่างประเทศจัดตั้งขึ้นโดยรัฐอธิปไตยจากประเทศต่าง ๆ ทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา ในฐานะผู้ถือหุ้น และร่วมกันกำหนดทิศทางงานดำเนินงานของ MDBs โดยมุ่งลงทุนในโครงการที่เป็นสินค้าสาธารณะ ซึ่งไม่เหมาะกับการลงทุนโดยภาคเอกชนหรือการลงทุนเชิงพาณิชย์ โดย MDBs มีข้อได้เปรียบในการมีแหล่งทุนต้นทุนต่ำในระยะยาว การเข้าถึงผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่หลากหลาย ความสามารถในการระดมทุนจากภาคเอกชน ประกอบกับกระบวนการคัดกรองการลงทุนที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืน ในการดำเนินงานที่ผ่านมา MDBs จึง

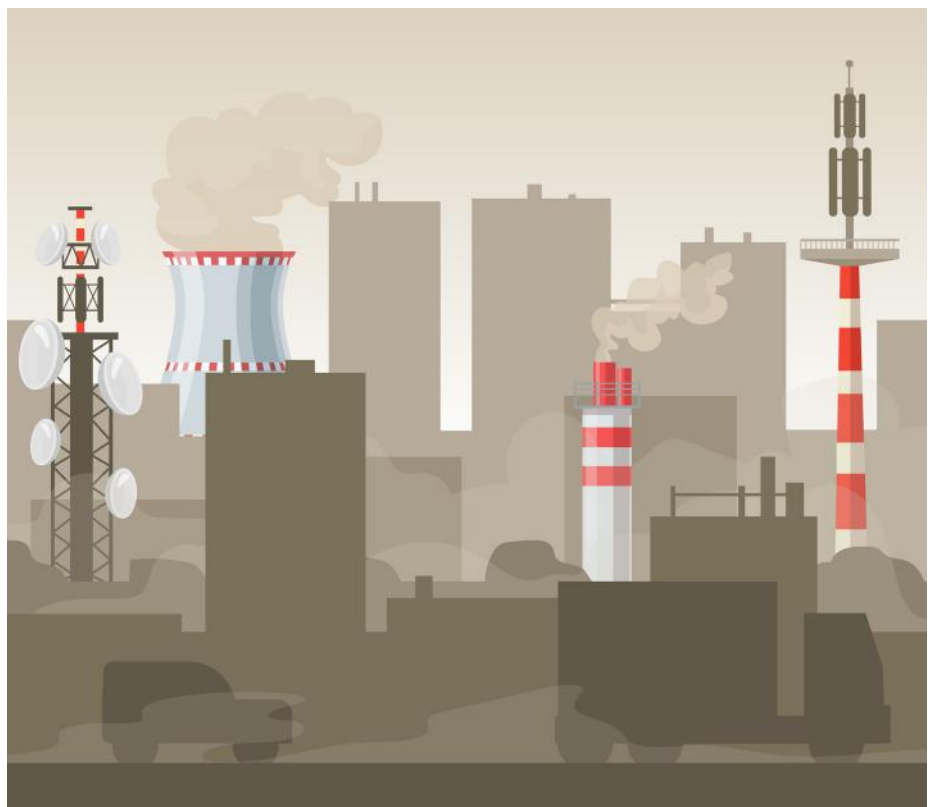
ให้ความช่วยเหลือ เช่น เงินกู้ (Loans) ความช่วยเหลือทางการเงินแบบมีเงื่อนไขผ่อนปรน (Concessional Lending) ความช่วยเหลือทางวิชาการ (Technical Assistance: TA) ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า (Grants) เป็นต้น โดยมุ่งส่งเสริมพัฒนาการทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนของประเทศสมาชิกผ่านการดำเนินโครงการในประเทศกำลังพัฒนา เช่น โครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เป็นต้น รวมทั้งยังมีส่วนช่วยออกแบบนโยบายแก่ภาครัฐให้บรรลุวาระการพัฒนาที่ยั่งยืนปี 2573 และสามารถจัดการประเด็นที่สำคัญทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ผู้ลี้ภัยและผู้อพยพ และปัญหา
โรคระบาด ตัวอย่างของ MDBs
เช่น กลุ่มธนาคารโลก (World
Bank Group: WBG) ธนาคาร
พัฒนาเอเชีย (Asian Development
Bank: ADB) ธนาคารเพื่อการ
ลงทุนของยุโรป (The European
Investment Bank: EIB) ธนาคาร
ยุโรปเพื่อการบูรณะและพัฒนา
(The European Bank for
Reconstruction and Development:
EBRD) ธนาคารเพื่อการพัฒนา
แอฟริกา (The African Development
Bank Group: AfDB) กลุ่มธนาคาร
อิสลามเพื่อการพัฒนา (Islamic
Development Bank Group:
IDBG) ธนาคารเพื่อการลงทุนใน
โครงสร้างพื้นฐานเอเชีย (Asian
Infrastructure Investment Bank:
AIIB) เป็นต้น

MDBs ได้ตระหนักถึงปัญหาของ
การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
จึงได้จัดทำกลยุทธ์และแผน
ปฏิบัติการด้านสภาพภูมิอากาศ
โดยตั้งแต่ปี 2558 ได้ประกาศ
เป้าหมายการดำเนินงานให้
สอดคล้องกับความตกลง
ปารีสและการบรรลุเป้าหมาย
การพัฒนาที่ยั่งยืนปี 2573
โดยมุ่งเน้นเป้าหมายขยาย
การให้ความช่วยเหลือทาง
การเงินสำหรับกิจกรรมที่

สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง
สภาพภูมิอากาศ ปัจจุบัน MDBs
หลายแห่งเน้นการลงทุนเพื่อ
การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
ให้เป็นแนวทางการดำเนินการหลัก
โดยมีการร่วมทุนระหว่าง MDBs
และสถาบันการเงินทั้งภาครัฐ
และภาคเอกชน เพื่อให้
ความช่วยเหลือประเทศกำลัง
พัฒนาในการลดการปล่อยก๊าซ
เรือนกระจกและป้องกันปัญหา
การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
รวมทั้งลงทุนในโครงสร้าง
พื้นฐานด้านการเปลี่ยนแปลง
สภาพภูมิอากาศ เช่น การเพิ่ม
ศักยภาพพลังงานหมุนเวียน
ระบบขนส่งกระแสไฟฟ้า
การรับมือกับวิกฤติด้านสภาพ
ภูมิอากาศ เป็นต้น นอกจากนี้

MDBs ยังสามารถเข้าถึงแหล่ง
เงินทุนโดยเฉพาะกองทุนด้าน
การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
ในระดับพหุภาคี เช่น Climate
Investment Fund และกองทุน
ภูมิอากาศสีเขียว (Green
Climate Fund: GCF) เป็นต้น
โดยนำเงินจากกองทุนเหล่านี้
ร่วมกับเงินทุนของตัวเองเพื่อใช้
ในงานด้านการเปลี่ยนแปลง
สภาพภูมิอากาศ (Climate
Finance) นอกจากนี้ MDBs
ยังให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ
โดยนำประสบการณ์และ
ความเชี่ยวชาญในการดำเนินการ
โครงการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา
การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
อีกด้วย

เป้าหมายของ MDBs ต่าง ๆ ในการให้ความช่วยเหลือด้าน Climate Finance

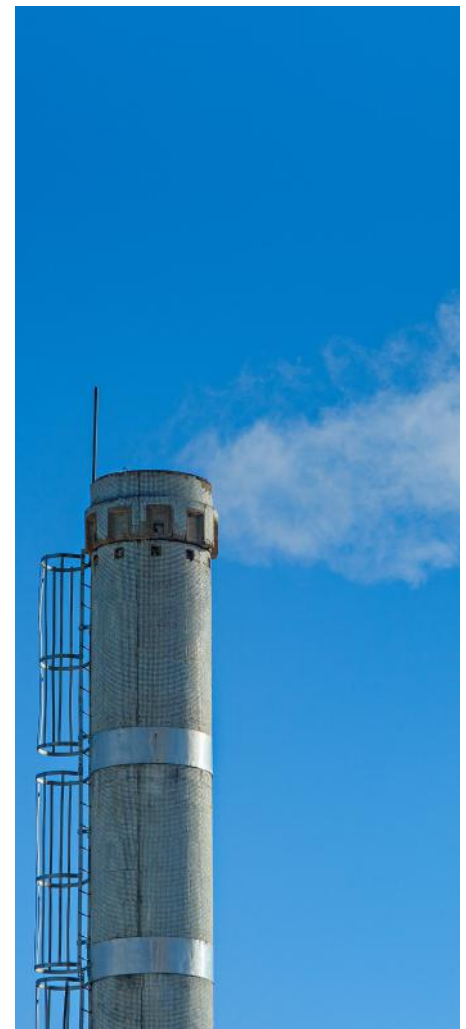
MDBs	เป้าหมายการให้ความช่วยเหลือด้าน Climate Finance
1. กลุ่มธนาคารโลก	ในปี 2564 กลุ่มธนาคารโลกมีมูลค่าการลงทุนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในประเทศกำลังพัฒนา คิดเป็นมูลค่า 26,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และได้ตั้งเป้าว่าในช่วงระหว่างปี 2564 – 2568 จะให้ความช่วยเหลือด้าน Climate Finance ร้อยละ 35 ของเงินลงทุนทั้งหมด
2. ธนาคารพัฒนาเอเชีย	ADB ยังได้ตั้งเป้าให้งานด้านสภาพภูมิอากาศมีส่วนอย่างน้อยร้อยละ 75 ของการดำเนินการทั้งหมด รวมทั้งให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้ได้ถึง 80,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ภายในปี 2573
3. ธนาคารเพื่อการลงทุนของยุโรป	ในปี 2564 ได้มีการลงทุนในโครงการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จำนวน 27,600 ล้านยูโร คิดเป็นร้อยละ 51 ของการลงทุนทั้งหมด และในช่วงปี 2564 – 2573 จะสนับสนุนการลงทุนในงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและด้านสิ่งแวดล้อมให้ได้จำนวน 1 ล้านล้านยูโร รวมทั้งจะเพิ่มสัดส่วนการลงทุนในการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและด้านสิ่งแวดล้อมให้ได้ร้อยละ 50 ภายในปี 2568
4. ธนาคารยุโรปเพื่อการบูรณะและพัฒนา	มุ่งเป็นผู้นำด้าน Climate Finance และธนาคารสีเขียวภายในปี 2568 และจะลงทุนในโครงการเพื่อสนับสนุนงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือผลลัพธ์ในด้านสิ่งแวดล้อมคิดเป็นร้อยละ 40 ของการลงทุนทั้งหมด
5. ธนาคารเพื่อการพัฒนาแอฟริกา	เพิ่มการลงทุนด้าน Climate Finance เป็น 3 เท่า คิดเป็นร้อยละ 40 ของการลงทุนทั้งหมด
6. กลุ่มธนาคารอิสลามเพื่อการพัฒนา	เพิ่มการลงทุนด้าน Climate Finance เป็น 2 เท่า และให้การอนุมัติเงินกู้คิดเป็นร้อยละ 30 ของทั้งหมด หรือคิดเป็นจำนวนเงินประมาณ 4,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี
7. ธนาคารเพื่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานเอเชีย	ประกาศเป้าหมายในการอนุมัติเงินลงทุนเพื่องานด้านเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้มีมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 50 ของเงินลงทุนทั้งหมด ภายในปี 2568 และดำเนินกิจกรรมทางการเงินให้สอดคล้องกับความตกลงปารีสภายในวันที่ 1 กรกฎาคม 2566 โดยภายในปี 2573 ยอดสะสมของการอนุมัติการเงินเพื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอยู่ที่ประมาณ 50,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ที่มา : ผู้เขียนรวบรวมจากเว็บไซต์ของ MDBs (2022)

สำหรับประเทศไทย เป็นสมาชิก MDBs ประกอบด้วย กลุ่มธนาคารโลก ADB และ AIIB โดย MDBs เหล่านี้มีตัวอย่างการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดังนี้

กลุ่มธนาคารโลก มุ่งเน้นไปที่ (1) การลดปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทั้งการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนและการลงทุนเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (2) การเงินเพื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

(Climate Finance) โดยจะเร่งระดมทุนภาคเอกชนเพื่อสนับสนุนปฏิบัติการด้านสภาพภูมิอากาศ และ (3) การปฏิบัติการด้านสภาพภูมิอากาศ โดยช่วยเหลือประเทศสมาชิกในการแก้ปัญหการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และบรรลุข้อตกลงปารีสและการมีส่วนร่วมที่ประเทศกำหนด (Nationally Determined Contributions: NDCs) รวมทั้งร่วมมือกับประเทศสมาชิกในการออกแบบและดำเนินการนโยบายด้านสภาพภูมิอากาศ

ตัวอย่างโครงการของกลุ่มธนาคารโลกที่ได้ดำเนินการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ประเทศ	ชื่อโครงการ	ประเภทโครงสร้างพื้นฐาน	รายละเอียดโครงการ	จำนวนเงิน (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)
สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ	โครงการยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพเครือข่ายการขนส่งพลังงานในภูมิภาคตะวันออก	พลังงาน	เพิ่มศักยภาพในการขนส่งเครือข่ายพลังงานไฟฟ้าที่พึ่งพาได้	450.64
สาธารณรัฐตุรกี	โครงการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติในโรงเรียน	การปรับตัวและการรับมือ	เพิ่มความปลอดภัยให้กับบุคลากรการศึกษาที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงต่อแผ่นดินไหวสูง	300
สาธารณรัฐฟิลิปปินส์	โครงการพัฒนาชนบทในสาธารณรัฐฟิลิปปินส์	ภาคการเกษตร	เพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในชนบทและยกระดับการผลิตพืชสวนและการประมง	849.82
สาธารณรัฐประชาชนจีน	โครงการพัฒนาการคมนาคมแบบบูรณาการในอุซัน	การคมนาคม	พัฒนาการสัญจรทางคมนาคม (ความปลอดภัยทางถนน ระบบขนส่งสาธารณะ ระบบคมนาคมอัจฉริยะ)	120
ราชอาณาจักรบรูไน	โครงการพลังงานแสงอาทิตย์	พลังงาน	ติดตั้งและพัฒนาศักยภาพการผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์	400
สาธารณรัฐอินเดีย	การพัฒนาการจัดการน้ำบาดาล	พลังงาน	พัฒนาการจัดการแหล่งน้ำบาดาล	450

ที่มา : The World Bank Group (2022)

ADB มีการสนับสนุนการเงินด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 8 ด้าน ได้แก่ (1) การลงทุนในการเปลี่ยนผ่านไปสู่พลังงานสะอาดและการเข้าถึงพลังงาน รวมทั้งการพัฒนาพลังงานหมุนเวียน (2) ด้าน Climate Finance โดยให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประเทศสมาชิกที่กำลังพัฒนาถึง 100,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตั้งแต่ปี 2562 – 2573 (3) การสนับสนุนเมืองสีเขียวที่นำอยู่ผ่านการให้ความช่วยเหลือทางการเงินในการจัดหา น้ำ จัดการขยะ การคมนาคมที่สะอาด การวาง

ผังเมือง และโครงการพลังงานที่สะอาด (4) การบูรณาการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดยลงทุนเพื่อช่วยประเทศสมาชิกรับมือกับภัยพิบัติ เช่น การควบคุม น้ำท่วม การบริหารจัดการน้ำ เป็นต้น (5) การสนับสนุนการบริหารที่ดินและการอนุรักษ์ป่าไม้ที่ยั่งยืน (6) การตอบสนอง การฟื้นฟู และการบูรณะ ภายหลังภัยพิบัติ (7) การพัฒนา ด้านการฟื้นฟู สนับสนุน การลงทุนเพื่อการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยการลงทุนในการจัดหา น้ำประปา ความสะอาด ระบบ

ชลประทาน การควบคุม น้ำท่วม โครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมและพลังงาน รวมทั้ง ลงทุนในภาคสาธารณสุขและการศึกษา และ (8) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของนโยบาย

ตัวอย่างโครงการของ ADB ที่ได้ดำเนินการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ประเทศ	ชื่อโครงการ	ประเภทโครงสร้างพื้นฐาน	รายละเอียดโครงการ	จำนวนเงิน (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)
สาธารณรัฐอุซเบกิสถาน	โครงการการพัฒนาพลังงานน้ำและสนับสนุนความยั่งยืน	พลังงานสะอาด	เสริมสร้างการผลิตพลังงานหมุนเวียนและการใช้พลังงานผสมผสาน รวมทั้งสร้างโรงงานผลิตกระแสไฟฟ้าจากน้ำ	1,000
ระดับภูมิภาค	เตรียมความพร้อมแก่ประเทศกำลังพัฒนาในการยกระดับการเงินเพื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	การเงินเพื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	ให้ความช่วยเหลือในการสร้างศักยภาพของประเทศกำลังพัฒนาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อยกระดับการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	238
ระดับภูมิภาคแปซิฟิก	สนับสนุนการลงทุนเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	การปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	ยกระดับการลงทุนในการปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศรวมทั้งลงทุนโครงสร้างพื้นฐานในโครงการด้านพลังงานหมุนเวียน	1,000
เอเชียกลางและเอเชียตะวันตก	เศรษฐกิจด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในภูมิภาคเอเชียกลางและเอเชียตะวันตก	การปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	มีวัตถุประสงค์เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและผลกระทบด้านลบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในภูมิภาคเอเชียกลางและเอเชียตะวันตก	1,250

ที่มา : ADB (2022)

AIB มีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสภาพภูมิอากาศ 3 ประเภท ได้แก่ (1) โครงสร้างพื้นฐานเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มีวัตถุประสงค์เพื่อลดความเสี่ยงและความเปราะบางจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (2) โครงสร้างพื้นฐาน

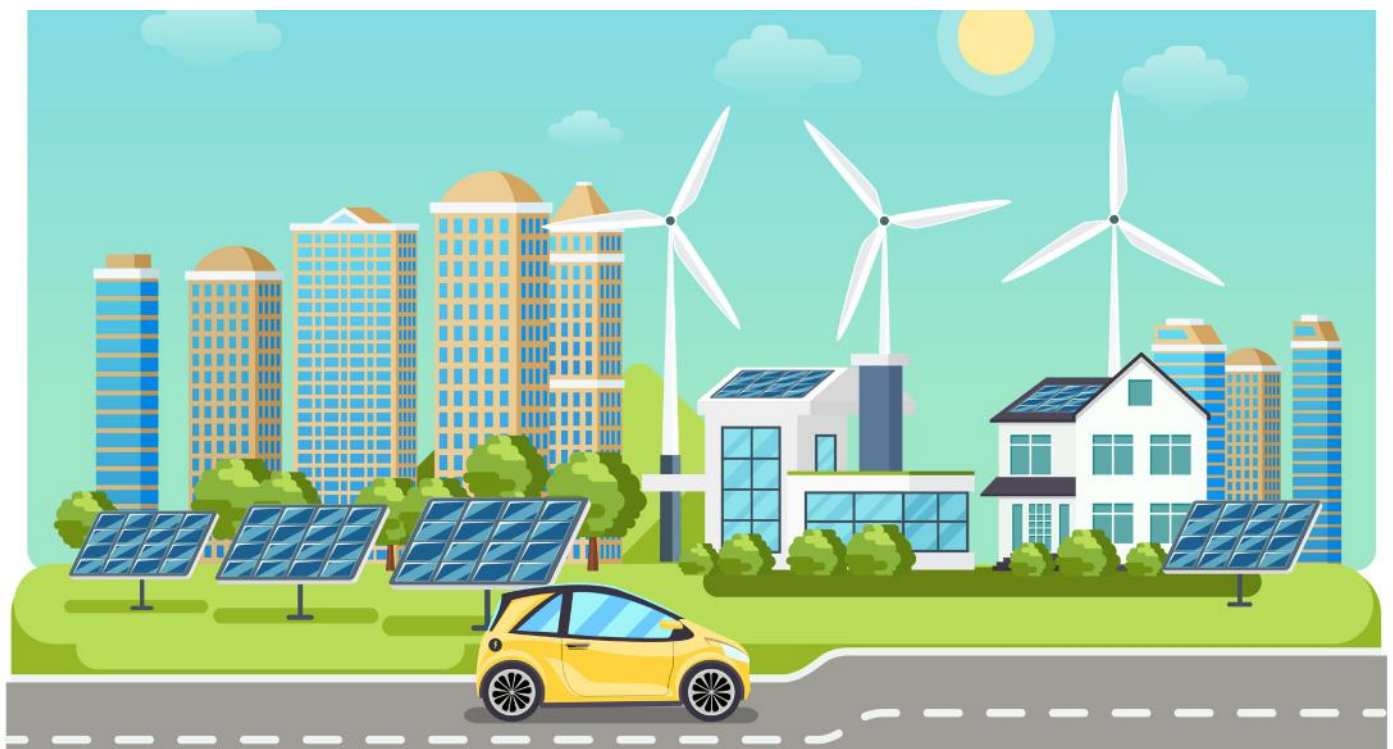
เพื่อระดมทุนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มเงินลงทุนและทุนหมุนเวียน เพื่อให้ความช่วยเหลือประเทศต่าง ๆ ในการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยการลงทุนในเทคโนโลยี และนวัตกรรมสมัยใหม่ และ

(3) โครงสร้างพื้นฐานที่มีคาร์บอนต่ำ มีวัตถุประสงค์เพื่อลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตัวอย่างโครงการได้รับการอนุมัติของ AIB ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

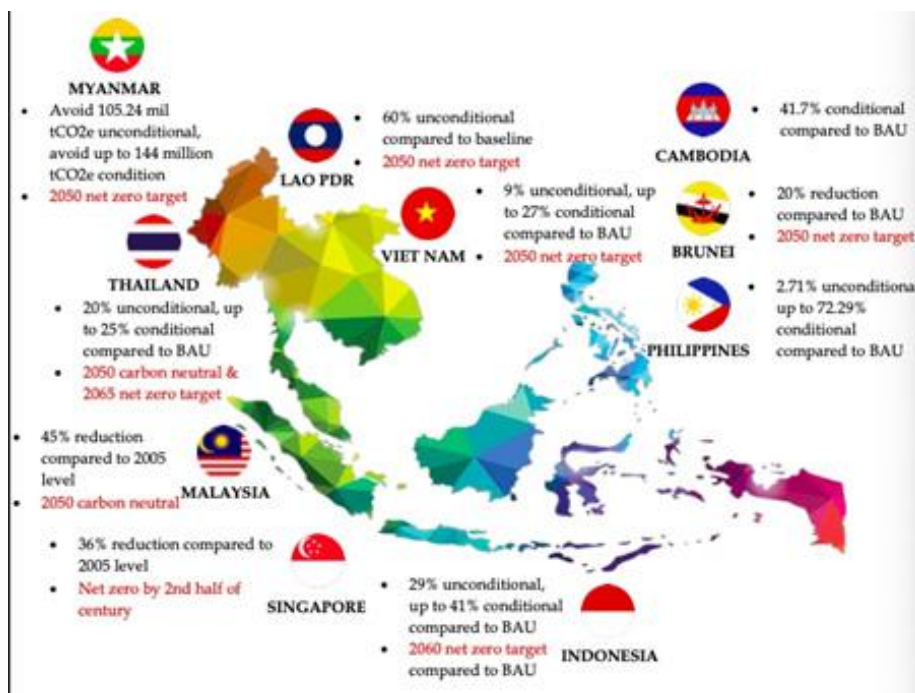
ที่มา : AIB (2022)

ประเทศ	ชื่อโครงการ	ประเภทโครงสร้างพื้นฐาน	รายละเอียดโครงการ	จำนวนเงิน (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)
สาธารณรัฐชิลี	โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชนบท	รับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	ลงทุนร่วมกับธนาคารโลกในด้านเข้าถึงน้ำดื่ม ระบบชลประทาน การเกษตร รวมทั้งฟื้นฟูถนน ทางเท้า สะพาน การเข้าถึงไฟฟ้า และการพัฒนาประสิทธิภาพพลังงาน	82
สาธารณรัฐฟิลิปปินส์	โครงการรับมือและปรับตัวต่อน้ำท่วม	รับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	ลงทุนร่วมกับธนาคารพัฒนาเอเชีย เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วมและป้องกันน้ำท่วม	100
หลายประเทศ	กองทุนพลังงานหมุนเวียนในตลาดเกิดใหม่	ระดมทุนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	ระดมทุนภาคเอกชนและสนับสนุนการเติบโตของพลังงานหมุนเวียนของประเทศสมาชิกภูมิภาคของ AIB	100
หลายประเทศ	พันธมิตรสภาพภูมิอากาศเอเชีย	ระดมทุนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	พัฒนาตลาดพันธบัตรสภาพภูมิอากาศผ่านการจัดตั้งพอร์ตการลงทุนกับทรัพยากรที่ได้กำหนดไว้	100
สาธารณรัฐตุรกี	โครงการขยายส่งไฟฟ้าใต้ดินสาย Nartidere S-8: 4	ลงทุนในคาร์บอนต่ำ	เป็นโครงการขยายการสร้างเส้นทางรถไฟใต้ดิน ซึ่งเป็นอีกทางเลือกสำหรับการคมนาคมที่เป็นพลังงานสะอาด	56
สาธารณรัฐอาหรับอียิปต์	โครงการผลิตพลังงานแสงอาทิตย์ระยะที่ 2	ลงทุนในคาร์บอนต่ำ	สร้างโรงงานผลิตพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อรองรับความต้องการใช้พลังงานและลดการพึ่งพาก๊าซและเชื้อเพลิง	210

เป้าหมายลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ของประเทศสมาชิกอาเซียน และความร่วมมือจาก MDBs ในบางประเทศสมาชิกอาเซียน (ช่วงเปลี่ยนผ่าน)

ในปัจจุบันประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ ยังคงมีปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจในสาขาการใช้ประโยชน์ที่ดิน การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการป่าไม้ (Land Use, Land-Use Change and Forestry: LULUCF) รวมถึงการเผาไหม้ของเชื้อเพลิงฟอสซิล (Fossil Fuel Combustion) ทั้งนี้ แต่ละประเทศในอาเซียนต่างได้ตั้งเป้าหมายในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และเป้าหมาย Net-Zero (รูปที่ 4) และดำเนินนโยบายเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ทั้งที่ได้รับความร่วมมือจาก MDBs และการดำเนินมาตรการด้านการเงินการคลังที่เกี่ยวข้อง

รูปที่ 4 : เป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและเป้าหมาย Net-Zero ของประเทศสมาชิกอาเซียน
ที่มา: ASEAN Working Committee on Capital Market Development (WC-CMD)

บรูไนดารุสซาลาม

บรูไนดารุสซาลามมีเป้าหมายลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลงร้อยละ 20 ภายในปี ค.ศ. 2030 และมีเป้าหมาย Net-Zero ภายในปี ค.ศ. 2050 โดยจะเน้นด้านการเพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียน (Renewable Energy) เป็นอย่างน้อยร้อยละ 30 ของกำลังการผลิตพลังงานต่าง ๆ รวมทั้งลดก๊าซเรือนกระจกให้ได้อย่างน้อยร้อยละ 10 โดยการบริหารจัดการด้านอุปทานและอุปสงค์ของปริมาณการใช้ไฟฟ้าให้ได้ภายในปี ค.ศ. 2035 โดยการดำเนินงานของบรูไนอยู่ภายใต้แผนแม่บท Economic Blueprint for Wawasan Brunei 2035 ซึ่งจะเน้นการดำเนินการลงทุนในอุตสาหกรรมและกิจกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น เทคโนโลยีที่เพิ่มประสิทธิภาพด้านพลังงาน การใช้พลังงานทดแทน การใช้การคมนาคมขนส่งโดยสารสาธารณะที่ยั่งยืน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังได้มีแผนการพัฒนาอุตสาหกรรมในสาขาที่ไม่ใช่ธุรกิจน้ำมันและเชื้อเพลิง (Non-oil-and-gas Sector) โดยเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับ 5 อุตสาหกรรมหลัก ได้แก่ อุตสาหกรรมปลายสายของน้ำมันและเชื้อเพลิง (Downstream Oil and Gas) อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมเทคโนโลยีและสารสนเทศ และอุตสาหกรรมบริการ

กัมพูชา

กัมพูชามีเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกลงร้อยละ 41.7 ภายในปี ค.ศ. 2030 โดยเน้นการประหยัดพลังงาน การลดมลพิษ การลดสารเคมี และการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตในภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมน้ำยางสดและไม้ยางพารา (Latex and Rubber Timber) รวมไปถึงการลดก๊าซเรือนกระจกโดยการใช้ไฟฟ้าบนท้องถนนแบบระบบอนกริด (Grid Street Lighting) ในพื้นที่ชนบทและพื้นที่ห่างไกล ซึ่งมีเป้าหมายว่าภายในปี ค.ศ. 2030 ร้อยละ 95 ของหมู่บ้านต่าง ๆ ในกัมพูชาจะเชื่อมต่อกับโครงข่ายไฟฟ้าแห่งชาติ (National Grid) และอีกร้อยละ 5 จะเชื่อมต่อกับระบบไฟฟ้าอื่นที่มีคุณภาพเทียบเท่ากับ National Grid

นอกจากนี้ กัมพูชาได้การดำเนินงานภายใต้กองทุนการเงินสีเขียวของอาเซียน (ASEAN Catalytic Green Finance: ACGF) ซึ่งเป็นกองทุนเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานสีเขียวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นกลไกทางการเงินถาวรของกองทุนเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานใน

อินโดนีเซีย

ภูมิภาคอาเซียน (ASEAN Infrastructure Fund: AIF) ซึ่ง ACGF ได้พัฒนามาจากโครงการการเงินกู้เพื่อโครงการด้านสิ่งแวดล้อมและเงินกู้เพื่อช่วยเหลือประเทศที่มีรายได้น้อยเพื่อการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Green and Inclusive Infrastructure Window: GIW) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนด้านการเตรียมความพร้อมและการจัดหาทุนสำหรับโครงการโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งเสริมความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิอากาศ โดยในส่วนของกัมพูชา เมื่อปี ค.ศ. 2019 ACGF ได้ให้ความช่วยเหลือในด้านการพัฒนาโครงการสวนพลังงานแสงอาทิตย์ของกัมพูชา (Cambodia National Solar Park Project) ซึ่งส่งผลให้กัมพูชาเป็นประเทศที่มีอัตราค่าไฟฟ้าที่ใช้แผงโซลาร์เซลล์ (Tariff for Grid-Connected Solar Photovoltaic) ต่ำที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

อินโดนีเซียมีเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกลงร้อยละ 29 ภายในปี ค.ศ. 2030 และมีเป้าหมายการมุ่งไปสู่ Net-Zero ภายในปี ค.ศ. 2060 ซึ่งเน้นการเพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียนเป็นร้อยละ 22.4 ภายในปี ค.ศ. 2026 เช่น การใช้พลังงานน้ำ (Hydro/Mini-Hydro Power Plants) และการใช้พลังงานความร้อนใต้พิภพ (Geothermal Power Plants) เป็นต้น พร้อมทั้งเพิ่มการใช้การคมนาคมขนส่งสาธารณะ โดยตั้งเป้าหมายให้มีจำนวนผู้โดยสารสาธารณะที่ร้อยละ 60 ของการขนส่งผู้โดยสารทั้งหมดภายในปี ค.ศ. 2029 เป็นต้น

ทั้งนี้ สำหรับการดำเนินการทางด้านการเงินและการคลังที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม อินโดนีเซียได้ออกพันธบัตรเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sovereign ASEAN-aligned SDG Bond) และพันธบัตรเพื่อการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Bond) เพื่อจัดทำโครงการที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development

Goals: SDGs) และเพื่อดำเนินโครงการที่ใช้พลังงานหมุนเวียนและโครงการด้านคมนาคมที่ลดปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ตามลำดับ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว)

สปป. ลาว มีเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกลงร้อยละ 60 ภายในปี ค.ศ. 2030 และมีเป้าหมาย Net-Zero ภายในปี ค.ศ. 2050 โดยสำหรับด้านพลังงาน สปป. ลาว ได้ตั้งเป้าหมายการใช้พลังงานน้ำในประเทศที่ 13 กิกะวัตต์ (Gigawatt: GW) ภายในปี ค.ศ. 2030 และมีเป้าหมายบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลให้ได้วันละ 500 ตัน

สำหรับในด้านการดำเนินงานที่ผ่านมา สปป. ลาว ร่วมกับโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) และการส่งเสริมจาก GCF ซึ่งเป็นกลไกทางการเงินภายใต้กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (UNFCCC) ได้จัดทำแผนที่จะลดการเกิดอุทกภัยที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ซึ่งคาดว่าแผนดังกล่าว เมื่อดำเนินการแล้วเสร็จจะเป็นประโยชน์ต่อประชากรราว 74,600 คน และสามารถที่จะฟื้นฟูพื้นที่ได้กว่า 2.4 เอเคอร์

มาเลเซีย

มาเลเซียมีเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกลงร้อยละ 45 ภายในปี ค.ศ. 2030 โดยมีเป้าหมายให้มีสิ่งปลูกสร้างที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จำนวน 550 ตึก ภายในปี ค.ศ. 2020 และเพิ่มจำนวนเป็น 1,750 ตึกที่ได้รับมาตรฐานภายในปี ค.ศ. 2030 และสำหรับด้านพลังงาน มาเลเซียมีเป้าหมายสัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียนที่ร้อยละ 31 ภายในปี ค.ศ. 2025 พร้อมทั้งเพิ่มปริมาณการใช้การคมนาคมขนส่งสาธารณะในเขตเมืองให้ได้ร้อยละ 40 ภายในปี ค.ศ. 2030

ที่ผ่านมา มาเลเซียได้ดำเนินการออกพันธบัตร Sovereign ASEAN Sustainability Sukuk เป็นจำนวน 800 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ระยะเวลา 10 ปี และจำนวน 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ระยะเวลา

30 ปี เพื่อสนับสนุนโครงการที่เป็นมิตรต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงสอดคล้องกับเป้าหมาย SDGs ซึ่งคาดว่าจะเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยทำให้มาเลเซียสามารถบรรลุเป้าหมายตามข้อตกลงปารีสได้

เมียนมา

เมียนมามีเป้าหมายในการลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์แบบไม่มีเงื่อนไขภายในปี ค.ศ. 2030 โดยตั้งเป้าหมายที่จะลดการปล่อยก๊าซดังกล่าวลงปริมาณ 105.24 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า (Tons of Carbon Dioxide Equivalence: tCO₂e) และได้ตั้งเป้าหมาย Net-Zero ภายในปี ค.ศ. 2050 โดยจะเน้นการยกระดับโครงสร้างพื้นฐานด้านเกษตรกรรมให้มีความต้านทาน (Resilient) ต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศมากขึ้น และสำหรับด้านพลังงาน เมียนมาจะเพิ่มสัดส่วนของการผลิตไฟฟ้าโดยการใช้พลังงานน้ำ และเพิ่มการเข้าถึงแหล่งพลังงานสะอาดสำหรับการใช้ไฟฟ้าในชุมชนและครัวเรือน ในด้านการดำเนินงานที่ผ่านมา เมียนมาได้รับความ

ช่วยเหลือจาก GCF เช่นเดียวกับ สปป. ลาว อย่างไรก็ตาม การช่วยเหลือดังกล่าวยังเป็นเพียงในแง่ของการให้คำปรึกษา และการดำเนินงานด้านเทคนิค เท่านั้น

ฟิลิปปินส์

ฟิลิปปินส์ตั้งเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกลงร้อยละ 2.71 ในปีภายในปี ค.ศ. 2030 โดยจะเพิ่มปริมาณการใช้พลังงานความร้อนใต้พิภพ (Geothermal Capacity) พลังงานน้ำ (Hydro-power Capacity) รวมถึงการใช้พลังงานลมที่ 2,345 เมกะวัตต์ (Megawatt: MW) และพัฒนาพลังงานน้ำจากมหาสมุทร (Ocean Energy) ภายในปี ค.ศ. 2025 นอกจากนี้ ฟิลิปปินส์ยังมีแผนที่จะสร้างถนนและระบบรางเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มปริมาณการใช้การคมนาคมขนส่งสาธารณะให้มากยิ่งขึ้น

ในด้านการดำเนินงานเพื่อไปสู่เป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ฟิลิปปินส์ได้ออกพันธบัตร ASEAN Green Bond เพื่อส่งเสริมการสร้างโรงงานพลังงานความร้อนใต้พิภพที่มีกำลังการผลิตประมาณ 700 MW นอกจากนี้ ในปี ค.ศ. 2020 ฟิลิปปินส์ได้รับความช่วยเหลือจาก ACGF สำหรับโครงการโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่ง เพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ที่มีการจราจรหนาแน่นในกรุงมะนิลาและลดปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ด้วย

สิงคโปร์

สิงคโปร์มีเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกจากร้อยละ 36 ภายในปี ค.ศ. 2030 และมีเป้าหมาย Net-Zero ภายในครึ่งหลังของศตวรรษ โดยเน้นการสร้างสิ่งปลูกสร้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการเพิ่มการใช้พลังงานแสงอาทิตย์เป็น 1.5 กิกะวัตต์ (peak) (Gigawatt-peak: GWp) ภายในปี ค.ศ. 2025 และอย่างน้อยที่ 2 GWp ภายในปี ค.ศ. 2030 นอกจากนี้ สิงคโปร์มีเป้าหมายที่จะเพิ่มการคมนาคมขนส่งระบบรางเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 10 ภายในปี ค.ศ. 2040 สำหรับการดำเนินงานที่ผ่านมา สิงคโปร์ได้ออกพันธบัตร Green Bonds เพื่อสนับสนุนโครงการบริหารจัดการขยะ (Tuas Nexus Integrated Waste Management Facility) นอกจากนี้ สิงคโปร์ได้ออกพันธบัตร Sustainability-Linked Bond (SLB) ในปี ค.ศ. 2021 ซึ่งถือเป็น SLB แรกที่ออกโดยบริษัทเอกชนในภูมิภาคอาเซียน โดย SLB ดังกล่าวได้มุ่งเน้นโครงการที่นำไปสู่การลดปริมาณก๊าซเรือนกระจกเป็นสิ่งสำคัญ

เวียดนาม

เวียดนามมีเป้าหมายลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากร้อยละ 9 ภายในปี ค.ศ. 2030 โดยเน้นการดำเนินงานด้านสิ่งปลูกสร้างที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและการลดปริมาณการใช้พลังงานถ่านหินจากร้อยละ 34 ในปี 2020 เป็นร้อยละ 27 ภายในปี ค.ศ. 2030 และ การใช้พลังงานแสงอาทิตย์ให้มากยิ่งขึ้นที่ 17 GW ในปี ค.ศ. 2020 - 2025 และที่ 19 - 20 GW ในปี ค.ศ. 2030

สำหรับการดำเนินงานที่ผ่านมา เวียดนามได้รับความช่วยเหลือจากธนาคารโลกและ GCF เป็นจำนวน 86.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อลงทุนในการเพิ่มประสิทธิภาพด้านพลังงานในเวียดนาม นอกจากนี้ เวียดนามได้ออกพันธบัตร Green Bond ในปี ค.ศ. 2016 เพื่อใช้ในโครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ

ไทย

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมในวงกว้างจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเป็น 1 ใน 10 ประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศสูงที่สุดในช่วงปี 2542 – 2561 ซึ่งสะท้อนในดัชนีความเสี่ยงด้านสภาพอากาศ (Climate Risk Index) ที่จัดทำโดยองค์กร GermanWatch เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศไทยเป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่ได้รับผลกระทบทั้งจากอุณหภูมิต่ำที่เพิ่มขึ้น อุทกภัย ภัยแล้ง วัตภัย และการกัดเซาะชายฝั่งที่มีความถี่และความรุนแรงมากขึ้น นอกจากนี้ ผลสำรวจดังกล่าวยังพบอีกด้วยว่า ความพยายามแก้ไขปัญหการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทยยังอยู่ในระดับไม่สูงมาก โดยอยู่ที่อันดับ 26 ของโลกจากการจัดอันดับ 60 ประเทศทั่วโลก ทั้งนี้ จากข้อมูลของสำนักนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน ในปี 2564 พบว่าภาคพลังงานและภาคขนส่งเป็นภาคที่มีการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์มากที่สุดคิดเป็น

ร้อยละ 36 และ 28 ของจำนวนการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ทั้งหมด ตามลำดับ สำหรับการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ผ่านมามีประเทศไทยได้เข้าร่วม UNFCCC (พ.ศ. 2537) พิธีสารเกียวโต (พ.ศ.2545) การแก้ไขเพิ่มเติมโดฮา (พ.ศ. 2558) และความตกลงปารีส (พ.ศ.2559) และล่าสุดเมื่อปี 2564 ในการประชุม COP 26 ประเทศไทยได้ประกาศเป้าหมายความเป็นกลางทางคาร์บอน (Carbon Neutrality) ภายในปี 2593 (ค.ศ. 2050) และเป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero Greenhouse Gas Emission) ภายในหรือก่อนปี 2608 (ค.ศ. 2065) และหากได้รับการสนับสนุนทางการเงิน เทคโนโลยี การเสริมสร้างขีดความสามารถจากความร่วมมือ

ระหว่างประเทศ และกลไกภายใต้ UNFCCC ที่เหมาะสม ภายในปี 2573 (ค.ศ. 2030) ประเทศไทยจะสามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ร้อยละ 40

นอกจากนี้ ประเทศไทยได้กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานตามแผนการลดก๊าซเรือนกระจกที่เหมาะสมของประเทศ (Nationally Appropriate Mitigation Action: NAMA) ในภาคพลังงานและขนส่งอย่างน้อยร้อยละ 7 ภายในปี 2563 ทั้งนี้ ประเทศไทยสามารถลดก๊าซเรือนกระจกได้แล้วร้อยละ 17 ในปี 2562 ซึ่งเกินเป้าหมายที่ตั้งไว้กว่า 2 เท่า และสามารถทำได้ก่อนระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้ 1 ปี และล่าสุดใน NDCs ปี 2564 ได้กำหนดเป้าหมายลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่ร้อยละ 20 – 25 ภายในปี 2573

ปัจจุบันประเทศไทยได้รับการสนับสนุนทางการเงินด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจากกองทุนต่าง ๆ เช่น GCF กองทุนเพื่อการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Adaptation Fund) กองทุนสิ่งแวดล้อมโลก (Global Environment Facility: GEF) เป็นต้น แต่อาจยังไม่เพียงพอที่จะบรรลุเป้าหมายที่ประกาศไว้ในที่ประชุม COP26 ซึ่ง MDBs เองก็เป็นหนึ่งในพันธมิตรที่มีศักยภาพที่จะให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ไทย รวมถึงมีการตั้งพันธกิจในด้านนี้ไว้อย่างชัดเจนดังเช่นใน Country Partnership Strategy ฉบับที่ 3 ระหว่าง ADB กับประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังรับการสนับสนุนจาก MDBs ในรูปตัวเงินไม่มากนัก ส่วนหนึ่งเนื่องจากต้นทุนทางการเงินจาก MDBs สูงกว่าต้นทุนการระดมทุนในประเทศ ทำให้ภาครัฐเลือกใช้แหล่งเงินทุนจากภายในประเทศก่อน โดยในปัจจุบันการสนับสนุนทางการเงินจาก MDBs จะมุ่งไปที่การสนับสนุนภาคเอกชนมากกว่า เพื่อให้ภาคเอกชนเป็นกลไกขับเคลื่อนตามแนวนโยบายภาครัฐ

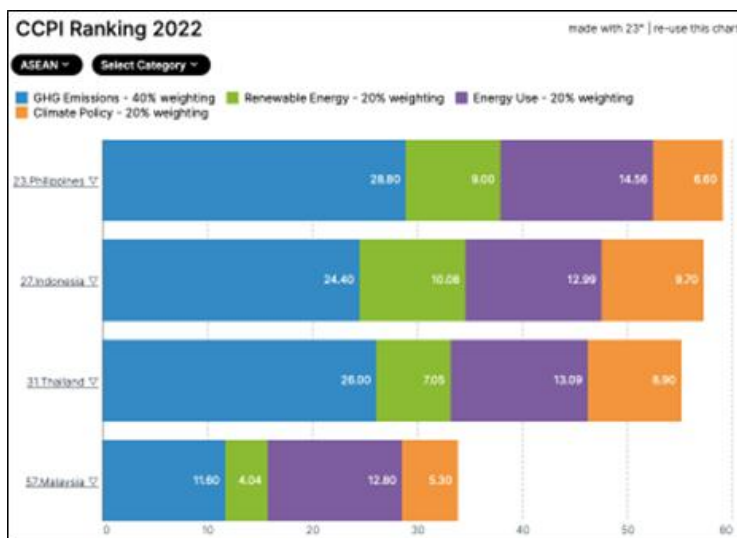
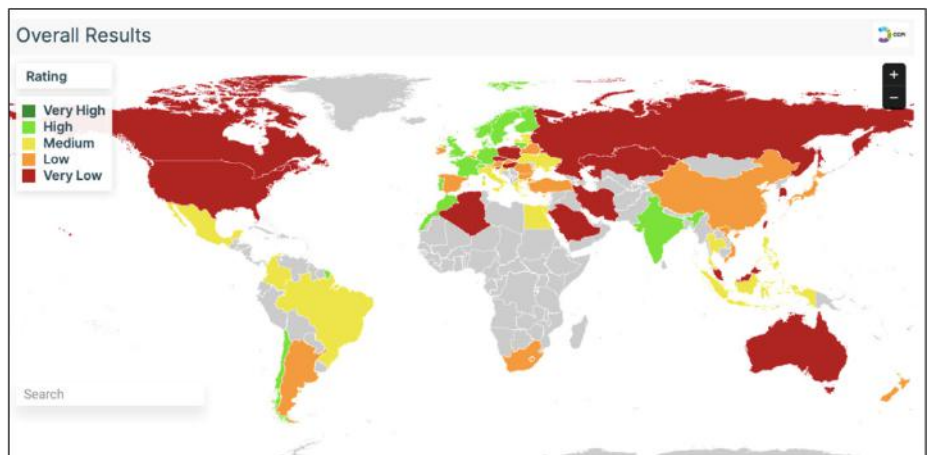

การเปรียบเทียบ การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ของประเทศสมาชิกอาเซียนกับทั่วโลก

จากการเปรียบเทียบผ่าน Climate Change Performance Index (CCPI) ที่จัดทำขึ้นโดย Germanwatch, NewClimate Institute และ Climate Action Network (CAN) ซึ่งได้วิเคราะห์การดำเนินงานของกว่า 60 ประเทศทั่วโลก ที่มีปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกรวมกันคิดเป็นราวร้อยละ 90 ของปริมาณการปล่อยก๊าซดังกล่าวทั้งหมด พบว่า ในปี ค.ศ. 2022 ประเทศที่บริหารจัดการลดก๊าซเรือนกระจกได้ดีที่สุดนั้น ส่วนใหญ่อยู่ในแถบสแกนดิเนเวีย รวมไปถึงถึงโมร็อกโกและสหราชอาณาจักร (รูปที่ 5) ในขณะที่ประเทศสมาชิกอาเซียนที่อยู่ใน CCPI ประกอบด้วย ฟิลิปปินส์อยู่ในอันดับที่ 23 อินโดนีเซียอยู่ในอันดับที่ 27 ไทยอยู่ในอันดับที่ 31 และมาเลเซียอยู่ในอันดับที่ 57 โดยหากพิจารณาจาก CCPI ในปี 2022 จะเห็นได้ว่าประเทศในอาเซียนที่กล่าวมาส่วนใหญ่ทำได้ค่อนข้างดีในการลด

การปล่อยก๊าซเรือนกระจกโดยรวม อย่างไรก็ตาม อาจต้องดำเนินการเพิ่มเติมในส่วนของการใช้พลังงานหมุนเวียน (สีเขียว) และการดำเนินนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (สีส้ม) (รูปที่ 6)

รูปที่ 5 : Climate Change Performance Index (CCPI) ทั่วโลก
ที่มา : Germanwatch

รูปที่ 6 : Climate Change Performance Index (CCPI) ในภูมิภาคอาเซียน
ที่มา : Germanwatch

สรุป

ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศถือเป็นปัญหาสำคัญที่ทั่วโลกต้องร่วมมือกันแก้ไข และดำเนินการภายใต้กรอบความร่วมมือ เช่น ความตกลงปารีส และ COP26 เป็นต้น โดยในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน แม้จะมีการดำเนินการเพื่อแก้ไขและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ยังจำเป็นต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและรอบด้านให้บรรลุเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและ

เป้าหมายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ได้แสดงเจตจำนงไว้ การเข้าถึงองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการจัดการด้านสภาพภูมิอากาศและแหล่งเงินทุนเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะแหล่งเงินทุนเพื่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน จึงเป็นสิ่งสำคัญ โดย MDBs สามารถมีบทบาทในเรื่องดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคหรือเป็นกลไกจัดหาทุนให้กับประเทศต่างๆ โดยไทยเอง แม้จะประสบความสำเร็จในการลดก๊าซเรือนกระจกเกินกว่าเป้าหมายในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ก็ควรพิจารณาดำเนินการร่วมกับ

MDBs โดยให้ MDBs เป็นกลไกการระดมทุนจากภาคเอกชนให้มากขึ้น และเป็นแหล่งรวมความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เพื่อให้ไทยสามารถขับเคลื่อนงานด้านสภาพภูมิอากาศและบรรลุเป้าหมายด้านการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกตามที่ตั้งใจไว้ นอกจากนี้ ในส่วนของ MDBs เอง อาจจะพิจารณาเพิ่มบทบาทจากการเป็นผู้สนับสนุนเม็ดเงินในการลงทุนเป็นผู้สนับสนุนนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการกำหนดนโยบายและแก้ไขปัญหาของโลก ซึ่งรวมถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้วย

เอกสารอ้างอิง

ASEAN State of Climate Change Report (2021), “Current status and outlook of the ASEAN region Toward the ASEAN climate vision 2050”, October 2021

ASEAN Working Committee on Capital Market Development (2022), “Sustainable Finance for Sustainable Projects”, 9 February 2022

Asian Development Bank (2022) “Climate Change and Disaster Risk Management”, Retrieved from ADB strategy: <https://www.adb.org/what-we-do/themes/climate-change-disaster-risk-management/strategy>

Asian Infrastructure Investment Bank (2022) “Investment in Climate Action”, Retrieved from Green Infrastructure: <https://www.aiib.org/en/about-aiib/who-we-are/infrastructure-for-tomorrow/green-infrastructure/climate/index.html>

Babosik,M. (2019) Climate finance by multinational development banks. Athens Journal of Business & Economics 5(4): 329–348

Baumert,K.Nakhooda,S.Sohn,J (2005) Mainstreaming Climate Change Considerations at the Multilateral Development Banks. World Resources Institute Brief

Eckstein,D.Kunzel,V.Schafer,L (2021) Global Climate Finance Risk Index 2021. Germanwatch

Engen,L.Prizzon,A (2018) A guide to multilateral development banks 2018 edition. Overseas Development Institute

Jain,M (2022) Climate Change and Global Warming: Definition, Causes, and Effects. Scienceabc <https://www.scienceabc.com/social-science/climate-change-definition-causes-and-effects.html>

New Climate Institute (2022), “The Climate Change Performance Index 2022”, เข้าถึงได้จาก <https://newclimate.org/2021/11/09/the-climate-change-performance-index-2022/>

Neunuebel,C.Sidner,L.Thwaites,J (2021) The Good, the Bad and the Urgent: MDB Climate Finance in 2020. World Resources Institute [https://www.wri.org/insights/mdb-climate-finance-joint-report-2020#:~:text=Multilateral%20development%20banks%20\(MDBs\)%20play,many%20MDBs%20set%20in%202015.](https://www.wri.org/insights/mdb-climate-finance-joint-report-2020#:~:text=Multilateral%20development%20banks%20(MDBs)%20play,many%20MDBs%20set%20in%202015.)

Our World in Data (2022) Emissions by Sector. Retrieved from <https://ourworldindata.org/emissions-by-sector>

Plant,M (2021) Multilateral Banks and the Role They Play in Climate Change Reduction. Brinknews <https://www.brinknews.com/multilateral-banks-and-the-role-they-play-in-climate-change-reduction/>

Post Today (2021), “Net Zero คืออะไร ทำไมถึงสำคัญกับโลกและมนุษย์”, เข้าถึงได้จาก <https://www.posttoday.com/world/667102>

The World Bank (2022) “Climate Change”, Retrieved from Overview: <https://www.worldbank.org/en/topic/climatechange/overview#1>

The European Bank for Reconstruction and Development (2022) “EBRD green”, Retrieved from what we do: <https://www.ebrd.com/what-we-do/ebrd-green.html>

The European Investment Bank (2022) “Climate and environmental sustainability”, Retrieved from our priority: <https://www.eib.org/en/about/priorities/climate-action/index.htm>

The Standard (2021), “โลกร้อนขึ้น 1.5 หรือ 2 องศาเซลเซียส ส่งผลแตกต่างกันอย่างไร กระทบชีวิตมนุษย์แค่ไหน”, เข้าถึงได้จาก <https://thestandard.co/global-heat-increase-by-1-5-to-2-celsius-make-how-much-differences/>

Rohde,R (2021) Global Temperature Report for 2020. Berkeley Earth Retrieved from 2021 Temperature Report <http://berkeleyearth.org/global-temperature-report-for-2020/>

U.S. Global Change Research Program (2022) Global Temperature and Carbon Dioxide <https://www.globalchange.gov/browse/multimedia/global-temperature-and-carbon-dioxide>

Walter,J (2021) The role of MDBs in a climate-smart recovery.E3G <https://www.e3g.org/news/the-role-of-mdbs-in-a-climate-smart-recovery/>

CMIM: Financial Safety Net ของภูมิภาคอาเซียน+3

บทความโดย
อินทอร หวังประเสริฐ
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

หลังจากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจและการเงินในภูมิภาคเอเชียช่วงปี 2540-2541 ที่ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประสบปัญหาดุลการชำระเงินโดยขาดสภาพคล่องในระยะสั้น และหลายประเทศมีความจำเป็นต้องขอรับความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) ทำให้กลุ่มประเทศอาเซียน+3 ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการเงินในภูมิภาคให้มีความเข้มแข็งและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น มาตรการริเริ่มเชียงใหม่ไปสู่การเป็นพหุภาคี (Chiang Mai Initiative Multilateralisation: CMIM) จึงถือกำเนิดขึ้น โดยพัฒนามาจากการนำเครือข่ายความตกลงทวิภาคีว่าด้วยการแลกเปลี่ยนเงินตรา (Bilateral Swap Arrangement: BSA) ระหว่างประเทศสมาชิกมาจัดทำเป็นความตกลงฉบับเดียวเพื่อจัดตั้งกลไกความร่วมมือพหุภาคีของภูมิภาคโดยการแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ (Currency Swap) ในการเสริมสร้างสภาพคล่องระหว่างกัน ในกรณีที่ผู้เข้าร่วมในความตกลงขาดสภาพคล่องหรือประสบปัญหาดุลการชำระเงิน เพิ่มเติมจากความช่วยเหลือทางการเงินที่ได้รับจากองค์กรการเงินระหว่างประเทศ

CMIM จึงถือเป็นความร่วมมือทางการเงินและกลไกความช่วยเหลือทางการเงิน (Financial Safety Net) ของประเทศในภูมิภาคอาเซียน+3 และเป็นความร่วมมือทางการเงินที่เป็นรูปธรรมที่สุดของภูมิภาคอาเซียน+3 ภายใต้กรอบการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและผู้ว่าการธนาคารกลางอาเซียน+3 (ASEAN+3 Finance Ministers' and Central Bank Governors' Meeting: AFMGM+3) ประกอบด้วยสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย เมียนมา ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม และกลุ่มประเทศ+3 ได้แก่ จีน (รวมเขตบริหารพิเศษฮ่องกง) ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ โดยความตกลง CMIM ฉบับปัจจุบัน มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2563 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2564 และมีวงเงินความช่วยเหลือรวม 240,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

กลไกการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน ภายใต้ความตกลง CMIM

1. ประเทศสมาชิกภายใต้ความตกลง CMIM

กลุ่มภาคีในความตกลง CMIM ประกอบด้วย กระทรวงการคลังของประเทศสมาชิกอาเซียน+3 (รวม 13 ภาคี) ร่วมกับธนาคารกลางของประเทศสมาชิกอาเซียน+3 และธนาคารกลางเขตปกครองพิเศษฮ่องกง (รวม 14 ภาคี) รวมมีภาคีภายใต้ความตกลง CMIM ทั้งหมด 27 ภาคี

2. รูปแบบการสมทบเงินใน CMIM

CMIM มีรูปแบบเป็น Self-managed reserved pooling arrangement กล่าวคือ ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศได้ตกลงจำนวนเงินที่แต่ละประเทศจะสมทบใน CMIM โดยไม่มีการลงเงินจริง เงินสมทบของแต่ละประเทศจะนำมาจากเงินสำรองระหว่างประเทศ โดยผู้ว่าการธนาคารกลางจะลงนามในหนังสือยืนยันการสมทบเงิน (Commitment Letter) เพื่อยืนยันการสมทบเงินตามวงเงินที่ผูกพันของแต่ละประเทศ โดยจะมีผลเป็นเพียงภาระผูกพันเนื่องจากยังไม่มีกรไอนกรรมสิทธิ์ในเงินสำรองระหว่างประเทศ และยังคงถือว่าเงินที่จะสมทบจำนวนนั้นยังเป็นเงินสำรองระหว่างประเทศในช่วงปกติ (Peace Time) ทั้งนี้ เมื่อมีการอนุมัติให้ความช่วยเหลือ จึงจะเกิดธุรกรรมแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ เรียกว่า Currency Swap Transaction ระหว่างภาคีผู้ขอรับความช่วยเหลือ (Swap Requesting Party) และภาคีผู้ให้ความช่วยเหลือ (Swap Providing Party) โดยเป็นการแลกเปลี่ยนหรือ Swap ระหว่างเงินสกุลท้องถิ่นกับเงินดอลลาร์สหรัฐ หรือระหว่างเงินสกุลท้องถิ่นกับเงินสกุลท้องถิ่น

ที่มา : ผู้เขียน

3. ขนาดวงเงินและสัดส่วนการสมทบเงินของสมาชิก CMIM

CMIM มีวงเงินรวม 240,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีสัดส่วนวงเงินสมทบของประเทศสมาชิกอาเซียนในสัดส่วนร้อยละ 20 หรือเท่ากับ 48,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่กลุ่มประเทศ+3 (รวมฮ่องกง) มีวงเงินสมทบในสัดส่วนร้อยละ 80 หรือเท่ากับ 192,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ทั้งนี้ ประเทศไทยมีวงเงินสมทบใน CMIM เท่ากับ 9,104 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งวงเงินสมทบของไทยเท่ากับวงเงินสมทบของประเทศอาเซียนใหญ่ 5 ประเทศ (อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย) ในขณะที่ประเทศสมาชิกอาเซียนที่เหลือ (บรูไน กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม) มีวงเงินสมทบในสัดส่วนที่น้อยกว่า

4. วงเงินความช่วยเหลือหรือโควตาการขอรับความช่วยเหลือ (Purchasing Multiple)

มีสัดส่วนที่แตกต่างกันไป (Tiered-Borrowing Multiples) ระหว่างประเทศสมาชิก โดยประเทศขนาดเล็กจะสามารถขอรับการช่วยเหลือได้ในสัดส่วนเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนของวงเงินสมทบสูงกว่าประเทศขนาดใหญ่ โดยแบ่งเป็น 4 สัดส่วน ดังนี้

4.1 ประเทศอาเซียนขนาดเล็ก 5 ประเทศ (บรูไนดารุสซาลาม กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม)สามารถขอรับความช่วยเหลือได้ 5 เท่าของวงเงินสมทบใน CMIM

4.2 ประเทศอาเซียนใหญ่ 5 ประเทศ (อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย) สามารถขอรับความช่วยเหลือได้ 2.5 เท่าของวงเงินสมทบใน CMIM

4.3 ประเทศเกาหลีใต้ สามารถขอรับความช่วยเหลือได้ 1 เท่าของวงเงินสมทบใน CMIM

4.4 ประเทศจีนและญี่ปุ่น สามารถขอรับความช่วยเหลือได้ 0.5 เท่าของวงเงินสมทบใน CMIM

ในการขอรับความช่วยเหลือ ประเทศสมาชิกจะสามารถขอรับความช่วยเหลือจาก CMIM ได้ สูงสุดเท่ากับโควตาในการขอรับความช่วยเหลือทั้งหมดของประเทศสมาชิคนั้น ๆ โดยมีเงื่อนไขว่า ประเทศสมาชิกที่ขอรับความช่วยเหลือจะต้องเข้าสู่โครงการเข้ารับความช่วยเหลือของ IMF (IMF Program) จึงจะขอรับความช่วยเหลือได้เต็มโควตา อย่างไรก็ตาม หากประเทศผู้ขอรับความช่วยเหลือไม่ได้เข้าสู่ IMF Program หรือไม่ได้มีแผนที่จะเข้าสู่ IMF Program ประเทศสมาชิกจะสามารถขอรับความช่วยเหลือจาก CMIM ได้ สูงสุดเท่ากับร้อยละ 40 ของโควตาในการขอรับความช่วยเหลือทั้งหมดของประเทศสมาชิคนั้น ตัวอย่างเช่น ไทยมีโควตาขอรับความช่วยเหลือ สูงสุด 2.5 เท่าของวงเงินสมทบ หรือ 22,760 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพราะฉะนั้นไทยจะได้รับเงินช่วยเหลือสูงสุดที่ร้อยละ 40 หรือ 9,104 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

5. อัตราดอกเบี้ย

อัตราดอกเบี้ยสำหรับการขอรับความช่วยเหลือจะเท่ากับอัตราดอกเบี้ยของการกู้ยืมเงินระยะข้ามคืนในอนาคต (Forward Looking SOFR: F-SOFR) บวกกับ Premium จำนวน 150 basis points และจะเพิ่มอีก 50 basis points สำหรับการต่ออายุทุก ๆ 2 ครั้ง (เริ่มจากการต่ออายุครั้งที่ 2) แต่ท้ายที่สุดแล้ว Premium จะต้องไม่เกิน 300 basis points

6. กระบวนการตัดสินใจของ CMIM

กระบวนการตัดสินใจแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่

1) ระดับรัฐมนตรี เรียกว่า Ministerial Level Decision Making Body (MLDMB) ทำหน้าที่ตัดสินใจในระดับนโยบาย (Fundamental Issues) อาทิ ขนาดของวงเงินสมทบ โควตาความช่วยเหลือ และการเข้าเป็นสมาชิก เป็นต้น โดยใช้หลักฉันทามติในการตัดสินใจ

2) ระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส เรียกว่า Executive Level Decision Making Body (ELDMB) ประกอบด้วย ผู้แทนระดับปลัดกระทรวงการคลัง และรองผู้ว่าการธนาคารกลาง ทำหน้าที่พิจารณาประเด็นการปฏิบัติ เช่น การให้ความช่วยเหลือ และการต่อสัญญา เป็นต้น โดยใช้หลักเสียงข้างมากในการตัดสินใจ

7. การกำหนดสิทธิลงคะแนนของประเทศสมาชิก

หลักการในการกำหนดสิทธิลงคะแนนหรือสิทธิออกเสียง (Voting Power) ของประเทศสมาชิกเป็นการให้สิทธิลงคะแนนตามสัดส่วนเงินสมทบ แต่ได้ให้ความสำคัญกับเสียงของประเทศขนาดเล็กด้วย โดยแบ่งคะแนนเสียงออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1) คะแนนเสียงพื้นฐานเป็นคะแนนเสียงที่ทุกประเทศได้รับเท่ากัน ประเทศละ 1.6 คะแนนเสียง

2) คะแนนเสียงตามสัดส่วนเงินสมทบ ได้กำหนดให้ 1 คะแนนเสียงต่อเงินสมทบ 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

นอกจากนี้ ยังได้กำหนดมิให้ประเทศสมาชิกประเทศใดประเทศหนึ่ง มีอำนาจในการคัดค้านการตัดสินใจของประเทศสมาชิกอื่น ๆ ที่เหลือ (No veto power)

และความพอเพียงของข้อมูล ซึ่งจะช่วยยืนยันว่าประเทศผู้ขอรับความช่วยเหลือมีโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่แข็งแกร่ง และมีการดำเนินนโยบายที่ดี สามารถที่จะจ่ายเงินคืนให้แก่สมาชิกได้ และเพื่อลดปัญหา Moral Hazard

9. ระยะเวลาการให้ความช่วยเหลือ

ระยะเวลาในการให้ความช่วยเหลือแต่ละครั้ง (Maturity) ทั้งในกรณีของการขอรับความช่วยเหลือทางการเงินหลังการเกิดวิกฤต (Stability Facility: SF) และการขอรับความช่วยเหลือทางการเงินก่อนการเกิดวิกฤต (Precautionary Line: PL) แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

- 1) ส่วนการให้ความช่วยเหลือทางการเงินกับประเทศสมาชิกที่เชื่อมโยงกับโครงการให้ความช่วยเหลือทางการเงินของ IMF (IMF Linked Portion: ILP) กำหนดระยะเวลาการให้ความช่วยเหลือ 1 ปี (360 วัน) (ต่ออายุได้ 2 ครั้ง) รวมระยะเวลาให้ความช่วยเหลือไม่เกิน 3 ปี

- 2) ส่วนการให้ความช่วยเหลือทางการเงินกับประเทศสมาชิกที่ไม่เข้าโครงการให้ความช่วยเหลือทางการเงินของ IMF (IMF

8. รูปแบบกลไกการให้ความช่วยเหลือทางการเงินของ CMIM

CMIM มีการให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกใน 2 สถานการณ์ ได้แก่

- 1) การให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สมาชิกหลังการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ เรียกว่า “CMIM Stability Facility (CMIM-SF)” เป็นกลไกหลักของ CMIM โดยไม่มีการกำหนดเงื่อนไขการให้ความช่วยเหลือ นอกจากเงื่อนไขการเข้าร่วม IMF Program ซึ่งจะทำให้สมาชิกที่ขอรับความช่วยเหลือสามารถรับความช่วยเหลือได้เต็มโควตา โดยสมาชิกสามารถแจ้งข้อเท็จจริงของปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศผู้ประสานงานเพื่อขอให้สมาชิกพิจารณาให้ความช่วยเหลือต่อไป
- 2) การให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สมาชิกก่อนการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ เรียกว่า “CMIM Precautionary Line (CMIM-PL)” เป็นกลไกที่จัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2557 ตามความตกลง CMIM ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2557 เพิ่มเติมจากกลไกในการให้ความช่วยเหลือเมื่อสมาชิกประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจแล้ว โดย CMIM-PL จะเป็นการให้ Swap Line ในรูปของเงินดอลลาร์สหรัฐแก่สมาชิกที่มีแนวโน้มจะประสบปัญหาดุลการชำระเงินหรือขาดสภาพคล่องระยะสั้น ทั้งนี้ ในการขอรับความช่วยเหลือดังกล่าว ประเทศสมาชิกจะต้องผ่านเงื่อนไขคุณสมบัติ (Qualification Criteria: QC) 5 ประการ ได้แก่ สถานะการเงินระหว่างประเทศและการเข้าถึงตลาด นโยบายการคลัง นโยบายการเงิน เสถียรภาพด้านการเงินและการกำกับดูแล

De-linked Portion: IDLP) กำหนดระยะเวลาการให้ความช่วยเหลือ 6 เดือน (180 วัน) (ต่ออายุได้ 3 ครั้ง) รวมระยะเวลาให้ความช่วยเหลือไม่เกิน 2 ปี

10. ขั้นตอนการขอรับและการให้ความช่วยเหลือ

ประเทศผู้ขอรับความช่วยเหลือจะต้องยื่นหนังสือเพื่อแจ้งการขอรับความช่วยเหลือกับประเทศผู้ประสานงาน (Coordinating Countries) โดยหนังสือแจ้งการขอรับความช่วยเหลือจะต้องระบุถึงข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับการขอรับความช่วยเหลือ และเมื่อประเทศผู้ประสานงานได้รับหนังสือแจ้งการขอรับความช่วยเหลือดังกล่าวแล้ว จะต้องส่งต่อหนังสือนั้นให้แก่สมาชิกอื่นภายใน 2 วันทำการ นับแต่วันที่ได้รับหนังสือ ซึ่งประเทศผู้ขอความช่วยเหลือจะต้องจัดเตรียมเอกสารและดำเนินการตามเงื่อนไขที่กำหนด หลังจากนั้นประเทศผู้ประสานงานจะจัดให้มีการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส กระทรวงการคลังและธนาคารกลางอาเซียน+3 (ผู้แทนของประเทศไทย คือ ปลัดกระทรวงการคลังและรองผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย) เพื่อพิจารณาอนุมัติการให้ความช่วยเหลือ โดยจะต้องได้รับการอนุมัติโดยมีเสียง 2 ใน 3 ของคะแนนออกเสียงทั้งหมด ทั้งนี้ ขั้นตอนการดำเนินการให้ความช่วยเหลือจะต้องแล้วเสร็จภายใน 2 สัปดาห์ โดยภายหลังจากการอนุมัติการให้ความช่วยเหลือแล้วจะเกิดธุรกรรมการแลกเปลี่ยนเงินตรา (กรณีความช่วยเหลือหลังวิกฤตเศรษฐกิจ) หรือการเปิดวงเงินสำหรับการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (กรณีความช่วยเหลือก่อนการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ)

11. การทบทวนความตกลงและโครงสร้างของ CMIM ในภาพรวม

ความตกลง CMIM ได้กำหนดให้ประเทศสมาชิกอาเซียน+3 ร่วมกันทบทวนข้อกำหนดและเงื่อนไขของความตกลง หลังจากมีผลบังคับใช้ในปีที่ 5 โดยอาจพิจารณาทบทวนขนาดของ CMIM จำนวนการลงเงินของประเทศสมาชิก วงเงินความช่วยเหลือหรือโควตาการขอรับความช่วยเหลือ เงื่อนไขในการซื้อและขายคืนเงินตราและประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อทำให้ความตกลง CMIM มีความทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพการณ์ของประเทศสมาชิกและภาวะเศรษฐกิจและการเงินของโลก

ทั้งนี้ ประเทศสมาชิกอาเซียน+3 มีการดำเนินการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพของความตกลง CMIM มาอย่างต่อเนื่อง นับจากความตกลงฉบับแรกที่มีผลบังคับใช้เมื่อ 24 มีนาคม 2553 ได้แก่อความตกลง CMIM ฉบับแก้ไขปรับปรุง ที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 17 กรกฎาคม 2557 ความตกลง CMIM ฉบับปัจจุบัน มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 23 มิถุนายน 2563 และความตกลง CMIM ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 31 มีนาคม 2564 โดยการแก้ไขความตกลงในแต่ละครั้ง ประเทศสมาชิกได้ปรับปรุงประสิทธิภาพของ CMIM ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขหลักการสำคัญหรือปรับปรุงถ้อยคำในประเด็นเชิงเทคนิค ให้มีความยืดหยุ่นและมีความชัดเจนในทางปฏิบัติ อาทิ การเพิ่มขนาดวงเงินช่วยเหลือจากเดิม 120,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐเป็น 240,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ การเพิ่มสัดส่วนการให้ความช่วยเหลือทางการเงินกับประเทศสมาชิกที่ไม่เข้าโครงการให้ความช่วยเหลือทางการเงินของ IMF จากร้อยละ 20 เป็นร้อยละ 40 การจัดตั้งกลไกให้ความช่วยเหลือสมาชิกเพื่อป้องกันการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจเพิ่มเติมจากกลไกให้ความช่วยเหลือหลังจากที่สมาชิกประสบวิกฤตเศรษฐกิจแล้ว และล่าสุดได้ยินยอมให้สมาชิกสามารถเลือกสมทบหรือขอรับความช่วยเหลือทางการเงินภายใต้กลไก CMIM เป็นเงินสกุลท้องถิ่นได้ตามความสมัครใจ

ตารางจำนวนวงเงินสมทบและวงเงินในการได้รับความช่วยเหลือจาก CMIM

	จำนวนเงินสมทบ		ตัวคูณการซื้อ	จำนวนสูงสุดในความช่วยเหลือทางการเงิน	สิทธิลงคะแนนทั่วไป	สิทธิลงคะแนนตามเงินสมทบ	สิทธิลงคะแนนทั้งหมด								
	ดอลลาร์สหรัฐ(พันล้าน)	(ร้อยละ)					ดอลลาร์สหรัฐ(พันล้าน)	(จำนวนเสียง)	(จำนวนเสียง)	(ร้อยละ)					
จีน	76.80	จีน (ไม่รวมฮ่องกง) 68.40	32.0	28.50	0.5	34.20	3.20	68.40	71.60	25.43					
		ฮ่องกง 8.40		3.50							2.5	8.40	0.00	8.40	8.40
ญี่ปุ่น		76.80		32.00		0.5		38.40		3.20	76.80		80.00		28.41
เกาหลีใต้		38.40		16.00		1		38.40		3.20	38.40		41.60		14.77
รวม กลุ่ม+3		192.00		80.00				119.40		9.60	192.00		201.60		71.59
อินโดนีเซีย		9.104		3.793		2.5		22.76		3.20	9.104		12.304		4.369
ไทย		9.104		3.793		2.5		22.76		3.20	9.104		12.304		4.369
มาเลเซีย		9.104		3.793		2.5		22.76		3.20	9.104		12.304		4.369
สิงคโปร์		9.104		3.793		2.5		22.76		3.20	9.104		12.304		4.369
ฟิลิปปินส์		9.104		3.793		2.5		22.76		3.20	9.104		12.304		4.369
เวียดนาม		2.00		0.833		5		10.00		3.20	2.00		5.20		1.847
กัมพูชา		0.24		0.100		5		1.20		3.20	0.24		3.44		1.222
เมียนมาร์		0.12		0.050		5		0.60		3.20	0.12		3.32		1.179
บรูไน		0.06		0.025		5		0.30		3.20	0.06		3.26		1.158
ลาว		0.06		0.025		5		0.30		3.20	0.06		3.26		1.158
รวมอาเซียน		48.00		20.00				126.20		32.00	48.000		80.00		28.41
รวมทั้งหมด		240.00		100.00				245.60		41.60	240.00		281.60		100.00

แนวทางในอนาคต ของการเพิ่มประสิทธิภาพของ CMIM

แม้ว่าประเทศสมาชิกอาเซียน+3 ได้มีการพัฒนา CMIM มาอย่างต่อเนื่อง และยังไม่มีการขอรับความช่วยเหลือจาก CMIM นับตั้งแต่จัดทำความตกลงร่วมกันมาตั้งแต่ปี 2553 แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกลไกทางการเงินระดับภูมิภาคอื่น ๆ แล้ว ขนาดวงเงินให้ความช่วยเหลือ CMIM ในปัจจุบัน จำนวน 240,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐยังคงถือว่ามีจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับขนาดเศรษฐกิจของประเทศสมาชิก เนื่องจากเป็นวงเงินที่สมาชิกกำหนดขึ้นมา และไม่ได้พิจารณาความเหมาะสมตามสภาวะและขนาดเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้จำนวนเงินช่วยเหลืออาจไม่เพียงพอหากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจขึ้นจริงและเกิดขึ้นพร้อม ๆ กันในหลายประเทศ เพราะฉะนั้น เพื่อให้ CMIM มีประสิทธิภาพและพร้อมใช้จริงหากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ประเทศสมาชิกจะต้องตระหนักถึงแนวทางการเพิ่มวงเงินให้ความช่วยเหลือเป็นประเด็นแรก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของ CMIM ในอนาคต ซึ่งอาจทำได้โดยการพิจารณาเพิ่มจำนวนเงินสมทบของสมาชิก ประกอบกับการพิจารณาขนาดเศรษฐกิจของสมาชิก แนวโน้มการเติบโตทางเศรษฐกิจ และขนาดของวงเงินสำรองระหว่างประเทศด้วย

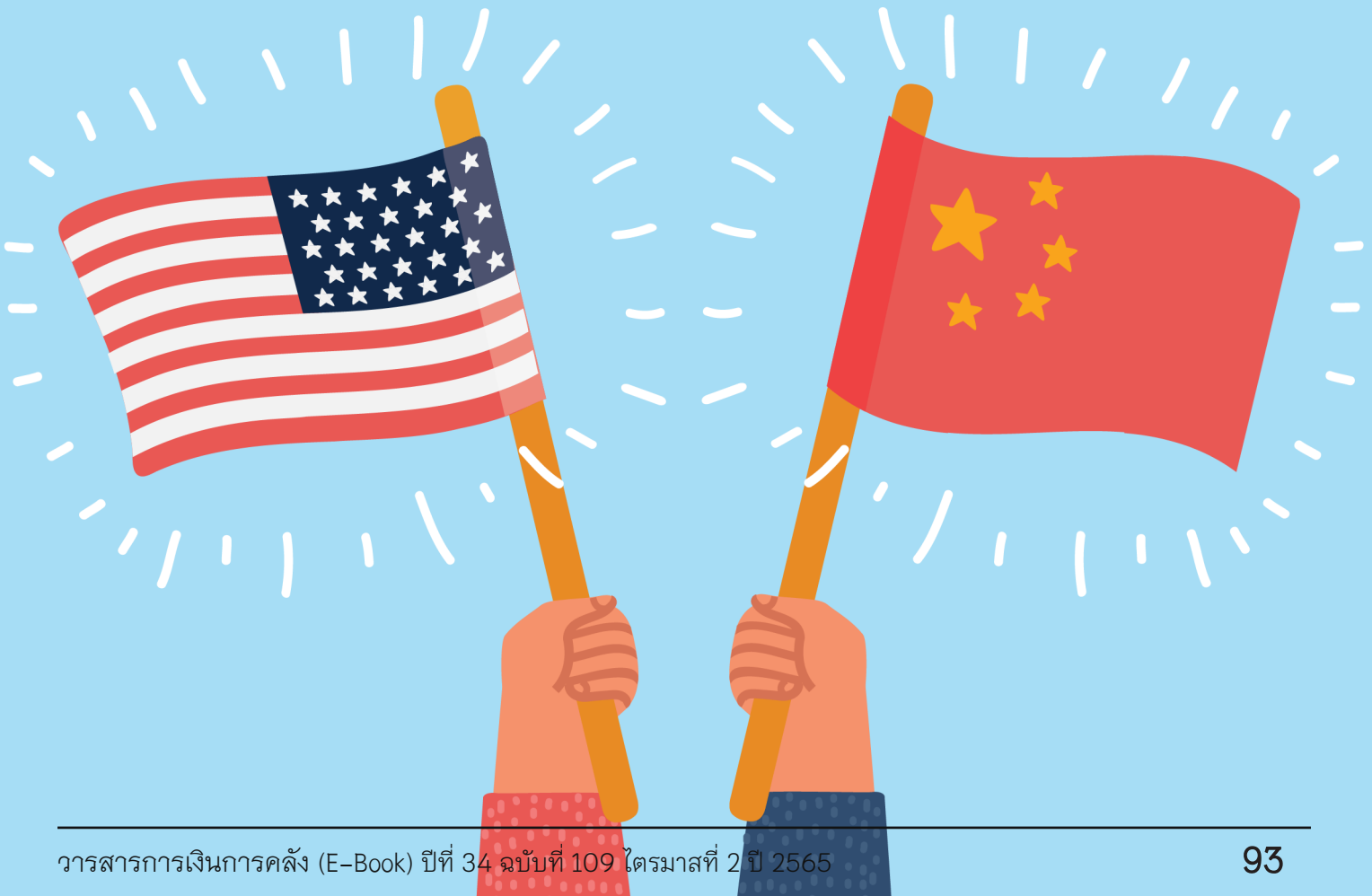
Indo–Pacific Economic Partnership: Understanding New US Position toward the Region

บทความโดย

จุฑาทิพย์ ภูมรินทร์

ชฎิกาญจน์ ภาคย์ประเสริฐ

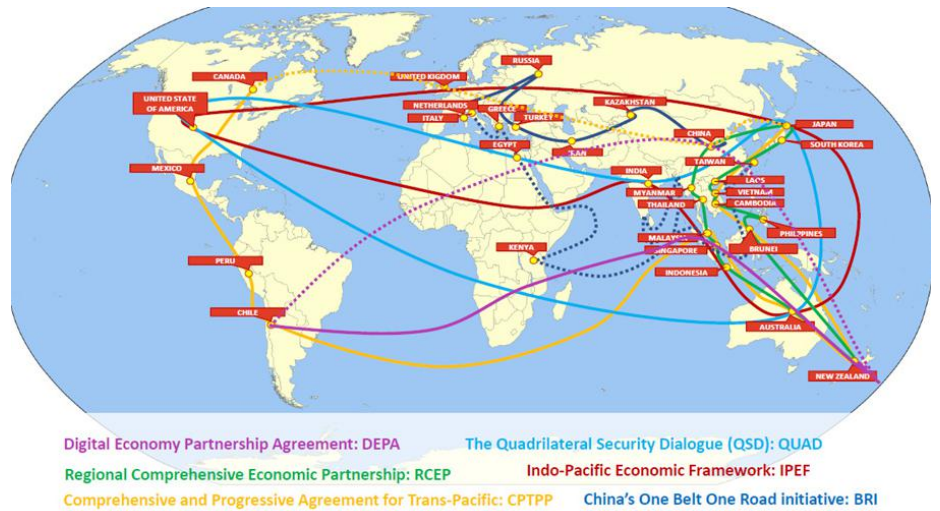
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

บทนำ

เมื่อเดือนตุลาคม 2021 สหรัฐอเมริกา (สหรัฐฯ) ได้เปิดตัวกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจใหม่สำหรับภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ภายใต้ชื่อ Indo-Pacific Economic Framework หรือ IPEF ซึ่งถือเป็นกรอบความร่วมมือด้านการค้าและเศรษฐกิจแรกภายใต้ประธานาธิบดีโจ ไบเดน และเป็นกลไกสำคัญของสหรัฐฯ ในการเพิ่มอำนาจต่อรองเชิงเศรษฐกิจ (Economic Leverage) ในภูมิภาคเพื่อคานดุลอำนาจกับสาธารณรัฐประชาชนจีน (จีน) ที่มีบทบาทและอิทธิพลจนก้าวมาเป็นพี่ใหญ่ในภูมิภาคอย่างเปิดเผย โดยบทความฉบับนี้จะกล่าวถึงบริบททางภูมิรัฐศาสตร์ แรงผลักดัน และเหตุผลของการสร้าง IPEF รวมถึงสาระสำคัญของ IPEF และความเกี่ยวเนื่องกับยุทธศาสตร์สำหรับภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกของสหรัฐฯ และสุดท้ายจะเสนอแนะท่าทีของไทยต่อ IPEF เพื่อให้ไทยได้รับประโยชน์สูงสุดจากกรอบความร่วมมือดังกล่าว

เมื่อสหรัฐฯ เริ่มหลดวงโครงทางเศรษฐกิจ

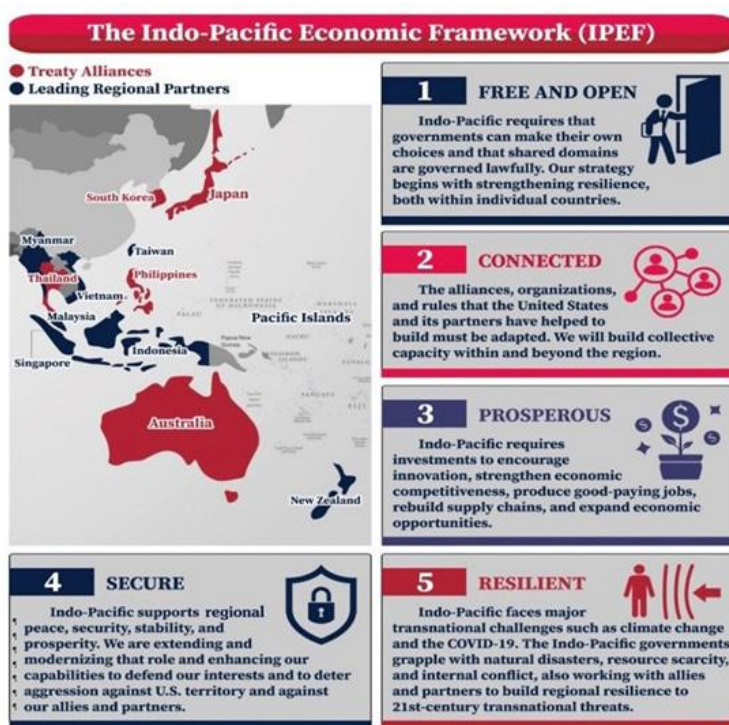
Source: Fiscal Policy Office (2022)

Note: The map highlights the linkages between the IPEF, BRI, CPTPP, RCEP, DEPA, and QUAD trade agreements.

แม้ว่าสหรัฐฯ ยังคงบทบาทนำในด้านความมั่นคงและด้านเทคโนโลยีในช่วงที่ผ่านมาบทบาทเชิงเศรษฐกิจของสหรัฐฯ ในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกได้ลดลงเมื่อเทียบกับการขยายบทบาทและเพิ่มอิทธิพลทางเศรษฐกิจของจีน ในขณะที่สหรัฐฯ ได้ถอนตัวออกจากความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Comprehensive and Progressive Trans-Pacific Partnership: CPTPP) ซึ่งเป็นกรอบความร่วมมือที่สหรัฐฯ เป็นผู้ริเริ่มขึ้น จีนก็ได้ประสบความสำเร็จในการผลักดันข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI) เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงระหว่างประเทศ โดยปัจจุบันมีโครงการที่ดำเนินการแล้วเสร็จและอยู่ระหว่างดำเนินการจำนวนมาก รวมถึงรถไฟความเร็วสูงที่เชื่อมต่อระหว่างนครคุนหมิงของจีนกับกรุงเวียงจันทน์ของลาว ซึ่งได้ดำเนินการแล้วเสร็จและได้เปิดบริการเมื่อเดือนธันวาคม 2021 นอกจากนี้ จีนยังประสบความสำเร็จในการจัดตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานเอเชีย

(Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB) ที่มีจีนถือหุ้นเป็นอันดับหนึ่ง และมีสมาชิก (Approved Members) แล้ว 105 ประเทศ ซึ่งถือเป็นองค์กรระหว่างประเทศที่ใหญ่เป็นอันดับสองรองจากกลุ่มธนาคารโลกที่ถือหุ้นใหญ่โดยสหรัฐฯ รวมทั้งการเข้าร่วมความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership: RCEP) ของจีน ซึ่งได้มีผลใช้บังคับแล้วเมื่อ 1 มกราคม 2022 และการแสดงเจตจำนงของจีนเพื่อเข้าร่วม CPTPP และความตกลงทางเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy Partnership Agreement: DEPA) กับสิงคโปร์ นิวซีแลนด์ และชิลี ก็ได้แสดงถึงบทบาทที่จีนต้องการเข้ามาเป็นพี่ใหญ่ในกรอบความร่วมมือต่าง ๆ แทนสหรัฐฯ ทำให้สหรัฐฯ ที่เคยมีบทบาทนำในเวทีเศรษฐกิจในภูมิภาคได้ตกอยู่ในที่นั้งข้างเวที (Side line) และนำไปสู่ข้อเรียกร้องจากบรรดาสมาชิกภูมิภาคสหรัฐฯ ที่ต้องการให้สหรัฐฯ กลับมามีบทบาทนำเชิงเศรษฐกิจในภูมิภาคมากขึ้น ดังนั้นเมื่อเดือนตุลาคม 2021 ในงาน East Asian Summit ประธานาธิบดีไบเดน จึงได้ประกาศแนวคิดในการจัดทำ IPEF ขึ้นมา เพื่อทวงคืนอำนาจทางการค้าและเศรษฐกิจแก่สหรัฐฯ ในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิกจากจีน

IPEF คืออะไร และเชื่อมโยงอย่างไรกับ ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกของสหรัฐฯ

IPEF เป็นส่วนหนึ่งภายใต้กลยุทธ์เพื่อเพิ่มความมั่งคั่ง (Prosperity) ในกรอบยุทธศาสตร์อินโดแปซิฟิกของสหรัฐฯ (Indo-Pacific Strategy of the United States) ที่ได้เผยแพร่เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2022 โดยกรอบยุทธศาสตร์ได้กล่าวถึงบทบาทการเป็นผู้นำของสหรัฐฯ ในภูมิภาค (US as an Indo-Pacific Power) และมีเป้าหมายหลักเพื่อต้านทานอิทธิพลของจีนที่ใช้กำลังเชิงเศรษฐกิจ การทหาร การทูต และเทคโนโลยี โดยมีพฤติกรรมที่รุนแรงและคุกคาม (Harmful

Sources: Fiscal Policy Office (2022), based on FACT SHEET: Indo-Pacific Strategy of the United States

and Bullying Behavior) ต่อ พันธมิตรและหุ้นส่วนของสหรัฐฯ ในภูมิภาค และเป็นภัยต่อรากฐาน เศรษฐกิจที่สำคัญของภูมิภาค อินโด-แปซิฟิก โดยสหรัฐฯ จะร่วมมือกับประเทศพันธมิตร เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อสหรัฐฯ และพันธมิตรในภูมิภาค แต่พร้อม ร่วมมือกับจีนในมิติการแก้ไขปัญหาสภาพภูมิอากาศ และการไม่แพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ (Non Proliferation) โดยสหรัฐฯ ต้องการให้ภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก เป็นภูมิภาคที่:

1. เสรีและเปิดกว้าง (FREE AND OPEN) โดยสหรัฐฯ จะผลักดัน การลงทุนในสถาบันและภาค ประชาสังคมที่มุ่งมั่นขับเคลื่อน ประชาธิปไตย พัฒนาความ โปร่งใสด้านการเงินการคลังใน ภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก เพื่อป้องกันการ ททุจริต รวมทั้งดูแลน่านน้ำ และน่านฟ้าของภูมิภาคให้มีการ บริหารจัดการและใช้งานตาม กฎหมายระหว่างประเทศ

2. เชื่อมโยง (CONNECTED) โดยสหรัฐฯ จะกระชับความสัมพันธ์ กับพันธมิตรในภูมิภาค ได้แก่ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น สาธารณรัฐ เกาหลี ฟิลิปปินส์ ไทย อินเดีย อินโดนีเซีย มาเลเซีย มองโกเลีย

นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ ไต้หวัน เวียดนาม และหมู่เกาะแปซิฟิก อย่างไรก็ตาม สหรัฐฯ ได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับอินเดีย เพื่อให้ก้าวมาเป็น ผู้นำในภูมิภาค

3. มั่งคั่ง (PROSPEROUS) โดยสหรัฐฯ จะลงทุนเพื่อส่งเสริม นวัตกรรม เสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ สร้างงานที่มีรายได้ดี พื้นฟูห่วงโซ่อุปทาน และขยายโอกาสทาง เศรษฐกิจให้กับประชาชนในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก รวมทั้งส่งเสริม การค้าและการลงทุนที่เสรี เป็นธรรม และเปิดกว้าง ผ่านความร่วมมือ ทางเศรษฐกิจภายใต้กรอบ IPEF และสนับสนุนการลงทุนโครงสร้าง พื้นฐานผ่านโครงการ Build Back Better World กับพันธมิตรกลุ่ม ประเทศ G7

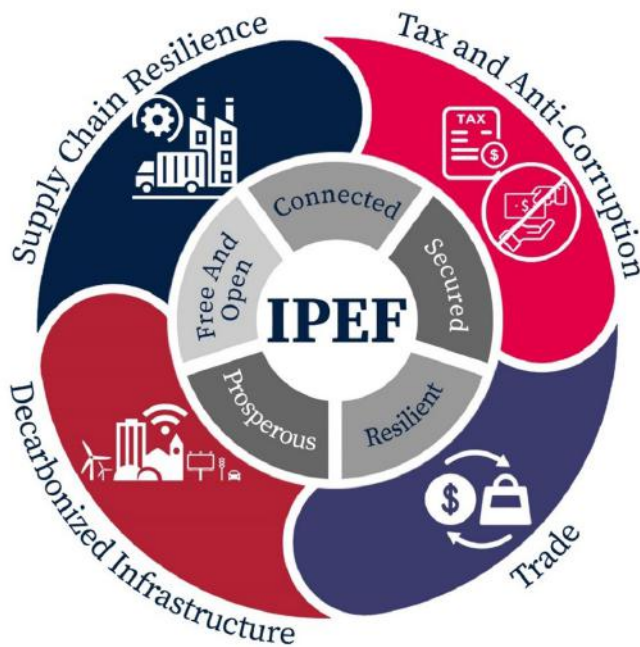
4. มั่นคง (SECURED) โดยสหรัฐฯ ดำรงบทบาทด้านความมั่นคง ซึ่งจำเป็นต่อการสนับสนุนสันติภาพ ความมั่นคง เสถียรภาพ และ ความมั่งคั่งในภูมิภาค โดยสหรัฐฯ กำลังขยายและปรับปรุงบทบาท นั้นให้ทันสมัย

5. มีภูมิคุ้มกัน (RESILIENT) โดยสหรัฐฯ จะผลักดันให้ภูมิภาค สามารถเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การป้องกันจากการแพร่ระบาดของโรคระบาด การป้องกันจากภัย ธรรมชาติ การขาดแคลนทรัพยากร ความขัดแย้งภายใน และ ความท้าทายด้านการเมืองการปกครอง ที่อาจทำลายเสถียรภาพ ของภูมิภาค

IPEF ครอบคลุมอะไรบ้าง

แม้สหรัฐฯ ยังไม่ได้เผยแพร่รายละเอียดของ IPEF ที่ชัดเจน แต่ก็เข้าใจได้ว่า IPEF จะเป็นกรอบความร่วมมือลักษณะยืดหยุ่น ไม่ใช่ความตกลงทางการค้าซึ่งมีข้อผูกมัดการเข้าถึงตลาด (Market Access) และไม่จำเป็นต้องได้รับการเห็นชอบจากสภาองเกรส โดยจะเป็นความร่วมมือที่เปิดกว้างและให้สิทธิแก่ประเทศที่สนใจในการเลือกที่จะเข้าร่วมได้ในทุกสาขา หรือเป็นรายสาขา (Module) ก็ได้ ซึ่งสหรัฐฯ ได้มอบหมายให้ผู้แทนการค้าของสหรัฐฯ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์เป็นเจ้าภาพหลัก โดยจะมีการเปิดเจรจากับสมาชิกที่สนใจให้เสร็จสิ้นภายใน 12 - 18 เดือน

Sources: Fiscal Policy Office (2022), based on FACT SHEET: Indo-Pacific Strategy of the United States

ประกอบด้วยความร่วมมือใน 4 สาขา ได้แก่

1. การค้า (Trade) โดยจะมุ่งเน้นการพัฒนาแนวทางการค้าใหม่ ๆ ที่ได้มาตรฐานสูง มีกฎระเบียบที่ชัดเจนและโปร่งใส และให้ความสำคัญกับมาตรฐานแรงงานและสิ่งแวดล้อม และจะมีการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งครอบคลุมการใช้ประโยชน์จากระบบดิจิทัล การบริหารข้อมูลข้ามพรมแดน พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

2. การพัฒนาห่วงโซ่อุปทานให้มีความยืดหยุ่น (Supply Chain Resilience) โดยจะเสริมสร้างความเข้มแข็งของห่วงโซ่อุปทานเพื่อป้องกันการหยุดชะงักในห่วงโซ่อุปทาน โดยที่ผ่านมาสหรัฐฯ ได้ผลักดันให้บริษัทสหรัฐฯ ย้ายแหล่งการผลิตกลับมาในสหรัฐฯ (On-Shoring) เพื่อลดผลกระทบจากความชะงักงันของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Disruption) และการพึ่งพาแหล่งผลิตนอกประเทศมากเกินไป อย่างไรก็ตาม นางจิงนา เรมอนด์ (Gina Raimondo) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์สหรัฐฯ ได้กล่าวในการประชุมเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2021 ว่า สำหรับห่วงโซ่อุปทานที่มีความซับซ้อน อาทิ เซมิคอนดักเตอร์ เป็นไปได้ยากที่จะดำเนินการผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทานได้ภายในสหรัฐฯ ซึ่งสำหรับกรณีดังกล่าวสหรัฐฯ ก็พร้อมผลักดันการผลิตในฐานะที่มั่นของพันธมิตรแทน (Friend-Shoring)

3. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ลดการปล่อยคาร์บอน (Decarbonized Infrastructure) โดยเป็นนโยบายหลักภายใต้ประธานาธิบดีไบเดนที่ต้องการเร่งลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานพลังงานสะอาดตามแผน Build Back Better World และสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจด้านอุปทานสมัยใหม่ (Modern Supply-Side Economics) ของนางเจเน็ต เยลเลน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังสหรัฐฯ ที่จะเน้นการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานและการลงทุนในเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งการสร้างงาน เพื่อเป็นกลไกหลักในการฟื้นฟูเศรษฐกิจสหรัฐฯ

4. การส่งเสริมนโยบายภาษีและต่อต้านคอร์รัปชัน (Tax and Anticorruption) โดยสหรัฐฯ ต้องการส่งเสริมนโยบายการเงินและภาษีที่โปร่งใสและต่อต้านคอร์รัปชัน รวมถึงสนับสนุนการแก้ไขปัญหาการกัดกร่อนฐานภาษีและเคลื่อนย้ายกำไร (Base erosion and profit shifting: BEPS) ของบริษัทข้ามชาติและสนับสนุนการกำหนดฐานภาษีขั้นต่ำ (Global Minimum Tax) ซึ่งสหรัฐฯ ได้ประสบความสำเร็จในการผลักดันให้อยู่ที่อัตราร้อยละ 15

โอกาสของไทย

1. เพิ่มความร่วมมือกับสหรัฐฯ และอินเดีย

เนื่องจาก IPEF เป็นกรอบความร่วมมือที่มีความยืดหยุ่นสูง ไม่ได้มีข้อผูกมัดในแง่การเปิดตลาด ซึ่งเป็นประเด็นละเอียดอ่อน และไม่ต้องขออนุมัติจากสภาองเกรส เป็นเพียงอำนาจของประธานาธิบดีผ่าน Executive Order ทำให้ IPEF น่าจะเกิดขึ้นได้เร็วและสามารถจูงใจให้ประเทศพันธมิตรต่าง ๆ เข้าร่วมได้โดยง่าย โดยเฉพาะอินเดีย ซึ่งที่ผ่านมาไม่ได้เข้าร่วมทั้ง RCEP และ CPTPP ทั้งนี้ อินเดียคือประเทศที่สหรัฐฯ ได้ให้ความสำคัญอย่างมากและต้องการผลักดันให้ขึ้นมาเป็นพี่ใหญ่ในภูมิภาคเพื่อคานอำนาจกับจีน โดยนอกเหนือจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจสหรัฐฯ ก็ได้มีความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอินเดีย ญี่ปุ่น และออสเตรเลียในนามกลุ่ม QUAD ดังนั้น การที่ไทยได้เข้าร่วม IPEF นอกจากจะเป็นการต่อยอดความเป็นพันธมิตรเก่าแก่ระหว่างไทยกับสหรัฐฯ ซึ่งไทยเป็น Treaty

ข้อเสนอแนะสำหรับไทย

โอกาสของไทยใน IPEF

Sources : Fiscal Policy Office (2022), based on FACT SHEET: Indo-Pacific Strategy of the United States

Alliance ที่เก่าแก่ที่สุดในภูมิภาค จะยังเป็นการเปิดประตูเพิ่มความร่วมมือระหว่างไทยกับอินเดีย ซึ่งได้รับการสนับสนุนให้เป็นพี่รองในภูมิภาคและมีประชากรกว่า 1,300 ล้านคน และเป็นตลาดที่มีกำลังซื้อจากการขยายตัวของฐานกลุ่มคนชั้นกลางทำให้โอกาสในการขยายตัวในมิติการค้าและการท่องเที่ยวของไทยสามารถเพิ่มขึ้นได้อีกมาก

2. การใช้ประโยชน์จาก Friend Shoring

เมื่อสหรัฐฯ ได้เปลี่ยนนโยบายจากการย้ายฐานผลิตกลับบ้านหรือในสหรัฐฯ มาเป็นการลงทุนในบ้านเพื่อนหรือ Friend-Shoring สำหรับห่วงโซ่อุปทานที่มีความซับซ้อน ก็นับเป็นโอกาสสำหรับไทยในการผันตัวเองให้เป็นส่วนหนึ่งของฐานการผลิตในห่วงโซ่อุปทาน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สหรัฐฯ มีความเชี่ยวชาญได้ ซึ่งไทยถือเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความพร้อมด้านการผลิตสินค้าอิเล็กทรอนิกส์และยานยนต์อยู่แล้ว จึงควรต่อยอดฐานการผลิตเพื่อผลิตสินค้าเทคโนโลยีเซมิคอนดักเตอร์

ชั้นสูง และเป็นฐานผลิตยานยนต์ไฟฟ้าในภูมิภาคให้ได้ อย่างไรก็ตามไทยก็คงไม่ได้เป็นประเทศเดียวในภูมิภาคที่มีความมุ่งหมายดังกล่าว จึงต้องแข่งขันกับพันธมิตรอื่น อาทิ มาเลเซีย เวียดนาม เป็นต้น ซึ่งถึงแม้อันดับความยากง่ายในการประกอบธุรกิจของประเทศไทย (Ease of Doing Business) ซึ่งจัดโดยธนาคารโลก ได้มีพัฒนาการดีขึ้นอย่างต่อเนื่องจากอันดับที่ 49 ในปี 2016 เป็นอันดับที่ 21 ในปี 2020 แต่ไทยยังคงต้องเร่งพัฒนาศักยภาพแรงงาน และโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการขนส่ง เพื่อให้ไทยเป็นประเทศที่เหมาะสมในการเป็นฐานผลิต หรือแม้หากไทยไม่ได้เป็นฐานผลิตโดยตรง ก็ควรต้องหาแนวทางเพื่อให้ไทยเป็นฐานในการขนส่งของห่วงโซ่อุปทานในภูมิภาค

3. การเข้าถึงแหล่งเงินทุนและเทคโนโลยี

การเข้าร่วม IPEF อาจเปิดโอกาสเข้าถึงตลาดทุน (Capital Market) ของสหรัฐฯ ซึ่งมีขนาดใหญ่และมีความแข็งแกร่ง และอาจเพิ่มความร่วมมือด้านเทคโนโลยีที่ภาคเอกชนสหรัฐฯ มีความเป็นผู้นำ ทั้งจากบริษัทที่เป็นแพลตฟอร์มต่าง ๆ อาทิ บริษัท Amazon Google Netflix Facebook Airbnb Uber เป็นต้น ดังนั้น ไทยควรใช้โอกาสนี้ในการพัฒนาโครงการในภาคอุตสาหกรรมที่สหรัฐฯ ต้องการผลักดัน อาทิ พลังงานสะอาดและโครงการเพื่อลดคาร์บอน และเพิ่มความร่วมมือด้านเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มศักยภาพแก่ภาคเอกชนไทย ตลอดจนเพิ่มช่องทางในการระดมทุนแก่ภาคเอกชนไทยจากผู้ลงทุนสถาบันสหรัฐฯ

ความท้าทายของไทย

ความท้าทายของไทยใน IPEF

Sources : Fiscal Policy Office (2022)

1. ความท้าทายในแง่ความต่อเนื่องและยั่งยืนของ IPEF

เนื่องจาก IPEF เป็นข้อตกลงที่ยืดหยุ่นและไม่ได้มีข้อผูกมัดในแง่การเปิดตลาด จึงไม่มีข้อผูกมัดสมาชิกให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะท่าทีของสหรัฐฯ ที่อาจเปลี่ยนไปภายหลังการเปลี่ยนรัฐบาล นอกจากนี้ ปัจจุบัน สหรัฐฯ กำลังเข้าสู่การเลือกตั้งกลางเทอมในช่วงปลายปี 2566 ซึ่งจากผลคะแนนล่าสุดก็บ่งบอกได้ว่าคะแนนนิยมของประธานาธิบดีไบเดนได้ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ และมีความเป็นไปได้ที่พรรค Republican จะได้กลับมาครองเสียงข้างมากในสภาและอาจส่งผลกระทบต่อการกลับมาของอดีตประธานาธิบดีทรัมป์ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีสมัยหน้าได้ซึ่งก็คงส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องเชิงนโยบายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2. การแข่งขันของไทยในภูมิภาค

กลุ่มประเทศพันธมิตรสหรัฐฯ ในภูมิภาค อาทิ อินเดีย อินโดนีเซีย เวียดนาม ต่างมียุทธศาสตร์ด้านภูมิรัฐศาสตร์ที่คล้ายคลึงกัน คือการคานดุลอำนาจระหว่างสหรัฐฯ และจีน โดยทั้งอินเดีย อินโดนีเซีย และเวียดนาม ต่างมีข้อได้เปรียบประเทศไทยในเชิงประชากรและโครงสร้างวัยทำงาน โดยสัดส่วนประชากรวัยแรงงานของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงและกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society)

ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับนักลงทุนในการเลือกฐานผลิตที่มีความพร้อมด้านแรงงานและตลาดที่มีศักยภาพสูงจากโครงสร้างและจำนวนประชากร ดังนั้น ไทยจึงต้องเร่งเพิ่มประสิทธิภาพของแรงงานยกระดับกำลังซื้อของประชากรและชิงความได้เปรียบจากโครงสร้างพื้นฐานด้านการผลิต อาทิ การขนส่งที่พร้อมกว่า ตลอดจนความพร้อมของปัจจัยสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เอื้อต่อคุณภาพชีวิตในการอยู่อาศัยและทำงานที่ดี ซึ่งเป็นจุดเด่นของไทย

บทสรุป

แม้ว่าสหรัฐฯ ยังไม่ได้สรุปรายละเอียดเกี่ยวกับ IPEF แต่ IPEF ได้แสดงเจตนาของสหรัฐฯ ภายใต้การนำของประธานาธิบดีไบเดนที่ต้องการแข่งขันกับจีนในการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก สำหรับไทย ควรใช้โอกาสนี้ผลักดันการลงทุนและดึงดูดเม็ดเงินจากสหรัฐฯ ในการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ไทยสนใจเพื่อให้ไทยเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานของสหรัฐฯ และควรจับตามองอนาคตและความยั่งยืนของ IPEF ว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้หรือไม่ หรือจะกลายเป็นเพียงแค่อีกกลไกหนึ่งที่เกิดขึ้นโดยสหรัฐฯ ที่ถูกสืบทอดไปเมื่อเกิดการเปลี่ยนรัฐบาลขึ้น สำหรับในภาพใหญ่นั้น ไทยก็ยังคงต้องรักษาสัมพันธอันดีกับทั้งสองมหาอำนาจคือจีนกับสหรัฐฯ และควรเพิ่มความสัมพันธ์กับมหาอำนาจขนาดรอง อาทิ อินเดีย ในเชิงเศรษฐกิจมากขึ้น เพื่อสร้างโอกาสในการค้าการลงทุนและประโยชน์สูงสุดต่อเศรษฐกิจไทยต่อไป

บรรณานุกรม

Brock R. Williams, Mark E. Manyin, Rachel F. Fefer (2022). Biden Administration Plans for an Indo–Pacific Economic Framework. Congressional Research Service, จาก <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IN/IN11814>

Diane Farrell (2022). Indo–Pacific Economic Framework. Department of Commerce, 87(48), 13971–13972. จาก <https://www.govinfo.gov/content/pkg/FR-2022-03-11/pdf/2022-05206.pdf>

Matthew P. Goodman & William Reinsch (2022). Filling In the Indo–Pacific Economic Framework. สืบค้น 20 มีนาคม 2022, จาก <https://www.csis.org/analysis/filling-indo-pacific-economic-framework>

Steptoe & Johnson LLP (2022). The indo–Pacific economic framework: How the United States intends to re–engage with Asia on trade. สืบค้น 15 มีนาคม 2022, จาก

<https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=a51bed8f-9c38-46e3-9b9e-f24be6986999>

The White House (2022). FACT SHEET: Indo–Pacific Strategy of the United States. สืบค้น 22 มีนาคม 2022, จาก <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/02/11/fact-sheet-indo-pacific-strategy-of-the-united-states/>

U.S. Chamber of Commerce (2022). Indo–Pacific Economic Framework: Business Recommendations. สืบค้น 18 มีนาคม 2022, จาก <https://www.uschamber.com/international/indo-pacific-economic-framework-business-recommendations>

นโยบายความมั่นคงทางเศรษฐกิจ กับการตั้งหน่วยงานทางเศรษฐกิจใหม่ ของญี่ปุ่น

บทความโดย

กันตวัฒน์ วีระวิทย์ภิญโญ

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ภายหลังจากที่นายคิซึตะ พุมิโอะ ได้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแห่งประเทศญี่ปุ่นเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2564 รัฐบาลญี่ปุ่นได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายทางเศรษฐกิจ จากนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจของอดีตนายกรัฐมนตรี อาเบะ ชิโนซึ หรืออะเบะโนมิกส์ (Abenomics) ซึ่งเป็นเรื่องจริงในการต่อสู้กับสภาพเศรษฐกิจที่ซบเซาของญี่ปุ่นมาเป็นระยะเวลาเกือบ 10 ปี โดยในการแถลงนโยบายต่อรัฐสภา นายคิซึตะ ได้แสดงวิสัยทัศน์ในการสร้างระบบ “ทุนนิยมใหม่” ซึ่งไม่เพียงมุ่งเน้นการกระตุ้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่เน้นการสร้างความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจผ่านการกระจายรายได้ และการสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงให้แก่เศรษฐกิจญี่ปุ่นด้วย ในการนี้ นายคิซึตะได้ระบุว่า “ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ” เป็นหนึ่งในเสาหลักของระบบ “ทุนนิยมใหม่” และเพื่อให้เกิดการดำเนินนโยบายความมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างแท้จริง นายคิซึตะได้เพิ่มตำแหน่งรัฐมนตรีที่รับผิดชอบกำกับดูแลนโยบายและการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจขึ้นมาโดยแต่งตั้ง

นายโคบายาชิ ทากากุชิ เป็นรัฐมนตรีด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจคนแรกของญี่ปุ่น ในการนี้ รัฐบาลญี่ปุ่นได้จัดตั้งหน่วยงานใหม่ที่ชื่อว่า “สภาส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจ” ขึ้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2564 โดยมีนายคิซึตะ เป็นประธานสภา และมีนายโคบายาชิ เป็นรองประธานสภา ทั้งนี้ สภาส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจมีหน้าที่หลักในการร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับนโยบายดังกล่าวให้คณะรัฐมนตรีและรัฐสภาญี่ปุ่นพิจารณา การแต่งตั้งนายโคบายาชิ เป็นรัฐมนตรี และการจัดตั้งสภาส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจ แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของ นายคิซึตะ ในการที่จะปรับโครงสร้างและแผนการดำเนินงานจากนโยบายการเปิดตลาดเสรีการค้าภายใต้อดีตนายกรัฐมนตรีอาเบะและอดีตนายกรัฐมนตรีซุงะ โยชิฮิเดะ จึงทำให้เป็นข้อสงสัยว่า “ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ” คืออะไร มีความสำคัญอย่างไรกับประเทศญี่ปุ่น และนโยบายของสภาส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจจะส่งผลต่อไทยในด้านบวกหรือลบอย่างไร?

รูปที่ 1 : การประชุมสภาส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยนายคิซึตะ (2 จากซ้าย) เป็นประธาน และนายโคบายาชิ (3 จากซ้าย) เป็นรองประธาน
ที่มา : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีญี่ปุ่น

1. “ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ” คืออะไร?

นิยามของความมั่นคงทางเศรษฐกิจสามารถระบุได้กว้าง ๆ ว่าเป็นความสามารถในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลในประเทศนั้น ๆ ให้เป็นไปตามเป้าหมายและพันธกิจที่ตั้งไว้ โดยความสามารถในการดำเนินนโยบายดังกล่าวคำนึงถึงการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติที่มีจำกัด ความสามารถในการผลิตและความสามารถที่จะขนส่งและกระจายผลผลิตเหล่านั้น ดังนั้นการรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจจึงหมายถึง การครอบครองหรือรักษาสภาพคล่องของปัจจัยการผลิตเพื่อไม่ให้ปัจจัยภายนอกกระทบกับการดำเนินธุรกิจภายในประเทศ โดยปัจจัยภายนอกที่อาจส่งผลกระทบต่อการค้าภายในประเทศมีหลายรูปแบบ เช่น การถูกตัดออกจากแหล่งพลังงาน การหยุดชะงักของห่วงโซ่อุปทาน และการละเมิดหรือถูกกักขังทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น

2. ทำไมญี่ปุ่นจึงให้ความสำคัญต่อ “ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ” จนมีการแต่งตั้งรัฐมนตรีกำกับดูแลขึ้น?

การแต่งตั้งรัฐมนตรีและหน่วยงานส่งเสริมเพื่อกำกับดูแลความมั่นคงทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น สืบเนื่องมาจากผลกระทบของภาวะระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ที่มีต่อห่วงโซ่อุปทานโดยเฉพาะการระบาดระลอกแรกภายในจีน ซึ่งส่งผลให้

การผลิตชิ้นส่วนและอุปกรณ์ต่าง ๆ ของบริษัทญี่ปุ่นหยุดชะงักลง โรงงานและบริษัทญี่ปุ่นภายในประเทศไม่สามารถดำเนินการผลิตได้แม้ว่าการระบาดยังไม่ได้แพร่ขยายไปยังญี่ปุ่น รัฐบาลญี่ปุ่นภายใต้การนำของนายอาเบะ ชินโซ ณ ขณะนั้นจึงตระหนักถึงความสำคัญของการกระจายฐานการผลิตไปยังประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเพื่อป้องกันมิให้การหยุดชะงักของห่วงโซ่อุปทานมีผลกระทบรุนแรงขึ้น โดยรัฐบาลญี่ปุ่นได้ประกาศอุดหนุนเงินให้กับภาคเอกชนเพื่อใช้ในการย้ายฐานการผลิตจากจีนกลับไปยังประเทศญี่ปุ่น หรือย้ายไปยังประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค เช่น กลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน อินเดีย และออสเตรเลีย เป็นต้น ทั้งนี้ การตั้งตำแหน่งรัฐมนตรีและสภาความมั่นคงทางเศรษฐกิจเป็นการต่อยอดและขยายนโยบายดังกล่าวให้เป็นวงกว้างโดยสภาส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่ตั้งขึ้นมาใหม่นั้น มีความแตกต่างจากกระทรวงที่กำกับดูแลด้านเศรษฐกิจที่มีอยู่

ณ ปัจจุบัน ได้แก่ กระทรวงการคลัง และกระทรวงเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรม (Ministry of Economy, Trade, and Industry: METI) โดยกระทรวงการคลัง มีหน้าที่จัดเก็บภาษี กำกับงบประมาณของรัฐ และกำกับตลาดการเงินและตราสารหนี้ ขณะที่ METI มีหน้าที่พัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมภายในประเทศ อำนวยความสะดวก และพัฒนาความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างประเทศให้ราบรื่น และสร้างเสถียรภาพให้แก่ตลาดพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติ โดยจุดประสงค์ของสภาพส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นใหม่ แม้ไม่ได้ครอบคลุมถึงการเข้าถึงแหล่งพลังงาน แต่มีขอบเขตการดำเนินงานมากกว่าการชี้ชวนให้บริษัทญี่ปุ่นกระจายฐานการผลิตออกจากจีน รวมถึงการเป็นหน่วยงานที่จะชี้แนะและกำหนดนโยบายเพื่อรักษาเสถียรภาพห่วงโซ่อุปทานของสินค้าและส่วนประกอบที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ รวมถึงนโยบายการสนับสนุนนวัตกรรมและปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาอีกด้วย

ล่าสุด รัฐบาลญี่ปุ่นยังได้จัดสรรงบประมาณ จำนวน 6 แสนล้านเยน จากงบประมาณเพิ่มเติมของปี 2564 เพื่อสนับสนุนการตั้งฐานการผลิตสารกึ่งตัวนำ (Semiconductor) ภายในประเทศญี่ปุ่นของบริษัทต่างชาติ เช่น บริษัท Taiwan Semiconductor Manufacturing Company, Limited หรือ TSMC ของไต้หวัน ที่เข้ามาลงทุนกับบริษัทในเครือโซนี่ (Sony) ในการสร้างฐานการผลิตในจังหวัดคุมาโมโตะ เนื่องจาก Semiconductor มีความสำคัญอย่างยิ่งในการผลิตสินค้าอิเล็กทรอนิกส์และอุปกรณ์เทคโนโลยีขั้นสูง นอกจากนี้ รัฐบาลญี่ปุ่นมีความกังวลว่า การป้องกันการลักลอบการนำทรัพย์สินทางปัญญาของบริษัทหรือนักวิจัยญี่ปุ่นไปใช้ยังมีความหละหลวม ส่งผลให้บริษัทญี่ปุ่นไม่สามารถแข่งขันกับผู้ที่ลักลอบนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ และเป็นสาเหตุที่บริษัทญี่ปุ่นไม่สามารถร่วมการวิจัยในบางอุตสาหกรรมกับประเทศพันธมิตรได้ รัฐบาลญี่ปุ่นจึงได้มีการมอบหมายให้สภาพส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจศึกษาแนวทางและร่างกฎหมายเพื่อให้การปกป้องลิขสิทธิ์ทางการค้าและทรัพย์สินทางปัญญามีความแข็งแกร่งยิ่งขึ้น โดยกฎหมายดังกล่าว นอกจากจะกำหนดระดับความลับของทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแล้ว ยังกำหนดให้รัฐเข้ากำกับการติดตั้งระบบรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ในอุตสาหกรรมหลักต่าง ๆ กำหนดขอบเขตการอุดหนุนเงินเพื่อการผลิตสินค้าและส่วนประกอบที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ และกำหนดการสนับสนุนความร่วมมือในงานวิจัยและงานเสริมสร้างเทคโนโลยีระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งคาดการณ์ว่าจะได้รับงบประมาณ จำนวน 5 แสนล้านเยน อีกด้วย โดย ณ ปัจจุบัน ร่างกฎหมายดังกล่าวได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีญี่ปุ่น และอยู่ระหว่างการพิจารณาของรัฐสภาญี่ปุ่นแล้ว ทั้งนี้ รัฐบาลญี่ปุ่นคาดการณ์ว่า หากร่างกฎหมายดังกล่าวได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา จะสร้างเสถียรภาพให้แก่ห่วงโซ่อุปทาน และสร้างความสามารถในการแข่งขันให้แก่ประเทศญี่ปุ่นในอนาคต

3. นโยบายความมั่นคงทางเศรษฐกิจใหม่ของญี่ปุ่นมีผลกระทบต่อไทยอย่างไร?

ประเทศไทยอาจได้รับผลกระทบจากการหันมาให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น โดยผลกระทบในด้านบวกจะเป็นการที่บริษัทญี่ปุ่นย้ายฐานการผลิตจากจีนมายังไทย ซึ่งเป็นผลจากการขยายนโยบายการกระจายห่วงโซ่อุปทานไปยังประเทศต่าง ๆ ซึ่งไทยได้เปรียบประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคในการดึงดูดนักลงทุนชาวญี่ปุ่น เนื่องจากนักลงทุนและบริษัทญี่ปุ่นมีความคุ้นเคยกับประเทศไทย และเป็นฐานการผลิตที่มีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรองรับการขยายตัวของโรงงาน และระบบการผลิตรูปแบบต่าง ๆ อย่างไรก็ดี ไทยยังมีคู่แข่งที่น่ากลัวคือ เวียดนาม ซึ่งมีค่าแรงที่ต่ำกว่า และมีภาวะเปราะบางที่ได้รับการปรับปรุงให้เอื้อต่อนักลงทุนต่างชาติ จากการที่เวียดนามเข้าร่วมความตกลงการค้าเสรีที่มีมาตรฐานสูงหลายฉบับ เช่น ความตกลงการค้าเสรีสหภาพยุโรป - เวียดนาม และความตกลงที่ครอบคลุมและก้าวหน้าสำหรับหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership: CPTPP) เป็นต้น นอกจากนี้ ผลกระทบในแง่ลบที่ไทยอาจได้รับจากการตั้งหน่วยงานความมั่นคงทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นคือ ความเป็นไปได้ที่บริษัทญี่ปุ่นอาจย้ายฐานการผลิตออกจากไทยกลับไปยังญี่ปุ่นหากสินค้าที่ผลิตในไทยถูกกำหนดให้เป็นสินค้าที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ หรือหากบริษัทลูกที่จดทะเบียนในไทยไม่สามารถเปิดเผยหรือนำทรัพย์สินทางปัญญาที่จดทะเบียนไว้มาใช้ในขั้นตอนการผลิตได้ แม้ว่าผลกระทบในแง่ลบเหล่านี้เหมือนจะเป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุดที่จะเกิดขึ้นได้ (Worst-case Scenario) แต่ก็คงความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นอยู่ ดังนั้น ไทยควรเตรียมรับมือกับผลเสียที่อาจเกิดขึ้น และอาจต้องหันมาให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจของไทยเองเช่นเดียวกัน ทั้งในด้านการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ เป็นของตนเองและจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา การสร้างอุปสงค์ภายในประเทศ และการลดการพึ่งพิงปัจจัยทางเศรษฐกิจภายนอกประเทศ ซึ่งนอกจากจะเป็นการเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นหรือแม้แต่ประเทศอื่น ๆ ยังเป็นการเตรียมพร้อมเพื่อรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินในอนาคต ดังที่ได้มีบทเรียนจากเหตุการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งทำให้เศรษฐกิจไทยที่พึ่งพาภายนอกมาก ทั้งด้านรายได้จากการส่งออก การท่องเที่ยว และการพึ่งพาสินค้าในห่วงโซ่อุปทานการผลิตจากประเทศใดประเทศหนึ่ง เช่น จีน เป็นหลัก ได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก

ครบรอบวันสถาปนา

ส เสนอแนะอย่างมีหลักการ
ค ศึกษาโดยไม่หยุดนิ่ง
ค คนคลังที่มีคุณภาพ

วารสารการเงินการคลัง

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง ถนนพระรามที่ 6 แขวงพญาไท เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400

โทรศัพท์: 02 273 9020 ต่อ 3254 (คุณนรพัชร), 3169 (คุณรัตนา), 3236 (คุณคงขวัญ)

โทรสาร: 02 273 9139 E-mail: fpojournaleditor@gmail.com